

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οικονομία και Τουρισμός. Σε ποιό βαθμό τα φαινόμενα αυτά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ποιές οι επιπτώσεις από την αλληλεπίδραση αυτή. Η ελληνική οικονομία και ο τουρισμός εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Καθηγήτρια ΜΑΡΙΑ ΒΕΝΙΕΡΗ ΠΓΓΛΕΣΗ

ΜΑΡΙΑ Α. ΛΟΥΚΑ ΑΘΗΝΑ 2004

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6458
----------------------	------

1

Ο εκδημοκρατισμός του τουρισμού δίνει το στίγμα της σπουδαιότητας του θεσμού στη νέα χιλιετηρίδα, μιας και είμαστε πολύ κοντά πλέον στα 600.000.000 τουρίστες ετησίως σε παγκόσμια κλίμακα. Ο αριθμός αυτός δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί ούτε από τις εθνικές κυβερνήσεις ούτε από τους άλλους – πέραν του τουρισμού – διεθνείς διακρατικούς οργανισμούς ούτε καν από τους πολέμιους της τουριστικής διαδικασίας, που έχουν ελαχιστοποιηθεί πλέον.

Περικλής Λύτρας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση ότι ο τουρισμός, σαν κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, μπορεί κάτω από προϋποθέσεις να αποτελέσει σημαντικότερο παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης. Κατά συνέπεια, η συμβολή του στη γενικότερη προσπάθεια των λαών και των πολιτικών εξουσιών τους για οικονομική ανάπτυξη ή μεγέθυνση πρέπει, όπως αναλύεται στην παρούσα εργασία, να θεωρείται θετική.

Στα περισσότερα κράτη του πλανήτη μας και κυρίως στα αναπτυσσόμενα, οι πολιτικές εξουσίες τους, από τα πρώτα κιόλας στάδια ανάπτυξης του τουρισμού, προσέδωσαν σε αυτόν έναν μονόπλευρο οικονομικό προσανατολισμό. Το γεγονός αυτό είχε σαν συνέπεια να αποτελέσει ο τουρισμός αντικείμενο σπέκουλας και εκμετάλλευσης, εκ μέρους μερίδας επιχειρηματιών, που σε πολλές περιπτώσεις όχι μόνο άγγιζε, αλλά και ξεπερνούσε τα όρια της αισχροκέρδειας, καθώς επίσης να εμφανίζεται η τουριστική προσφορά ασύνδετη και αποκομμένη από τους άλλους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον, η αλόγιστη και αψυχολόγητη αυτή πολιτική είχε σαν συνέπεια, από τη μια πλευρά, να παραβλεφθούν οι κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές του τουριστικού φαινομένου και από την άλλη να αγνοηθεί σκόπιμα η ανθρωπινή του πτυχή.

Όλα αυτά αλλά και πολλά άλλα, ανάγκασαν, όπως ήταν φυσικό, τις πολιτικές εξουσίες των διαφόρων κρατών να συνειδητοποιήσουν την επιτακτική ανάγκη χάραξης και εφαρμογής μιας αποτελεσματικότερης πολιτικής και αντίληψης. Στο πλαίσιο αυτής άρχισαν να επανεκτιμούνται και να επαναπροσδιορίζονται πολλοί τουριστικοί στόχοι και ακόμα να αναθεωρούνται μεμονωμένα προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης, ενώ το ουσιαστικό περιεχόμενο του τουρισμού άρχισε να τίθεται σε νέες βάσεις, για να πάψει κάποτε οριστικά να αποτελεί αυτός, έστω και μερικά, κλειστή οικονομική δραστηριότητα, που αποσκοπεί στην παραγωγή και διάθεση τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών των λίγων και όχι των πολλών.

1.ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1.Ο Τουρισμός στην Ελλάδα σήμερα

Η Ελλάδα είναι το λιμάνι της Ευρωπαϊκής κουλτούρας και πολιτισμού. Ο διεθνής τουρισμός στην Ελλάδα άρχισε κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα, σαν πολιτιστικό ταξίδι με τις μορφωτικές του αξίες και τα αρχαιολογικά μνημεία. Μετά το 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο(1), οι φυσικές πηγές τουρισμού, που αντιπροσωπεύονται από γραφικά νησιά και γαλάζια καθαρή θάλασσα με το πλούσιο ηλιόφως, του τυπικού μεσογειακού κλίματος αναγνωρίστηκαν από τους Ευρωπαίους και ο χαρακτηρισμός, σαν μια διεθνής καλοκαιρινή πηγή προστέθηκε στην γενικότερη εικόνα της χώρας μας.

1.2.Ορισμός τουρισμού

Σαν τουρισμό θεωρούμε την μετακίνηση ατόμου ή ατόμων (δηλαδή ατομική ή συλλογική) από το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής του σε ένα άλλο, όπου η διακίνηση είναι προσωρινή και αποσκοπεί στην **ικανοποίηση ψυχικών επιθυμιών** ή πνευματικών **περιεργειών** και η οποία προκαλεί την δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων. Επομένως, από την ανάπτυξη του ορισμού του τουρισμού προκύπτει πως η έννοιά του περιλαμβάνει τα εξής καθοριστικά στοιχεία:

- ✓ Δύο τουλάχιστον ή περισσότερα περιβάλλοντα, δηλαδή το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής του τουριστικώς μετακινούμενου ατόμου και το γεωγραφικό περιβάλλον προς το οποίο μετακινείται προσωρινώς.
- ✓ Το ανθρώπινο στοιχείο. Δεύτερο σημαντικό της έννοιας του τουρισμού είναι ο άνθρωπος. Στον άνθρωπο, ως μέλος της οργανωμένης κοινωνίας εκδηλώνεται η επιθυμία για τουριστική μετακίνηση, αδιάκριτα εάν αυτή πραγματοποιείται μεμονωμένα ή συλλογικά.
- ✓ Η προσωρινότητα της τουριστικής μετακίνησης. Πράγματι, ο άνθρωπος δεν πρέπει να έχει μόνο την επιθυμία της τουριστικής μετακίνησης, αλλά θα πρέπει να έχει εκ των προτέρων την πρόθεση της επιστροφής στο γεωγραφικό περιβάλλον μόνιμης διαμονής του.
- ✓ Η ικανοποίηση ψυχικών επιθυμιών και πνευματικών περιεργειών. Αυτό σημαίνει πως ο άνθρωπος ανάλογα με τη στάθμη του μορφωτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού του επιπέδου, έχει επιθυμίες ψυχικές και ανησυχίες πνευματικές, οι οποίες τον παρακινούν στο να γνωρίσει νέους τόπους, νέα ήθη και έθιμα, νέους ανθρώπους, νέους καλλιτεχνικούς θησαυρούς κρατών και τόπων.

(1)Το πρώτο Ευρωπαϊκό κράτος που στράφηκε στην αξιοποίηση του φυσικού του περιβάλλοντος και σε σύντομο χρονικό διάστημα κατόρθωσε να αναδείξει την τουριστική του δραστηριότητα σε μια σημαντικότερη πλουτοπαραγωγική πηγή του εθνικού του οικονομικού δυναμικού, ήταν η Ελβετία. Αρκετά αργότερα, τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη ακολούθησαν σε οργανωμένη βάση το παράδειγμα της Ελβετίας με κύριους εκφραστές την Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία και Ιταλία, ενώ και τα υπόλοιπα κράτη ακολούθησαν έτσι, που η τουριστική δραστηριότητα επεκτάθηκε σε ολόκληρο σχεδόν τον ευρωπαϊκό χώρο. Η καθυστέρηση του τουρισμού οφείλεται στο γεγονός πως τα κράτη δεν είχαν έγκαιρα αντιληφθεί τις μεγάλες ωφέλειες που θα μπορούσαν να προκύψουν από την ανάπτυξή του. Πράγματι, στο διάστημα που μεσολάβησε από την λήξη του πρώτου Πολέμου (1918) μέχρι την έναρξη του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου (1940) η τουριστική δραστηριότητα γνώρισε μια ουσιαστική

- ✓ Τέλος, την πρόκληση δημιουργίας οικονομικών δραστηριοτήτων. Πράγματι, το άτομο το οποίο πρόκειται να μετακινηθεί τουριστικά έχει ανάγκη από την ικανοποίηση ορισμένων προϋποθέσεων, οι οποίες θα του καταστήσουν δυνατή την πραγματοποίηση της διακίνησής του. Έχει ανάγκη από πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές συνθήκες του περιβάλλοντος προορισμού, έχει ανάγκη κλεισίματος θέσης στο μεταφορικό μέσο που θα χρησιμοποιήσει, κλεισίματος ξενοδοχείου ή άλλου καταλύματος, τουριστικού συναλλάγματος, και άλλων εξυπηρετήσεων. Όλες αυτές οι εξυπηρετήσεις προϋποθέτουν και συνεπάγονται την δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων, τόσο στον τόπο μόνιμης διαμονής, όσο και στον τόπο προορισμού του ατόμου.

Οι δραστηριότητες αυτές, οι οποίες δημιουργούνται για την άμεση και έμμεση εξυπηρέτηση του τουρισμού και οι οποίες δημιουργούνται είτε από την ιδιωτική είτε από την κρατική πρωτοβουλία, συνεχώς εξελίσσονται και αυξάνουν παράλληλα προς την συνεχώς εξελισσόμενη κοινωνικοποίηση και μαζικοποίηση του τουρισμού. Τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων αυτών, που αναπτύσσονται χάρη και εξ' αιτίας της ανάπτυξης του τουρισμού, έχουν πολύ μεγάλη σημασία για την κατά συνέπεια οικονομική ανάπτυξη των διαφόρων κρατών. Θα μπορούσε λοιπόν, η Ελλάδα να μείνει ανεπηρρέαστη και ανέπαφη με ένα τόσο ιδιαίτερο κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο, που επιφέρει τόσο κοινωνικές όσο και οικονομικές συνέπειες στον τόπο που πραγματοποιείται; Η απάντηση φυσικά είναι όχι, μιας και η χώρα μας είναι κατεξοχήν θαλάσσια και ενδίκνεται για τουρισμό, με συνέπεια να επηρεάζει κατά ένα μεγάλο ποσοστό την οικονομική της δραστηριότητα.

1.3. Το προφίλ του σημερινού τουρισμού

Όπως προαναφέρθηκε, η ραγδαία ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού δεν θα είχε ίσως συντελεστεί, αν δεν μεσολαβούσαν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα προηγούμενα του Πολέμου χρόνια. Οι καθοριστικές αλλαγές που επηρρέασαν περισσότερο από οτιδήποτε άλλο τον τουρισμό ήταν τρεις.

ανάπτυξη, αφού τα διάφορα ευρωπαϊκά κράτη προσπάθησαν να βρουν νέες διεξόδους για την ανάπτυξη των εθνικών τους οικονομιών και την μείωση των ελλειμμάτων τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε μία προσπάθει συνεχόμενης αύξησης της τουριστικής πελατείας κάθε κράτους, η οποία όμως σταμάτησε, ανεκόπη εντελώς κατά την περίοδο του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Επαναλαμβάνεται όμως, αμέσως μετά την λήξη του, με κύριο χαρακτηριστικό την χρησιμοποίηση της τεχνολογίας, που είχε αναπτυχθεί κατά την διάρκεια του Πολέμου για ειρηνικούς σκοπούς. Με την παράλληλη ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας και επικοινωνίας, δόθηκε τεράστια δυνατότητα στη σύντομη, ασφαλή και οικονομική διακίνηση των τουριστών, με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί μια θεαματική ανάπτυξη του τουριστικού πλήθους στα επόμενα 40 χρόνια που ακολούθησαν το τέλος του πολέμου, εώς και σήμερα.

Σε πρώτο επίπεδο, η **τεχνολογική εξέλιξη** που υπήρξε τόσο αλματώδης και εντυπωσιακή, ώστε εκμηδένισε τις αποστάσεις, δίνοντας στο σύγχρονο άτομο την δυνατότητα πρόσβασης ακόμα και στα πιο απομακρυσμένα σημεία του πλανήτη (αυτό δεν σημαίνει ότι η μεγάλη πλειοψηφία μπορούσε ή μπορεί ακόμα και στην εποχή μας να κάνει χρήση αυτών των επιλογών, όμως δεν παύει να αποτελεί μία ουσιαστική εξέλιξη).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, συντέλεσαν οι **κατακτήσεις των εργαζομένων** που, με την πάροδο των χρόνων, την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και των αναγκών και τη διαμόρφωση νέων συνθηκών διαβίωσης, επέδρασαν καταλυτικά στις εργοδοσίες (δημοσίου και ιδιωτικού τομέα) και ανάμεσα στα άλλα θεσμοθέτησαν τις διακοπές αρχικά, και τις πληρωμένες διακοπές στη συνέχεια (και στο σημείο αυτό δεν σημαίνει ότι η γενίκευση είναι καθολική ή ισχύει σε όλες τις χώρες και σε όλους τους φορείς με την ίδια πρακτική, αλλά όμως συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του πλανήτη απολαμβάνει αυτό το δικαίωμα).

Στο τρίτο, και τελευταίο επίπεδο, συντέλεσε η **ποιοτική υποβάθμιση** της ζωής για μια μεγάλη σειρά χωρών της υψηλίου, αφού η συσσώρευση πληθυσμού στα αστικά και βιομηχανικά κέντρα του αναπτυσσόμενου –κυρίως– κόσμου οδήγησε σε σωρεία κοινωνικο-ψυχολογικών επιβαρύνσεων και ιατροπαθολογικών συμπτωμάτων (άγχος, αλλοτρίωση, μόλυνση περιβάλλοντος, καθιστική ζωή, κακή διατροφή, ναρκωτικά, αλκοολισμός, αύξηση των καρδιοαναπνευστικών παθήσεων, κ.λ.π). Ο τουρισμός για όλον αυτόν τον κόσμο λοιπόν έγινε αναγκαιότητα και πρακτική ιδιάζουσα σημασία, χωρίς δυνατότητα επιστροφής –τουλάχιστον άμεσης– στα προηγούμενα ισχύοντα.

Από το 1998 και έπειτα –τριάντα έξι χρόνια μετά τη Διάσκεψη της Ρώμης και μόλις δεκαοχτώ χρόνια μετά την υπογραφή της «Διακήρυξης της Μανίλας»(2)- ο Διεθνής τουρισμός κυριαρχείται από μια σειρά δεδομένων και διαφοροποιήσεων :

■ Θεωρείται δραστηριότητα ουσιώδης για την ζωή των λαών και έχει επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο κάθε χώρας, ενώ σχετίζεται άμεσα με τις διεθνείς σχέσεις.

■ Γίνεται προσπάθεια για επέκταση του χρόνου πληρωμένων διακοπών από τις τέσσερις εβδομάδες στις έξι (κάτι το οποίο ήδη ισχύει σε ορισμένες χώρες, λ.χ. Σουηδία, Γαλλία), γεγονός το οποίο αποδεικνύει το μέγεθος της ανάγκης του σύγχρονου ατόμου για περισσότερη αναψυχή.

■ Επιχειρείται μέσα από τις δραστηριότητες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (World tourism Organisation) η εξασφάλιση της διεθνούς συνεργασίας στον χώρο του τουρισμού, ώστε να διασφαλιστεί η χωρίς διακρίσεις πρόσβαση για όλους τους κατοίκους του κόσμου στις διακοπές.

(2)Με τον τίτλο «Διακήρυξη της Μανίλας» νοείται το κείμενο που υιοθετήθηκε από την Παγκόσμια Διάσκεψη Τουρισμού που συνήλθε στη Μανίλα των Φιλιπίνων από τις 21/9 και μέχρι τις 10/10/1980. Το κείμενο αυτό που είναι ιστορικής σημασίας υπέγραψαν 107 αντιπροσωπίες κρατών και 91 αντιπροσωπίες παρατηρητών.

■ Καταβάλλεται προσπάθεια για την εξάλειψη των περιορισμών στην τουριστική διακίνηση στο εξωτερικό και για την επέκταση του εσωτερικού τουρισμού σε όλες ανεξαιρέτως τις χώρες.

■ Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διαπίστωση ότι ο μέσος πολίτης πρέπει να αντιληφθεί πως ο τουρισμός δεν είναι αποκλειστικά οικονομική δραστηριότητα, αλλά δικαίωμα, ευκαιρία γνώσης και προσέγγισης του περιβάλλοντος, παράγοντας διεθνούς αλληλεγγύης και ειρήνης, τρόπος χρησιμοποίησης του ελεύθερου χρόνου και κοινωνική παροχή που συμβάλλει στη βιολογική και κοινωνική ισορροπία.

■ Αποσκοπεί παράλληλα με τα άλλα στην δημιουργία νέων απασχολήσεων για τους ανέργους που κατακλύζουν τον βιομηχανικά αναπτωγμένο κόσμο και προσφέρει την δυνατότητα ενθάρρυνσης των «δύσκολων» κοινωνικών κατηγοριών (λ.χ. νεολαία, μαθητές, φοιτητές, πρόσφυγες, άνεργοι) για έναν καινούριο τρόπο άρνησης των επιβαρύνσεων που τους επιφέρει το κοινωνικό σύνολο.

■ Τέλος, επιδιώκεται η κατανόηση των εθνικών κυβερνήσεων όλων των χωρών, ώστε μακροπρόθεσμα να λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές και διεθνείς τουριστικές δραστηριότητες.

1.4.Κατηγορίες του τουρισμού

Ο τουρισμός διακρίνεται σε ποικίλλες κατηγορίες, οι οποίες είναι:

Α. Εσωτερικός ή Εξωτερικός Τουρισμός

Η διάκριση αυτή γίνεται από πλευράς **γεωγραφικού περιβάλλοντος**. Εσωτερικός λέγεται ο τουρισμός κατά τον οποίον, είτε το γεωγραφικό περιβάλλον της μόνιμης διαμονής του τουριστικώς διακινούμενου ατόμου βρίσκεται στην ίδια χώρα με το γεωγραφικό περιβάλλον προορισμού, είτε το άτομο το οποίο πραγματοποιεί την τουριστική διακίνηση έχει την υπηκοότητα του κράτους εντός των ορίων του οποίου πραγματοποιείται η τουριστική διακίνηση. Εξωτερικός λέγεται ο τουρισμός κατά τον οποίο το γεωγραφικό περιβάλλον μόνιμης διαμονής του τουριστικώς διακινούμενου ατόμου και αυτό του προορισμού ανήκουν στην χωρική επικράτεια δύο διαφορετικών κρατών, ή το άτομο που διακινείται είναι αλλοδαπός.

Β. Ατομικός ή Συλλογικός Τουρισμός

Η διάκριση αυτή είναι από πλευράς **αριθμού μετακινούμενων ατόμων**. Ατομικός τουρισμός πραγματοποιείται όταν η τουριστική διακίνηση ανήκει σε ένα μόνο άτομο ή μία πολύ μικρή ομάδα ατόμων, αντιθέτως, όταν η πρωτοβουλία της τουριστικής διακίνησης οφείλεται σε σωματείο, σύλλογο ή τουριστική επιχείρηση, οι οποίοι και προγραμματίζουν την διακίνηση αυτή, τότε ο τουρισμός είναι συλλογικός.

Γ.Συνεχής ή Εποχιακός Τουρισμός

Η συγκεκριμένη διάκριση τουρισμού γίνεται από πλευράς εποχής. Συνεχής είναι ο τουρισμός ο οποίος πραγματοποιείται καθ'όλη τη διάρκεια του έτους. Αυτό βέβαια, δεν σημαίνει ότι το μέγεθος του τουριστικού πλήθους θα πρέπει να είναι το ίδιο σε όλη την διάρκεια του έτους, ο συνολικός αριθμός των εκάστοτε διακινουμένων ατόμων θα παρουσιάζει διαφορές. Αντίθετα, ο εποχιακός τουρισμός υπάρχει, όταν το συντριπτικό ποσοστό των τουριστικά μετακινουμένων ατόμων, διακινείται σε μια ορισμένη εποχή του έτους και τις υπόλοιπες εποχές, δεν παρουσιάζεται καθόλου τουριστική μετακίνηση, ή η οποία παρουσιάζεται είναι ελάχιστη ή συμπτωματική. Συνεπάγεται λοιπόν, πως σε οποιαδήποτε περιοχή, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της και τους λόγους για τους οποίους θα μπορεί να προσελκύει τουρισμό, μπορούμε να έχουμε χειμερινό-φθινοπωρινό-εαρινό-θερινό τουρισμό. Πρέπει να σημειωθεί, πως στις περιοχές που παρατηρείται εποχιακός τουρισμός, διακρίνονται και οι εξής περίοδοι: πλήρης τουριστική περίοδος, περίοδος αιχμής και νεκρά τουριστική περίοδος.

Δ.Ψυχαγωγικός, Φυσιολατρικός, Μορφωτικός, Καλλιτεχνικός, Θρησκευτικός, Αθλητικός, Επαγγελματικός ή Ιαματικός Τουρισμός

Ο τουρισμός ανήκει σε μία από αυτές τις κατηγορίες όταν εξετάζεται από την σκοπιά του **επιδιωκόμενου σκοπού**. Εφ'όσον ο τουρισμός, είτε ως ατομική είτε ως συλλογική μετακίνηση αποτελεί και κοινωνικό φαινόμενο, σημαίνει ότι πραγματοποιείται για να καλύψει έναν κάποιον σκοπό ή μία αποστολή. Ανάλογα λοιπόν, με τον σκοπό για τον οποίο διακινείται τουριστικώς το άτομο, εντάσσεται και σε μία από τις προαναφερθείσες κατηγορίες.

Ε.Αεροπορικός, Σιδηροδρομικός, Ποδηλατικός, Ατμοπλοϊκός, Αυτοκινητιστικός ή Πεζοπορικός

Ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο, για την κάθε φορά τουριστική μετακίνηση, **μεταφορικό μέσο** διακρίνουμε τον τουρισμό σε μία από αυτές τις κατηγορίες. Πρέπει να σημειώσουμε πως ο ποδηλατικός τουρισμός σπανίζει και δεν δείχνει να προτιμάται ούτε για τις μετακινήσεις μικρών σχετικά αποστάσεων. Ο ατμοπλοϊκός δείχνει να διαδίδεται όλο και περισσότερο στις μέρες μας, χάρη στις πραγματοποιούμενες κρουαζιέρες, ενώ ο αυτοκινητιστικός παρουσιάζει την μέγιστη διάδοση χάρη στην γενίκευση της χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου καθώς και των πούλμαν για τις τουριστικές μετακινήσεις των ατόμων.

1.5.ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ – ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

1.5.1.Ανάλυση των τουριστικών αναγκών

Όπως είναι γνωστό, ως ανάγκη νοείται η προσπάθεια παραμερισμού, δηλαδή **ικανοποίησης μίας προβλεπόμενης έλλειψης**. Ο άνθρωπος αισθάνεται το αίσθημα κάποιας έλλειψης, το οποίο προσπαθεί να ικανοποιήσει. Φυσικά, το άτομο δεν προσπαθεί την στιγμή που αισθάνεται την έλλειψη να δραστηριοποιηθεί, ώστε να αποκτήσει τα αγαθά εκείνα που θα του επιτρέψουν την ικανοποίηση της παρούσας

ανάγκης, αλλά αντίθετα, δραστηριοποιείται πριν εμφανισθεί το αίσθημα της έλλειψης, αποκτώντας τα απαραίτητα μέσα για την ικανοποίηση των αναγκών που θα παρουσιαστούν και είναι αναμενόμενες, όσο και για τις απρόβλεπτες ανάγκες. Η διάκριση της έννοιας των αναγκών την οποία εκάστοτε πραγματοποιούμε, είναι ρευστή. Εξελίσσεται και διαφοροποιείται ανάλογα με την κοινωνική, οικονομική, μορφωτική και πολιτιστική εξέλιξη του ανθρώπου. Ανάγκες λοιπόν, οι οποίες σε μία άλλη εποχή θα ήταν δυνατόν να ικανοποιηθούν μόνο από ένα σχετικά μικρό αριθμό προνομιούχων ατόμων, σήμερα είναι ίσως δυνατό να ικανοποιηθούν από το σύνολο των κατοίκων μίας περιοχής ή ακόμα και χώρας. Αντίστοιχα, ανάγκες που σήμερα έχουν τη δυνατότητα να ικανοποιούν μόνο λίγα άτομα, στο μέλλον είναι πολύ πιθανό να ικανοποιούνται από πολύ μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων.

Με μία μικρή ανάλυση των αναγκών των ανθρώπων γενικότερα, μπορούμε να διακρίνουμε δύο κατηγορίες αναγκών, τις βασικές και τις λοιπές ανάγκες. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν και οι τουριστικές ανάγκες, οι οποίες όμοια με κάθε άλλη περίπτωση αναγκών, είναι πολλές και διάφορες και συνεχώς εξελίσσονται και αναπτύσσονται, παράλληλα με την εξέλιξη του σύγχρονου ανθρώπου και των νέων συνθηκών ζωής.

1.5.2. Τουριστικά αγαθά, τα μέσα εξυπηρέτησης των τουριστικών αναγκών

Ως αγαθό, νοείται κάθε τι υλικό ή άυλο, το οποίο είναι κατάλληλο για την ικανοποίηση μιας ανθρώπινης ανάγκης. Σε αυτήν την έννοια εντάσσονται και τα τουριστικά αγαθά, εφ' όσον με την ύπαρξή τους **καθιστούν δυνατή την ικανοποίηση μιας ανάγκης**, η οποία έχει γίνει εκ των προτέρων αντιληπτή και συνειδητή από τον άνθρωπο. Επειδή όλα τα αγαθά πρϋποθέτουν για την απόκτησή τους την καταβολή κόπου, γεγονός που τα εντάσσει στην κατηγορία των οικονομικών αγαθών, συμπεραίνεται πως και τα τουριστικά αγαθά εντάσσονται στην ίδια κατηγορία. Εάν για παράδειγμα, ένα άτομο επιθυμεί να μετακινηθεί τουριστικά προς μία περιοχή ή χώρα, θα πρέπει να καταβάλει όσες ανθρώπινες ανάγκες χρειάζονται για να αποκτήσει τα μέσα εκείνα τα οποία θα του προσφέρουν τα τουριστικά αγαθά, που θα του ικανοποιήσουν τις τουριστικές του ανάγκες. Ακόμη όμως, τόσο στο γεωγραφικό περιβάλλον μόνιμης διαμονής του, όσο και στο γεωγραφικό περιβάλλον του τόπου προορισμού, θα πρέπει να καταβληθεί και από άλλους ανθρώπους κόπος, για την παραγωγή όλων εκείνων των αγαθών, τα οποία πιθανώς θα ζητήσει το τουριστικά μετακινούμενο άτομο, για να ικανοποιήσει την τουριστική του ανάγκη. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των τουριστικών αγαθών είναι ότι αυτά για τα οποία αποφασίζεται η τουριστική μετακίνηση, λ.χ. αξιοθέατα, δεν είναι δυνατόν να μεταφερθούν στο γεωγραφικό περιβάλλον του τουρίστα, αντιθέτως, είναι ο ίδιος υποχρεωμένος, εάν επιθυμεί να τα απολαύσει, να υποβληθεί σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες, για να μεταβεί στο γεωγραφικό περιβάλλον στο οποίο προσφέρονται τα αγαθά αυτά. Επομένως, τα αποφασιστικής σημασίας τουριστικά αγαθά παρουσιάζουν το χαρακτηριστικό του αμετάθετου.

1.5.3.Μελέτη συμπεριφοράς τουρίστα – καταναλωτή

Σκοπός της τουριστικής παραγωγής, όπως ορίζεται από την Τουριστική Οικονομία, είναι η **ικανοποίηση** των τουριστικών αναγκών του τουρίστα καταναλωτή, με την προσδοκία απόσπασης ενός κέρδους. Αυτό σημαίνει ότι ο κάθε τουριστικο-παραγωγός προτού αποφασίσει τί θα παράγει και σε ποιά ποσότητα και ποιότητα, πρέπει προηγουμένα να γνωρίζει καλά τις επιθυμίες, τις προτιμήσεις και τις στάσεις (διαθέσεις) του τουρίστα καταναλωτή. Με άλλα λόγια χρειάζεται να εξακριβώσει ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία του τουρίστα, σαν καταναλωτή τουριστικών προϊόντων. Ο καταλληλότερος και αποτελεσματικότερος τρόπος για αυτήν την ενέργεια είναι να απαντήσει στα εξής ερωτήματα :

- ο Ποιός είναι ο τουρίστας καταναλωτής και ποιός ο υποψήφιος; Ποιά είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του από άποψη φύλου, ηλικίας, επάγγελμα, εισόδημα, μόρφωση;
- ο Πού; Δηλαδή ποιός είναι ο γεωγραφικός χώρος προέλευσής του, ο τόπος μόνιμης διαμονής του, και πού προβαίνει στην πράξη αγοράς του τουριστικού προϊόντος;
- ο Πώς; Που σημαίνει ποιό είδος τουριστικού προϊόντος αγοράζει, προτιμάει «πακεταρισμένο τουρισμό», απευθύνεται σε πρακτορείο, κ.λ.π.
- ο Τί; Δηλαδή ο τουρίστας καταναλωτής προτιμάει την αγορά «Διαμονής», «Διαμονής-Διατροφής», ή «Μεταφοράς-Διαμονής-Διατροφής», καθώς επίσης και σε ποιά τιμή αγοράζει, ποιά κατηγορία ξενοδοχείου προτιμάει;
- ο Πότε; Δηλαδή ποιά εποχή προβαίνει στην αγορά του τουριστικού προϊόντος;
- ο Γιατί; Ποιοί λόγοι κάνουν τον τουρίστα να αγοράσει αυτό το προϊόν έναντι κάποιου άλλου;
- ο Πόσο; Πόσο εξυπηρετείται από το τουριστικό προϊόν (εξυπηρέτηση, ανέσεις, κ.λ.π) και πόσο τελικά ικανοποιεί την ανάγκη του, η οποία τον προέτρεψε στην αναζήτηση της μετακίνησης αυτής;

Εξετάζοντας τα ερωτήματα αυτά, προβάλλει φανερά η ανάγκη της μελέτης όλων εκείνων των στοιχείων που οδηγούν τον τουρίστα-καταναλωτή στην τελική πράξη αγοράς του τουριστικού προϊόντος. Όπως είναι γνωστό, η απόφαση του ατόμου να διακινηθεί από ένα γεωγραφικό χώρο σε άλλο, για λόγους τουριστικούς, δηλαδή να προβεί σε μια πράξη αγοράς τουριστικού προϊόντος, είναι μια ενέργεια του ανθρώπου όπως και οι άλλες του ενέργειες. Γι'αυτό χρειάζεται να ξέρουμε τους βασικούς κανόνες που διέπουν το μηχανισμό αυτής της ανθρώπινης συμπεριφοράς από άποψη τουρισμού.

Η ανθρώπινη συμπεριφορά, και κυρίως η τουριστική συμπεριφορά προσδιορίζεται από ένα σύνολο κινήτρων και στάσεων. Κρίνεται αναγκαίο να μελετήσουμε λίγο βαθύτερα τους όρους αυτούς που επηρεάζουν τόσο καθοριστικά τον άνθρωπο.

Τουριστικά κίνητρα

Από την γενική θεωρία του τουρισμού γνωρίζουμε ότι ο άνθρωπος πέρα από τις βασικές του ανάγκες έχει και άλλες, που αναφέρονται στην ικανοποίηση των ψυχικών επιθυμιών και πνευματικών περιεργειών του. Στις ανάγκες αυτές ανήκουν και οι τουριστικές. Τα τουριστικά κίνητρα που είναι γνωστικές ανάγκες του ατόμου εκδηλώνονται σαν επιθυμία αλλαγής περιβάλλοντος χάριν τέρψης και αποτελούν την συγκεκριμένη έκφραση της τάσης για τουρισμό. Οι δημιουργημένες ανάγκες ύστερα από τη γέννησή τους στο άτομο και τη μη άμεση ικανοποίησή τους, προκαλούν έναν

ερεθισμό που πιέζει το άτομο να αναζητήσει το αντικείμενο για την ικανοποίησή του. Έτσι, μόλις το άτομο προσδιορίσει το αντικείμενο, δηλαδή την τουριστική διακίνηση, ο ερεθισμός μετατρέπεται σε επιθυμία. Στη συνέχεια, η επιθυμία προκαλεί την απαραίτητη προσπάθεια για πραγματοποίηση της διακίνησης που θα συντελέσει την εκπλήρωση της επιδίωξης.

Υστερα από την απόφαση για πραγματοποίηση της τουριστικής διακίνησης (το ταξίδι) αρχίζουν να παρουσιάζονται μία σειρά από νέες ανάγκες-κίνητρα, «παράγωγες». Πράγματι, από την στιγμή που το άτομο αρχίζει να ενεργεί για την πραγμάτωση του τουριστικού ταξιδιού, τότε ακριβώς αισθάνεται ορισμένες άλλες ανάγκες, όπως της προμήθειας συναλλάγματος, μέσου μεταφοράς, διαμονής, διατροφής, ψυχαγωγίας, για την ικανοποίηση των οποίων λειτουργεί ανάλογα. Επομένως, με τον όρο «Τουριστικά Κίνητρα» εννοούμε όλες εκείνες τις ψυχοπνευματικές τάσεις που παρακινούν το άτομο σε ενέργεια για εκπλήρωση της τουριστικής του επιδίωξης.

Στάσεις

Η στάση αποτελεί έναν δεύτερο ψυχολογικό παράγοντα που επηρεάζει την συμπεριφορά του τουρίστα-καταναλωτή. Εάν είναι ευνοϊκή ή εχθρική ή αδιάφορη επηρεάζει ανάλογα και την συμπεριφορά του τουρίστα, που αποτελεί και την τελική έκφρασή της. Ακριβώς, αυτή η άμεση επίδραση της στάσης του καταναλωτή στη συμπεριφορά του είναι ένας ουσιαστικός λόγος που επιβάλλει τη μελέτη της.

Γενικά, με τον όρο στάση, εννοούμε την διάθεση του τουρίστα-καταναλωτή απέναντι στο τουριστικό προϊόν. Η δημιουργία των στάσεων του ατόμου οφείλεται στους εξής παράγοντες : Γεωφυσικό περιβάλλον – Κοινωνικό περιβάλλον – Οικογενειακό περιβάλλον – Ατομική προσωπικότητα – Αποκτημένη εμπειρία – Ατομικό εισόδημα. Όλοι αυτοί οι παράγοντες ομαδικά, ο κάθε ένας σε διαφορετικό επίπεδο του ανθρώπινου χαρακτήρα, λειτουργούν με τέτοιο τρόπο ώστε ανάλογα με τα βιώματα του κάθε ατόμου, να του προκαλείται είτε θετική είτε αρνητική διάθεση απέναντι σε κάποιο προϊόν. Όλοι αυτοί είναι οι παράγοντες εκείνοι οι οποίοι μέσα από την δημιουργία στάσεων στον τουρίστα καταναλωτή, επιδρούν και στην γενικότερη τουριστική του συμπεριφορά, προκαλώντας επιθυμίες μετακίνησης, δηλαδή τουριστικές ανάγκες, που το άτομο νιώθει την ανάγκη να ικανοποιήσει με τη χρήση τουριστικών αγαθών.

1.6. Τουρισμός και Οικονομία

Ο τουρισμός και κατά συνέπεια η τουριστική οικονομία αποτελεί ένα δυναμικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Μελετάει τις οικονομικές σχέσεις που αναπτύσσονται κατά τη διαδικασία παραγωγής και κατανάλωσης ή χρήσης τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, που προορίζονται για την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών του ανθρώπου σε δοσμένο τουριστικό προορισμό και χρόνο.

Όπως είναι γνωστό, οι άνθρωποι που ζουν σε αναπτυγμένες κοινωνίες, εκτός από βιοτικές ανάγκες έχουν και άλλες ανάγκες ή επιθυμίες μεταξύ των οποίων και τουριστικές. Για την ικανοποίηση όμως των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών

πρέπει να παραχθούν τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Η παραγωγή τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών πάλι προϋποθέτει ορισμένες ενέργειες εκ μέρους των ανθρώπων, δηλαδή την ανάπτυξη παραγωγικής δραστηριότητας, και ακόμα την ύπαρξη τουριστικών πόρων που, όπως είναι γνωστό, βρίσκονται σε ανεπάρκεια. Είναι γνωστό πως ο τουρισμός έχει υποστεί πολλές μεταβολές, κυρίως δε σε ό,τι αφορά στα οικονομικά του. Συγκεκριμένα, έχουν σημειωθεί ριζικές αλλαγές τόσο στη μορφή του όσο και στο περιεχόμενό του, μα πάνω απ'όλα στα μέσα και τους τρόπους ικανοποίησης των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών των ανθρώπων. Όπως ήταν φυσικό, όλα αυτά συνέβαλαν στην προβολή και κυρίως στη **συνειδητοποίηση της οικονομικής σημασίας** του τουρισμού, γεγονός το οποίο είχε σαν συνέπεια την γέννηση της ανάγκης μιας συστηματικότερης μελέτης και ανάλυσης του τουρισμού σαν οικονομικού φαινομένου.

1.7. Τουρισμός Κοινωνικό και Οικονομικό φαινόμενο

Ο άνθρωπος, σαν κοινωνικό ον που είναι, έχει κατά γενικό κανόνα την τάση να ζει μαζί με άλλους ανθρώπους, σαν μέλος δηλαδή μιας μεγαλύτερης ή μικρότερης ανθρώπινης κοινωνίας. Επομένως, το κοινωνικό άτομο έχει διάφορες ανάγκες, ο αριθμός και η ένταση των οποίων διαφέρει, ανάλογα με το βαθμό της πνευματικής, μορφωτικής, οικονομικής, κοινωνικής και γενικότερης πολιτιστικής κατάστασης, όπως έχουμε ήδη περιγράψει αναλυτικά σε προηγούμενο κεφάλαιο. Όσο περισσότερο βελτιώνεται το επίπεδο του κοινωνικού ανθρώπου, τόσο περισσότερο ξεφεύγει από τα στενά πλαίσια που καθορίζει η ανάγκη για ικανοποίηση των βασικών ελλείψεων, και επιδιώκει την ικανοποίηση και άλλων αναγκών του. Από ένα λοιπόν χρονικό σημείο και έπειτα, ο άνθρωπος, άρχισε να μετακινείται για την προσωπική του ικανοποίηση. Η διακίνηση αυτή του ανθρώπου, γεννάται αρχικά σαν επιθυμία και πραγματοποιείται στη συνέχεια μέσα στα πλαίσια της οργανωμένης ανθρώπινης κοινωνίας μέσα στην οποία ο άνθρωπος ζει σαν μέλος της. Έτσι η διακίνηση αυτή αποτελεί κατά συνέπεια μια **κοινωνική εκδήλωση**, η οποία έχει σαν σκοπό την ικανοποίηση των ψυχικών επιθυμιών και πνευματικών περιεργειών του προσωρινά μετακινούμενου ατόμου.

Κατ'αυτόν τον τρόπο, η κοινωνική εκδήλωση η οποία αναπτύσσεται μέσα στα πλαίσια του ανθρώπινου κοινωνικού περιβάλλοντος, αποτελεί και το κοινωνικό στοιχείο του τουρισμού, το οποίο προσδίδει τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φαινομένου. Επομένως, η ανάγκη αυτή του κοινωνικού ανθρώπου για πραγματοποίηση προσωρινής μετακίνησης, αποτελεί το κοινωνικό στοιχείο του τουρισμού και προκαλείται από τις διάφορες πιέσεις και παροτρύνσεις, αποτέλεσμα των κοινωνικών και πολιτιστικών εν γένει συνθηκών ζωής.

Η πραγματοποιούμενη όμως αυτή πρόσκαιρη τουριστική μετακίνηση, συνεπάγεται όπως είναι γνωστό τη **δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων**. Η ύπαρξη του τελευταίου αυτού στοιχείου, αποτελεί και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του τουρισμού, σαν οικονομικού φαινομένου. Με ιδιαίτερη βαρύτητα και σημασία, μάλιστα, καθώς η δημιουργία των οικονομικών αυτών δραστηριοτήτων πραγματοποιείται τόσο στο γεωγραφικό περιβάλλον του τόπου εκκίνησης, όσο και σε αυτό του τόπου προορισμού. Ακόμα πρέπει να προστεθεί πως η δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων πραγματοποιείται και στα πιθανά **ενδιάμεσα**

γεωγραφικά περιβάλλοντα, από τα οποία διέρχονται οι τουρίστες πριν φθάσουν στον τόπο του τελικού προορισμού. Επομένως, από την μία πλευρά έχουμε την τουριστική μετακίνηση του ατόμου, η οποία αποτελεί κοινωνική εκδήλωση και περιλαμβάνει τις τουριστικές ανάγκες (τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες), και από την άλλη την οργάνωση όλων εκείνων των οικονομικών δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την προσφορά των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Επομένως, τόσο οι τουριστικές ανάγκες όσο και τα τουριστικά αγαθά, εμπλέκονται μέσω της αγοράς στον γνωστό διμέτωπο αγώνα μεταξύ αγοραστών και πωλητών.

Στον διμέτωπο αυτόν αγώνα μεταξύ, αγοραστών και πωλητών τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, οι μεν αγοραστές προσπαθούν έναντι των πωλητών να επιτύχουν την απόκτηση των όσων τους χρειάζονται στην χαμηλότερη δυνατή τιμή, οι δε πωλητές τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών προσπαθούν έναντι των αγοραστών να επιτύχουν τις περισσότερες πωλήσεις στις καλύτερες κατά το δυνατόν τιμές.

Προκύπτει λοιπόν το συμπέρασμα, ότι από άποψη οικονομικής πραγματικότητας, η σημασία των τουριστικών αναγκών και των τουριστικών αγαθών είναι μέγιστη και ο ρόλος που διαδραματίζουν στην διαμόρφωση των συναλλακτικών σχέσεων που προκύπτουν και στην ένταση της οικονομικής δραστηριότητας είναι απόλυτα καθοριστικός.

2

Η αισιοδοξία που δεν θεμελιώνεται σε αντικειμενικά δεδομένα παρά το ότι αποτελεί ευχάριστη κατάσταση, προσωρινά τουλάχιστον, είναι παραπλανητική και βλάπτει...

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1. Ο τουρισμός παράγοντας οικονομικής ανάπτυξης και προόδου

Ο τουρισμός αναμφίβολα αποτελεί παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, που συμβάλλει αποφασιστικά στην ευόδωση των λαών των αναπτυσσόμενων χωρών να διακόψουν μια ώρα αρχύτερα τον φαύλο κύκλο της φτώχειας και της μιζέριας που τους μαστίζει, δημιουργώντας έτσι την βασικότερη προϋπόθεση για περισσότερη ευημερία στο μέλλον και κυρίως για πιο ανθρώπινη ζωή. Παρόλα αυτά όμως θα πρέπει να ειπωθεί ότι ο ρόλος του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο αποτέλεσε, σχεδόν πάντα, αντικείμενο αντιπαράθεσης απόψεων και ποικίλης κριτικής. Υποστηρίχθηκαν στο παρελθόν και εξακολουθούν σήμερα ακόμα να υποστηρίζονται διαφορετικές απόψεις σχετικά με την συμβολή του τουρισμού στην προσπάθεια των αναπτυσσόμενων χωρών να σπάσουν το φράγμα της υποανάπτυξης, όμως, οι απόψεις αυτές δεν μεταβάλλονται ποτέ σε ακραίες θέσεις.

Οι «υπέρμαχοι» του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, περιορίζει το άνοιγμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών, ενισχύει οικονομικά την περιφέρεια, αναπτύσσει την επιχειρηματικότητα όλων εκείνων που παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες που ικανοποιούν άμεσα ή έμμεσα τις τουριστικές ανάγκες των ανθρώπων.

Αντίθετα οι «πολέμιοι» του τουρισμού υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός αποπροσανατολίζει την επενδυτική δραστηριότητα, ευαισθητοποιεί επικίνδυνα την οικονομία εξαιτίας μιας υπέρμετρης έμφασης που δίνεται στην ανάπτυξή του, προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία, χαλαρώνει τα ήθη, εξαφανίζει τα έθιμα.

Γεννιέται λοιπόν αυτόματα το ερώτημα : ποιοί έχουν δίκιο; Η απάντηση είναι απλή. Ούτε οι μεν, αλλά ούτε και οι δε. Στην πραγματικότητα η αλήθεια βρίσκεται κάπου ενδιάμεσα. Όταν ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα, τότε οι μακροχρόνιες επιδράσεις του στην οικονομία μιας χώρας είναι οπωσδήποτε αρνητικές επειδή αποδυναμώνει τους άλλους παραγωγικούς κλάδους της και κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου, ενώ βαθμιαία μεταβάλλει την οικονομία της χώρας σε οικονομία υπηρεσιών. Αντίθετα, οι μακροχρόνιες επιδράσεις του, έστω και κάτω από συνθήκες μονόπλευρης ανάπτυξης του κλάδου, λύνει προσωρινά, τουλάχιστον, ορισμένα πιεστικά προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, όπως είναι για παράδειγμα το άνοιγμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών και η έλλειψη των ευκαιριών απασχόλησης, έστω και εποχιακά. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η ανάπτυξη του τουρισμού επιβάλλεται να προωθείται ταυτόχρονα με αυτήν των άλλων παραγωγικών κλάδων της οικονομίας, δηλαδή να είναι προγραμματισμένη, ισόρροπη και αρμονική και κυρίως να χρησιμεύει σα μέσο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, γενικά, όχι όμως κύριο αλλά μόνο βοηθητικό.

Εξαιτίας της μεγάλης συμβολής του τουρισμού στο σχηματισμό του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, στη μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης έστω και εποχιακά και κυρίως στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών, θα πρέπει να παίρνει θέση στα πράγματα οικονομικής ανάπτυξης αμέσως μετά τη γεωργία, τη βιομηχανία και το εμπόριο, υποδηλώνοντας έτσι το ρόλο του σαν

παράγοντας, που εκτός άλλων βοηθάει ουσιαστικά τους βασικούς κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας, δηλαδή τη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου και τη βιομηχανία, στην κοινή προσπάθεια για την προώθηση και επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης και προόδου.

Επειδή ο τουρισμός από την φύση του ανήκει στην κατηγορία των παραγωγικών εκείνων δραστηριοτήτων που δύσκολα μπορούν να προγραμματιστούν μακροχρόνια, θα πρέπει οι δογματισμοί να θυσιάζονται στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε φορά όχι μόνο στον τουρισμό, αλλά και στους άλλους κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας και να αναζητείται η χρυσή τομή εξισορρόπησης. Αυτή μπορεί εύκολα να βρεθεί αν επανεξεταστούν ορισμένα προωθητικά στοιχεία της τουριστικής ανάπτυξης και κυρίως αν συνεκτιμηθούν αυτά στο πλαίσιο της γενικής οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης, που επιδιώκεται από τις πολιτικές ηγεσίες σε δοσμένο τόπο και χρόνο. Τέτοια στοιχεία είναι για παράδειγμα η πραγματοποίηση τουριστικών επενδύσεων τόσο από ποσοτικής όσο και από ποιοτικής άποψης, ο βαθμός επηρεασμού του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών από τα συναλλαγματικά έσοδα του τουρισμού, τα προβλήματα που δημιουργούνται στους άλλους κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας.

Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί, ότι ο τουρισμός αναμισφβήτητα αποτελεί σημαντικό παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, πλην όμως θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη θέση που παίρνει αυτός ανάμεσα στους άλλους κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της όλης προσπάθειας που καταβάλλει μια χώρα για να αναπτύξει την οικονομία της και να προοδεύσει. Θα πρέπει να ειπωθεί ότι για να είναι θετική η συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και πρόοδο μιας χώρας, θα πρέπει η ανάπτυξή του να είναι προγραμματισμένη και ελεγχόμενη. Γι'αυτό και θα πρέπει μεταξύ άλλων να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα του προσδιορισμού των ορίων της τουριστικής ανάπτυξης του χώρου, με την έννοια ότι θα πρέπει να βρεθούν τα όρια αντοχής του, χωρίς να διαταράσσεται η ισορροπία των συνθετικών του στοιχείων σε σχέση με τον άνθρωπο που ζει μόνιμα σε αυτόν. Βασιζόμενοι λοιπόν, σε εμπειρίες του παρελθόντος θα προσπαθήσουμε να συνδέσουμε την δυναμικότητα φιλοξενίας με τις δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού φαινομένου, για να εξάγουμε συμπεράσματα σχετικά με τη σχέση τουρισμού και οικονομίας, στις σελίδες που ακολουθούν.

2.2.Η Ζήτηση ελληνικού τουρισμού Χαρακτηριστικά τουριστικής ζήτησης

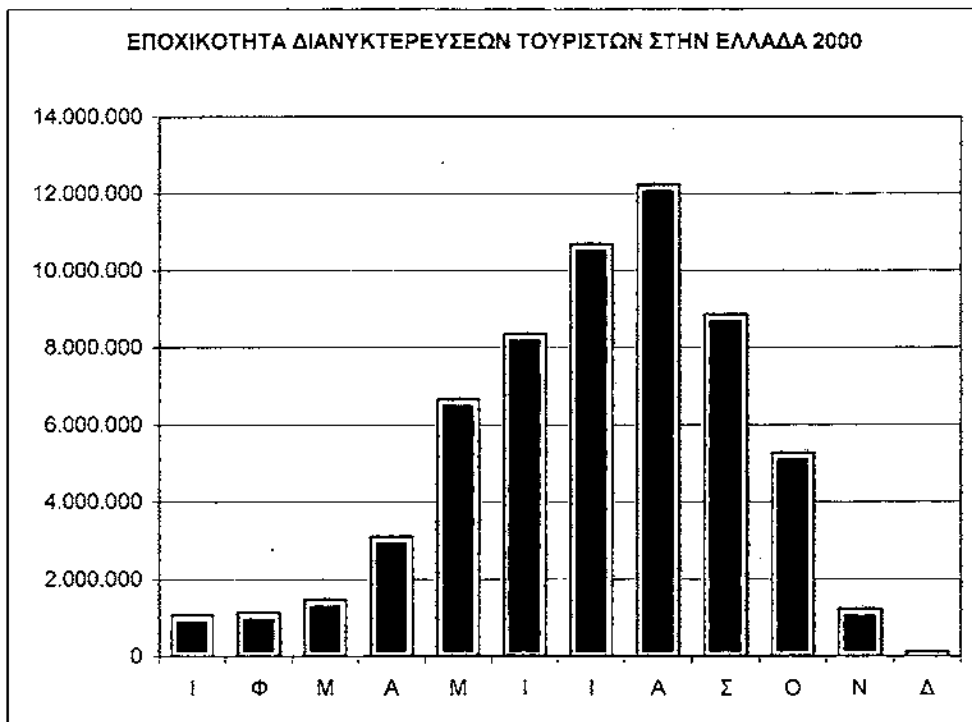
Τουριστική μονοκαλλιέργεια:

Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για «Ηλιο και Θάλασσα». Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα «αγορές-θύλακες», που διακινούν μικρά μεν πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης, μεγέθη.

Μέση διάρκεια παραμονής :

Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με τον σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών

αλλοδαπών στα ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Εποχικότητα ζήτησης (Διάγραμμα 1):

Η τουριστική ζήτηση από το εξωτερικό εμφανίζει υψηλό βαθμό χρονικής συγκέντρωσης και κατευθύνεται κυρίως σε προορισμούς στους οποίους κυριαρχεί η μορφή του μαζικού παραθεριστικού τουρισμού. Η τουριστική αιχμή ενισχύεται τα τελευταία χρόνια και αυτό οξύνει ακόμα περισσότερο τα προβλήματα ανταπόκρισης των υποδομών.

Η ζήτηση της παραδοσιακής 7μηνης τουριστικής περιόδου (Απρίλιος-Οκτώβριος) παρουσιάζει μία αυξανόμενη εποχικότητα. Το σύνολο των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στη διάρκεια του επταμήνου ήταν το 92% του γενικού συνόλου το 2000. Το ίδιο ισχύει για το τετράμηνο, που αποτελεί την αιχμή της τουριστικής περιόδου (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), το οποίο ήταν το 67% του συνόλου το 2000.

2.3. Η Προσφορά τουριστικών υπηρεσιών

1. Τουριστικά Καταλύματα (Διάγραμμα 2)

Το ενεργό ξενοδοχειακό δυναμικό της χώρας είναι σήμερα 601.034 κλίνες σε 8.209 ξενοδοχειακές μονάδες. Η κατανομή των υφιστάμενων μονάδων σε τάξεις, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα, είναι «ανάποδη» από την κατανομή μίας ποιοτικής αγοράς. Έχει μόλις το 6% σε μονάδες πολυτελείας (ΑΑ) και το 44% στις χαμηλές κατηγορίες (Γ,Δ,Ε). Η αγορά χαρακτηρίζεται επίσης από το μικρό μέγεθος των μονάδων, αφού το ήμισυ σχεδόν των μονάδων έχει κάτω από 100 κλίνες. Η μέση μηνιαία πληρότητα των ξενοδοχείων είναι 65% (στοιχεία 2000).

Υπάρχουν επίσης άλλες 420.000 κλίνες σε 28.000 μονάδες ενοικιαζομένων δωματίων και διαμερισμάτων καθώς και 30.643 θέσεις κατασκήνωσης και 949 οικίσκοι σε 351 κάμπινγκς, που μπορούν να φιλοξενήσουν άλλα 94.776 άτομα. Μαζί με τις ξενοδοχειακές κλίνες, το σύνολο των νομίμων τουριστικών καταλυμάτων κάθε κατηγορίας έχει δυναμικότητα φιλοξενίας 1.100.000 ατόμων.

2. Εγκαταστάσεις ειδικής υποδομής

Στη χώρα λειτουργούν οι εξής ειδικές υποδομές:

Α. 5 Συνεδριακά Κέντρα με δυναμικότητα 2.400 συνέδρων που έχουν λάβει ειδικό σήμα του ΕΟΤ, 9 νέα Συνεδριακά Κέντρα έχουν υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο, άλλα 12 έχουν λάβει έγκριση αρχιτεκτονικών σχεδίων ΕΟΤ και τέλος άλλα 9 διαθέτουν έγκριση σκοπιμότητας υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο.

Β. 453 αίθουσες συνεδρίων και συσκέψεων δυναμικότητας 10 έως και πλέον των 1000 ατόμων σε 150 ξενοδοχεία, που λειτουργούν με ειδικό σήμα ΕΟΤ.

Γ. 5 Γήπεδα Γκολφ (4 των 18 οπών και ένα των 9), ενώ άλλο ένα γήπεδο γκολφ έχει υπαχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.

Δ. 2 Κέντρα Θαλασσοθεραπείας με σήμα ΕΟΤ, άλλο ένα είναι υπό κατασκευήν και άλλα 5 έχουν έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.

Ε. Ένα σύγχρονο ιδιωτικό υδροθεραπευτήριο και άλλο ένα έχει έγκριση σκοπιμότητας ΕΟΤ.

ΣΤ. Κατασκευάζονται 4 ιδιωτικές μαρίνες και ξενοδοχειακοί λιμένες.

3. Άλλες τουριστικές επιχειρήσεις

Υπάρχουν επίσης άλλες κατηγορίες τουριστικών επιχειρήσεων, ως εξής:

4.500 τουριστικά γραφεία,

738 Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών,

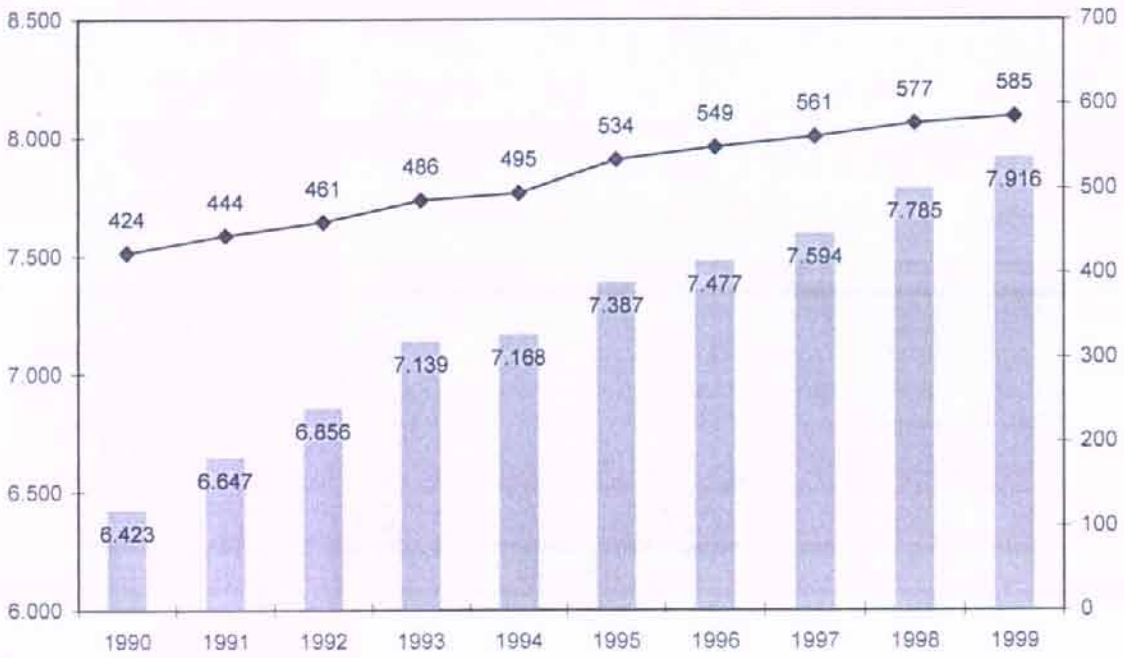
1.455 Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων ΙΧ χωρίς οδηγό

200 ναυλομεσιτικά γραφεία

2000 περίπου διπλωματούχοι ξεναγοί ως ατομικοί επαγγελματίες.

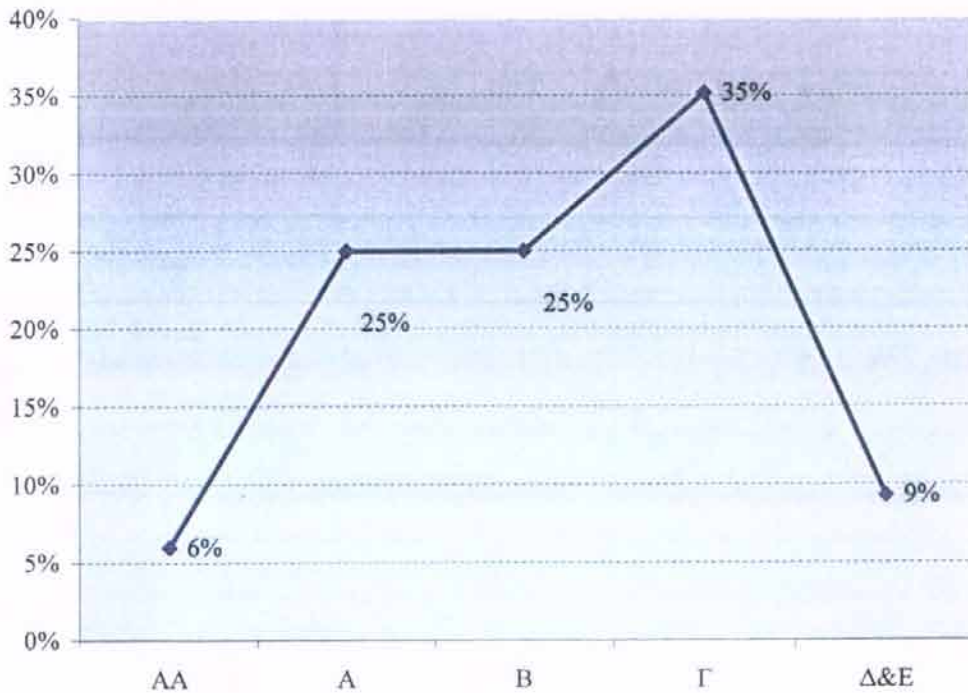
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ — ΚΛΙΝΕΣ (χιλ.)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

2.2.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.2.1.Ρυθμός ανάπτυξης

Με βάση την διαμόρφωση του εξωτερικού εμπορευματικού ισοζυγίου της χώρας μας ο ρυθμός ανάπτυξης που επιτεύχθηκε κατά το παρελθόν έτος, δεν υπερβαίνει το 1,5%.(βλ.πίνακα1). Η μετριότατη αυτή αναπτυξιακή επίδοση της οικονομίας σε συνθήκες ασυνήθιστης μεγάλης εισροής μη δανειακών πόρων από το εξωτερικό υπογραμμίζει την προσάραξη της οικονομίας και την ακινησία που προέρχεται από αυτήν. Η σχετικά ζωηρή καταναλωτική ζήτηση και η ακόμη ζωηρότερη επενδυτική, τροφοδοτούνται από απερίσκεπτο τραπεζικό δανεισμό, ο οποίος ικανοποιεί ζήτηση αποκομμένη από το επίπεδο των πραγματικών εισοδημάτων.η δυσάρεστη διαπίστωση είναι ότι η εγχώρια παραγωγή δεν αντιδρά στην αύξηση της ζήτησης, η οποία διοχετεύεται στο εξωτερικό, προκαλώντας διεύρυνση του ελλείματος του εξωτερικού ισοζυγίου.

Για το τρέχον έτος η προοπτική διαφαίνεται καλύτερη για πολλούς, οι οποίοι ωστόσο δεν ενσωματώνουν δυναμική ικανή να δώσει ικανοποιητικό ρυθμό ανάπτυξης. Βραχυπρόθεσμα θα επιδράσουν θετικά ο αγροτικός τομέας, ο τουρισμός και η εκδήλωση των επιπτώσεων της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας στην παραγωγή. Θετική προς την ίδια κατεύθυνση θα είναι και η αύξηση των αποθεμάτων πρώτων υλών και τελικών προϊόντων από τις αυξημένες εισαγωγές του παρελθόντος έτους. Ρυθμός ανάπτυξης της τάξεως του 3% βρίσκεται στις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις της οικονομίας.

Πίνακας 1
Ανάπτυξη στην ΕΕ(1996-2004)
% Μεταβολή

	1996-2000	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ευρωζώνη (12)	2,6	2,8	3,5	1,6	0,9	0,4	1,7
ΕΕ(15)	2,7	2,9	3,6	1,7	1,1	0,8	2,0
Χώρες Υπό Ένταξη(10)	4,1	3,2	4,1	2,5	2,4	3,6	4,0
ΕΕ(25)	2,7	2,9	3,6	1,7	1,1	0,9	2,1
ΕΛΛΑΣ	3,4	3,4	4,4	4,0	3,9	4,2	4,0

Πηγή : European Economy, Spring Forecasts , 2004

2.2.2.Η ανάπτυξη του έτους 2003

Με βάση την μελέτη στατιστικών στοιχείων για την εκτίμηση του ΑΕΠ, παρατηρείται πως ο ρυθμός αύξησης των δημοσίων επενδύσεων, με βάση και τις ενδείξεις από τις εκταμιεύσεις των κοινοτικών κονδυλίων διατηρούνται σε αυξητικό ρυθμό της τάξης του 8%. Αντίθετα, ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής επενδυτικής δαπάνης μειώθηκε έναντι της προηγούμενης πρόβλεψης, από 7,5% σε 6,5%, λόγω της μεγάλης αναστροφής της αυξητικής τάσης κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους.

Οι εισαγωγές αυξάνονται ασυνήθιστα 19,6%, γεγονός το οποίο οδηγεί σε αύξηση των αποθεμάτων. Η αύξηση αυτή των αποθεμάτων αποκλίνει από αντίστοιχες μεταβολές κατά τα πρόσφατα έτη. Πρέπει να σημειωθεί ότι εμπορικές

ενδείξεις δεν υπάρχουν για την κατά προσέγγιση αύξηση των αποθεμάτων. Η εικασία στηρίζεται στα στοιχεία της δαπάνης και της παραγωγής. Φυσικά δεν είναι και η μόνη που θα μπορούσε κανείς να υιοθετήσει. Στην έκταση που η εικασία υιοθετεί υψηλότερο ρυθμό αύξησης των αποθεμάτων θα συνεπάγεται και αντίστοιχη αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης. Σημειώνεται ότι για κάθε 1000δισ ευρώ αύξηση, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας αυξάνεται κατά μία ποσοστιαία μονάδα.

Η κατάσταση του εξωτερικού εμπορίου της χώρας εμφανίζει αύξηση του ελλείματος στις εξωτερικές συναλλαγές κατά 51,4%. Το σύνολο της αύξησης της εγχώριας ζήτησης διοχετεύθηκε στην αγορά ξένων αγαθών και υπηρεσιών, γεγονός το οποίο υπογραμμίζει την αδυναμία του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού να αντιδράσει στην εξέλιξη της ζήτησης, με συνέπεια την αρνητική εξέλιξη της πορείας της οικονομίας μας. Ο μηχανισμός μετατροπής των καταθέσεων σε δανειακή ικανότητα κατανάλωσης, τροφοδοτούμενες από εισαγωγές είναι ό,τι χειρότερο για την ελληνική οικονομία. Ρυθμός ανάπτυξης της τάξεως του 2% και χαμηλότερος, σε συνθήκες πρωτοφανούς εισροής πόρων από την ΕΕ για επενδύσεις, φανερώνει την αδράνεια του παραγωγικού μηχανισμού.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι 53,4% αύξηση της εγχώριας ζήτησης προήλθε από αύξηση επενδύσεων σε πάγια αγαθά και αποθέματα, το οποίο, προϋποθέτει κατ'αρχήν θετικά για την μελλοντική ανάπτυξη. Ωστόσο, επειδή ο κύριος όγκος των πάγιων επενδυτικών αγαθών αφορά σε κατασκευές, η παραγωγική ικανότητα της χώρας σε παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, δεν βελτιώνονται αναλόγως.

Σε τελευταίο επίπεδο, παρά το γεγονός ότι η ελλειματικότητα του αυξήθηκε οριακά κατά το παρελθόν έτος (0,9%) δεν παρέχει βάση για εφησυχασμό. Η μείωση του ελλείματος από 6,1% σε 5,7% τα δύο τελευταία έτη δεν αντανάκλα τάση βελτίωσης. Το εν δυνάμει έλλειμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, είναι της τάξεως του 10% επί του ΑΕΠ. Το ποσοστό αυτό δεν είναι διατηρήσιμο γιατί μπορεί να αλλάξει εάν συνυπολογιστεί η δανειοληπτική ικανότητα της χώρας (βλ. πίνακες 2,3,4). Η μακροπρόθεσμη πορεία των διεθνών τρεχουσών συναλλαγών της χώρας φανερώνει μακροπρόθεσμη καμπή στις εμπορευματικές συναλλαγές, γεγονός που αντανάκλα στην ευρύτερη κατάσταση της οικονομίας.

Πίνακας 2							
Δημόσιο Χρέος Γενικής Κυβερνήσεως							
Ως % του ΑΕΠ							
	1980	1985	2000	2001	2002	2003	2004
Ευρωζώνη (12)	34,0	51,6	70,4	69,4	69,2	70,4	70,9
ΕΕ(15)	38,1	52,2	64,0	63,2	62,5	64,0	64,2
Χώρες Υπό Ένταξη(10)	-	-	36,4	38,5	39,4	42,2	44,4
ΕΕ(25)	-	-	62,9	62,1	61,5	63,1	63,4
ΕΛΛΑΣ	25,0	53,6	106,2	106,9	104,7	103,0	102,8

Πηγή : European Economy, Spring Forecasts, 2004

Πίνακας 3 Δαπάνες Γενικής Κυβερνήσεως Ως % του ΑΕΠ							
	1996-2000	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ευρωζώνη (12)	49,4	48,9	47,1	48,2	48,4	49,0	48,6
ΕΕ(15)	48,4	47,7	45,7	47,2	47,5	48,4	47,8
Χώρες Υπό Ένταξη(10)	-	-	-	-	-	46,0	46,8
ΕΕ(25)	-	-	-	-	-	48,3	47,9
ΕΛΛΑΣ	48,4	47,6	49,8	47,8	46,7	47,1	47,2

Πηγή : European Economy, Spring Forecasts , 2004

Πίνακας 4 Έλλειμα / Πλεόνασμα Γενικής Κυβερνήσεως							
	1996-2000	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ευρωζώνη (12)	-2,1	-1,3	0,1	-1,6	-2,3	-2,7	-2,7
ΕΕ(15)	-1,6	-0,7	1,0	-1,0	-2,0	-2,6	-2,6
Χώρες Υπό Ένταξη(10)	-	-	-3,2	-4,1	-4,9	-5,7	-5,0
ΕΕ(25)	-	-	0,9	-1,1	-2,1	-2,7	-2,7
ΕΛΛΑΣ	-3,5	-1,8	-2,0	-1,4	1,4	-3,0	-3,2

Πηγή : European Economy, Spring Forecasts , 2004

2.2.3. Η αναπτυξιακή προοπτική.

Η αγνόηση της σπουδαιότητας θεμελιωδών οικονομικών παραμέτρων, παρασύρει ενίοτε σε εκτιμήσεις – προβλέψεις -επιδιώξεις, που λαμβάνουν το χρίσμα οικονομικών στόχων ενώ εκφράζουν κατά βάση επιθυμίες. Η πείρα διδάσκει οτι η **αισιοδοξία** που δεν θεμελιώνεται σε αντικειμενικά δεδομένα, παρά το οτι αποτελεί ευχάριστη κατάσταση, προσωρινά τουλάχιστον, είναι επικίνδυνα παραπλανητική και βλάπτει την οικονομία.

Η συμπλήρωση της εγχώριας αποταμίευσης από την εισροή αλλοδαπής αποταμίευσης (έλλειμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και εισροή ενισχύσεων από την ΕΕ) βρίσκεται ήδη σε ποσοστό πολύ υψηλότερο, ίσως το υψηλότερο μετά την Πορτογαλία, γεγονός που καθιστά ανέφικτη ην διατηρησιμότητά του. Ουσιαστικά το έλλειμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εξελίσσεται σε μείζον εμπόδιο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Η σειρά των δυσμενών για την ανάπτυξη παραγόντων μπορεί να επεκταθεί αρκετά ώστε να περιλάβει και άλλα κληρονομηθέντα προβλήματα, αναστρέψιμα ή μη, ή ακόμη και εν δυνάμει αναπτυξιακούς παράγοντες. Η μόνη διέξοδος είναι να πεισθεί το ξένο επιχειρηματικό κεφάλαιο να ενεργοποιηθεί στην Ελλάδα σε έκταση ικανή να καλύψει το έλλειμα εγχώριας δυναμικής. Οι προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας κατά το επόμενο έτος δεν είναι μεν ρόδινες, αλλά υπάρχουν ενδείξεις οτι ο **ρυθμός ανάπτυξης** είναι πιθανόν να φτάσει το 3%. Ο ρυθμός αυτός είναι δύσκολο να επιτευχθεί, είναι διπλάσιος περίπου του ρυθμού που επιτεύχθηκε κατά το παρόν έτος. Υπάρχουν όμως

αρκετά στοιχεία που στηρίζουν την άποψη αυτή, αν συνυπολογίσουμε την διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην χώρα μας. Με αυτή την προϋπόθεση, η μελλοντική κατάσταση της οικονομίας μπορεί να αλλάξει ευνοϊκά.

2.3.ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

2.3.1.Επίδοση του τουριστικού τομέα κατά το 2003

Το έτος 2003, ο αλλοδαπός τουρισμός στην χώρα μας, υπό την πίεση του έντονου ανταγωνισμού που αντιμετωπίζει από δολλαριακούς κυρίως προορισμούς της μεσογείου, την επιβράδυνση των συνολικών τάσεων για διάφορους μη οικονομικούς λόγους, την μεγάλη ανατίμηση του ευρώ και με την «σύμφωνη γνώμη» της αδρανούς τουριστικής πολιτικής που ασκείται από την χώρα, έχει εισέλθει σε **δύσβατη ατραπό**. Η συσσώρευση των πολλών αμαρτιών που έχουν διαπραχθεί από όλους και κυρίως από την πολιτεία, δημιούργησε εκρηκτικό και αυτοαναφλεγόμενο μίγμα που ενδέχεται, αν η αδράνεια συνεχισθεί, να προκαλέσει εγκαύματα στον τουριστικό τομέα και στην οικονομία.(3).

Τα προσωρινά στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού ανακαλύπτουν ότι οι αρνητικές επιπτώσεις από την οικονομική συγκυρία και τις εξωοικονομικές συνθήκες και παρεμβολές, δεν κατανέμονται αντίστοιχα μεταξύ των διαφόρων ανταγωνιστικών της Ελλάδας προορισμών. Οι **ρυθμοί μεταβολής** των τουριστικών συναλλαγματικών εισπράξεων το έτος 2003 για 9 άμεσα ανταγωνιστικές χώρες έχουν ως εξής.

ΧΩΡΕΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
Ελλάδα	-8,3
Ιταλία	-2,7
Πορτογαλία	2,5
Κροατία	69,6
Βουλγαρία	2,0
Σλοβενία	6,3
Τουρκία	12,0
Ισπανία	4,1

Φυσικά η επίδοση της Ελλάδας δεν είναι εύκολο να συγκριθεί με τους δολλαριακούς προορισμούς, οι οποίοι συμπίπτει να είναι και φθηνού εργασιακού κόστους προορισμοί. Ωστόσο και η σύγκριση με τους νότιους κοινοτικούς προορισμούς την φέρει εμφανώς υστερούσα. Η υστέρηση αυτή δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί μόνο στην απόσταση από τους κύριους ευρωπαϊκούς προορισμούς. Κύριος προσδιοριστικός παράγων υπήρξε η ουσιαστική ανυπαρξία προβολής και διαφήμισης προσιδιάζουσας στις περιστάσεις. Το τμήμα που συνήθως πλήττεται πρωταρχικά είναι το

ξενοδοχειακό, το οποίο φέρει μεγάλο μερίδιο του βάρους που συνεπάγεται η προσέλκυση των τουριστών.

(3)Η υπενθύμιση των αριθμών είναι ενδεικτική. Κατά την δεκαετία 1990-2000, οι αφίξεις αυξάνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,7%, η δε εισροή τουριστικού συναλλάγματος με ετήσιο ρυθμό 7,4%. Η αξιολογή αυτή επίδοση επιτεύχθη παρά την πολιτική υπερτιμημένης δραχμής που ασκήθηκε για την αποκλιμακωση του πληθωρισμού στα πλαίσια της πολιτικής ικανοποίησης των κριτηρίων του Μάαστριχτ. Κατά την πρόσφατη τριετία 2000-2003 ήταν, με βάση προσωρινά στοιχεία, 1,7%, των δε συναλλαγματικών εισπράξεων 2%. Η αναστροφή αυτή των τάσεων μεταφράζεται σε δις ευρώ, αφού το ισοζύγιο τρεχουσών αγορών κατατάσσει τη χώρα μας από άποψης ελλειμματικότητας στις 2-3 πρώτες θέσεις στον κόσμο.

2.3.2. Τουριστικό Ισοζύγιο

Παρ'όλα αυτά η κατάσταση του τουριστικού συναλλαγματικού ισοζυγίου κατά την περίοδο 2000-2003 παρουσίασε σημαντική **βελτίωση** χάρη στην ταχύτατη μείωση της τουριστικής συναλλαγματικής δαπάνης. Όπως δείχνουν οι ακόλουθοι αριθμοί, σε αντίθεση με τις συναλλαγματικές εισπράξεις οι οποίες σημείωσαν μείωση 6% μεταξύ 2000 και 2003, το πλεόνασμα του τουριστικού ισοζυγίου αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 43,8% λόγω της κατά 57,7% μείωσης της τουριστικής συναλλαγματικής δαπάνης. Η εξέλιξη αυτή δεν επιτρέπεται να παρερμηνευθεί και να θεωρηθεί ως υποκατάστατο του φθινόγτος αλλοδαπού τουρισμού. Τα όρια του εσωτερικού τουρισμού είναι περιορισμένα, προσδιοριζόμενα από το μέγεθος του πληθυσμού της χώρας, η δε σημειωθείσα βελτίωση έχει εξαντλήσει τις δυνατότητές της καθ'όσον αφορά στις επιπτώσεις στην συναλλαγματική δαπάνη. Οι απώλειες συναλλαγματικών εισπράξεων και κατ'επέκταση ρυθμού ανάπτυξης είναι δραματικές και αναντικατάστατες. Για την περίοδο 2000-2003 εκτιμάται ότι οι απώλειες σε συνάλλαγμα ήταν της τάξεως των 2,0 δις.ευρώ, αν ληφθεί υπόψη ότι ήταν στις δυνατότητες του τουριστικού τομέα να πραγματοποιεί ρυθμούς ανόδου της τάξεως του 3% ετησίως.

2.3.3. Τουριστική δραστηριότητα κατά το προολυμπιακό έτος 2003

Πρέπει να σημειωθεί πως οι αυξήσεις στον τουριστικό τομέα έχουν συντελεστεί πρωταρχικά και κατά κύριο λόγο στις αεροπορικές μετακινήσεις. Σε συνθήκες αβεβαιότητας, λόγω ανασφάλειας, είναι εύλογο να αναμένεται κάποια υποκατάσταση υπέρ των δια ξηράς και θαλάσσης διακινουμένων. Αυτό σημαίνει ότι η κατά άφιξη δαπάνη μειώθηκε ταχύτερα, παρ'όλο που εξαρτάται από την μείωση του τουριστικού συναλλάγματος (-8,3%) και την μείωση των αεροπορικών διακινουμένων τουριστών (-1,3%). Με βάση ορισμένες ενδείξεις ο μέσος αριθμός διανυκτερεύσεων, λόγω μείωσης του οικογενειακού τύπου διακοπών, σημείωσε κάποια μείωση, ακριβώς εξ αιτίας του αισθήματος ανασφάλειας. Θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει πως υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις, κυρίως στους προσφιλείς προορισμούς, στις τιμές που εισέπραξαν τα καταλύματα ανά διανυκτέρευση.

Η περιφερειακή εικόνα αποκαλύπτει γενικευμένη μείωση των αφίξεων στην νησιωτική Ελλάδα. Οι μειώσεις στους δύο μείζονες νησιωτικούς προορισμούς, την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα, είναι της τάξεως του 2% και 4% αντιστοίχως. Πολύ μεγαλύτερες ήταν οι μειώσεις στις Κυκλάδες και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου με ακραίες περιπτώσεις την Λήμνο και την Χίο όπου οι μειώσεις ήταν της τάξεως του 30%. Και στα Επτάνησα όπου το 2002 είχαν δείξει κάποια αντοχή στην πτωτική τάση το 2003 η ανθεκτικότητα υποχώρησε ώστε το συνολικό αποτέλεσμα να είναι οριακά αρνητικό.

Ο τουρισμός στην ηπειρωτική Ελλάδα περιλαμβανομένου και του τουρισμού πόλεων, εμφανίζεται σε οριακά καλύτερη κατάσταση σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιοχές, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η κατάσταση είναι εξαιρετική.

2.4.ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η Παγκόσμια Οικονομία το 2003 και 2004

2.4.1.Ανάπτυξη

Η χρονική μετάθεση της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας και κυρίως των ανεπτυγμένων οικονομιών, την οποία προκάλεσε σειρά αβεβαιοτήτων, φαίνεται ότι εξαντλήθηκε εντός του 2003. Ο παγκόσμιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης έφθασε εντός του 2003 το μέσο επίπεδο του ρυθμού κατά την προ της 11^{ης} Σεπτεμβρίου περίοδο, παρά την κτυπητή υστέρηση της ΕΕ, ο πολύ χαμηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης (0,8%) της οποίας παρεμπόδισε την παγκόσμια ανάκαμψη να φθάσει σε **επίπεδο ρεκόρ**. Πράγματι, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας εκτιμάται σε 3,7% το 2003 έναντι 2,7 το 2002. Ο ρυθμός αυτός γίνεται 4,4% όταν αφαιρεθεί η συμβολή της ΕΕ.

Η επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης είναι ορατή σε όλες τις μείζονες περιοχές του κόσμου, όπως φαίνεται στον Πίνακα 5. Συνολικά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι ευχάριστες οικονομικές εξελίξεις συντελούνται χωρίς να έχουν εξαλειφθεί οι κίνδυνοι από την τρομοκρατία και την εκπορευόμενη από αυτήν αβεβαιότητα. Το γεγονός αυτό είναι μεγάλης σημασίας για την συνέχιση της παγκόσμιας οικονομικής προόδου διότι αντανακλά την πεποίθηση ότι η παγκόσμια κοινωνία μπορεί να αντιμετωπίσει τα φαινόμενα αυτά χάρη στην παγκοσμιοποιημένη πλέον αλληλεγγύη της μεγάλης πλειοψηφίας των κρατών. Η ταχεία **ανάκαμψη** της εμπιστοσύνης των αγορών επιτάχυνε τους ρυθμούς ανάπτυξης αλλά και εμπέδωσε αίσθημα βεβαιότητας για το μέλλον.

Η επιτάχυνση της ανάπτυξης φαίνεται να αποτελεί καθολικό φαινόμενο, αν και υπάρχουν διαφοροποιήσεις, με εξέχουσα την ΕΕ που υστερεί επειδικτικά. Από τις ανεπτυγμένες οικονομίες οι ΗΠΑ πρωτοπορούν χάρη στην ισχυρή διαλλακτική νομισματική (χαμηλά επιτόκια) και δημοσιονομική πολιτική αλλά και τον υψηλό ρυθμό αύξησης παραγωγικότητας. Ο ρυθμός αυτός οφείλεται ασφαλώς εν μέρει και στην εξυγίανση του κόστους παραγωγής, μέσω απαλλαγής των επιχειρήσεων από το πλεονάζον προσωπικό, ωστόσο η τεχνολογική πρόοδος είναι πάντοτε παρούσα και πρωτοπόρος στην εν λόγω οικονομία.

Η παγκόσμια ανάκαμψη, της οποίας η επιτάχυνση συντελέστηκε κατά το β' εξάμηνο του προηγούμενου έτους, θα συνεχισθεί και κατά το τρέχον έτος, για το οποίο προβλέπεται αύξηση του ρυθμού από 3,7% το 2003 σε 4,5% το 2004. Σε αυτό θα συντελέσει και η «ελπιζόμενη» ανάκαμψη στην ΕΕ από 0,8% το 2003 σε 2,0 το 2004(4).

(4)Επισημαίνεται ο πρωταγωνιστικός ρόλος της Ασίας όπου ο ρυθμός αναπτύξεως έχει σταθεροποιηθεί σε επίπεδο υψηλότερο του 7%, ενώ πρέπει να επισημανθεί η αναπτυξιακή αναβάθμιση των χωρών της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών με ρυθμό 6,5% - 7,5% την διετία 2003-2004. Μεγάλη αναπτυξιακή ελπίδα εκπηδά και από την αφύπνιση της Ιαπωνικής οικονομίας, η οποία λόγω μεγέθους (παράγει το 7,5% του παγκοσμίου εισοδήματος, έναντι 13% της Κίνας, 18% της ΕΕ και 22% των ΗΠΑ) επηρεάζει αισθητά την παγκόσμια ανάπτυξη. Απογοητευτική εξακολουθεί να είναι η εικόνα που εμφανίζουν οι περιοχές Αφρικής και Λατινικής Αμερικής, οι οποίες παρά την σοβαρή επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξής τους, ο ρυθμός παραμένει πολύ χαμηλός, (2,0%-3,5%) σε σύγκριση με το βιοτικό τους επίπεδο.

Πίνακας 5
Η παγκόσμια ανάπτυξη (2003-2004)

	2000	2001	2002	2003	2004
Ι.ΚΟΣΜΟΣ	4,8	2,3	2,7	3,7	4,5
1.Ανεπτυγμένες Οικονομίες	3,6	1,0	1,5	2,2	2,8
ΗΠΑ	3,7	0,5	2,2	3,1	4,2
Ιαπωνία	2,8	0,4	-0,4	2,7	3,4
Ευρωπαϊκή Ένωση	3,6	1,7	1,1	0,8	2,0
Γερμανία	2,9	0,8	0,2	-0,1	1,5
2.Χώρες σε μετάβαση					
Υπό Ένταξη	4,1	2,5	2,4	3,6	4,0
ΚΑΚ	9,0	6,3	5,3	7,5	6,4
3.Αναπτυσσόμενες Οικονομίες					
Ασία	6,8	5,2	6,0	7,2	7,3
Κίνα	8,0	7,3	8,0	9,1	8,7
Ινδία	4,0	5,5	4,9	7,7	6,8
Λατ.Αμερική	4,5	0,4	0,3	1,7	3,5
Αφρική	3,8	1,0	0,9	2,8	3,6
ΙΙ.ΚΟΣΜΟΣ πλην ΕΕ	5,0	2,5	3,1	4,4	5,1

Πηγή: IMF , World Economic Outlook, Spring 2004.

2.4.2.ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Περιγραφή της κατάστασης την περίοδο 1990-2003

Είναι σημαντικό να εξετάσουμε την περίοδο 1990-2003, με αναφορά στις υποπεριόδους 1990-2000 και 2000-2003, αναφορικά προς την παγκόσμια διεθνή τουριστική δραστηριότητα, όπως αυτή αναδύκνεται από τα στοιχεία για τις φυσικές τουριστικές ροές και τις χρωματικές τουριστικές ροές αντισσείχως. Οι χρηματικές τουριστικές ροές (συναλλαγματικές εισπράξεις και πληρωμές), σε συνθήκες που το μέγεθος του στατιστικού λάθους είναι παρομοίου μεγέθους στις δύο αυτές διαστάσεις, αποτελεί καλύτερο δείκτη για την κατάσταση και τις επιδράσεις του διεθνούς τουρισμού, γιατί στην τουριστική δαπάνη αποτυπώνεται το στοιχείο της εξωτερικής ζήτησης, που λειτουργεί αυτόνομα και επηρεάζει άμεσα, έμμεσα και πολλαπλασιαστικά την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα.

Πίνακας 6			
Παγκόσμιος Διεθνής Τουρισμός βάσει Αφίξεων			
	1990-2000	2000-2003	2002-2003
Κόσμος	4,2	1,0	-1,2
Ευρώπη	3,4	2,2	0,4
Ασία-Ειρηνικός	7,2	3,4	-9,3
Αμερική	3,2	-12,1	-2,1
Αφρική	6,3	11,3	4,9
Μ.Ανατολή	9,5	27,0	10,3

Τα **χαρακτηριστικά** της περιόδου αυτής όπως παρατηρούμε και στον Πίνακα 6 έχουν ως εξής:

Παρατηρείται απότομη πτώση του μέσου ρυθμού αυξήσεως μετά το 2000. Ο μέσος ετήσιος παγκόσμιος ρυθμός αυξήσεως από 4,2% κατά την περίοδο 1990-2000 μειώθηκε σε 1% κατά την τριετία 2000-2003.

Το 2003 ο παγκόσμιος ρυθμός μεταβολής έγινε αρνητικός και ίσος με 1,2%. Ο αρνητικός αυτός ρυθμός είναι ο δεύτερος που έχει παρατηρηθεί σε όλη την περίοδο των χρόνων 1950-2003. Ο πρώτος ήταν το έτος 2001, ενώ το έτος 1982 είχε σημειωθεί αρνητικός ρυθμός μεταβολής.

Η ανάκαμψη που παρατηρήθηκε το 2002 ήταν μικρή και αποδείχθηκε μη βιώσιμη.

Σε γενικές γραμμές, οι λιγότερο αναπτυγμένες, και τουριστικά περιοχές, έχουν εμφανίσει **αυξήσεις** κατά το 2003 αρκετά υψηλές ακόμη και αν συγκριθούν με τις επιδόσεις της δεκαετίας 1990-2000. Οι χώρες της Ν.Αμερικής, η Ν. Ασία, η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η Αφρική και η Μ.Ανατολή ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εξέλιξη αυτή όσο σημαντική και αν είναι για τις συγκεκριμένες περιοχές αναφέρεται σε συγκριτικά μικρά μεγέθη και δεν αποτελεί αφετηρία προβληματισμών ως προς την δυνατότητα κάθε χώρας και κάθε περιοχής να αναπτύσσεται σε συνθήκες παγκόσμιας τουριστικής ύφεσης.

Σε αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να δούμε τον τουρισμό της Ελλάδας συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρώπης:

Πίνακας 7			
Αφίξεις (% μεταβολές)			
	1990-2000	2000-2003	2002-2003
1.Κόσμος	4,2	1,0	-1,2
2.Ευρώπη	3,4	2,2	0,4
3.Ν.&Μ.Ευρώπη	4,0	4,4	0,0
Ελλάς	3,7	-4,2	-1,3
Ισπανία	3,4	7,5	-0,5
Πορτογαλία	4,2	-2,8	1,0
Ιταλία	4,4	-6,3	-3,0
Κροατία	-1,9	26,9	6,6
Σλοβενία	-	25,8	5,3
Τουρκία	7,2	38,4	3,8
Βουλγαρία	-	45,3	17,9

Δυστυχώς από τις 7 χώρες που εξετάζονται, οι οποίες αποτελούν τις άμεσα ανταγωνίστριες για το ελληνικό τουριστικό προϊόν, χώρες, η Ελλάδα παρουσιάζεται με δυσάρεστη επίδοση κατά την δύσκολη περίοδο 2002-2003. Με απώλειες της τάξεως του 12% που μεταφράζεται σε απώλεια 1,2 δις \$, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη διαφυγούσα απώλεια ίδιου περίπου μεγέθους, η Ελλάδα δεν είναι απλός ουραγός στον ευρωπαϊκό μεσογειακό χώρο, αλλά εμφανίζεται να δυσκολεύεται να ανταποκριθεί στις διαμορφωθείσες καταστάσεις. Φθίνουσα ανταγωνιστικότητα, πυροδοτούμενη από πολλές πηγές, με κύρια αιχμή την ποιότητα, κατεξοχήν στον εξωξενοδοχειακό χώρο, και σχετική αδράνεια της διαφήμισης, ώθησαν την τουριστική Ελλάδα **‘στο περιθώριο’**.

Ασφαλώς, θα μπορούσε κανείς να επικαλεσθεί διάφορους λόγους, προκειμένου να εξηγήσει ή να δικαιολογήσει την δυσμενή αυτή εξέλιξη. Η ανασφάλεια που συνδέεται με την **τρομοκρατία** αύξησε την προτίμηση για ταξίδια κοντινών αποστάσεων και, συναφώς, ευνόησε την μετακίνηση με χερσαία μέσα μεταφοράς. Αυτό ήταν φυσικό να πλήξει, κατ’ αρχήν, εντονότερα την Ελλάδα, ο διεθνής τουρισμός της οποίας είναι κατ’ εξοχήν αερομεταφερόμενος, λόγω μεγάλης απόστασης από τις κύριες χώρες προέλευσης. Προς την ίδια κατεύθυνση λειτουργεί το βαθμιαία αυξανόμενο ποσοστό των μικρής διάρκειας διακοπών. Πράγματι, υπάρχουν ενδείξεις που μαρτυρούν το ποσοστό του οικογενειακού τουρισμού κατά το παρελθόν έτος.

Οι παράγοντες όμως αυτοί, καθώς και άλλοι στους οποίους θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί, δεν εξηγούν τις συγκριτικά υψηλές επιδόσεις της Τουρκίας, και τις συγκριτικά επίσης πολύ υψηλότερες επιδόσεις της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, που είναι ώριμες τουριστικά χώρες.

Συμπερασματικά λοιπόν, και σε γενική διατύπωση, η υστέρηση της Ελλάδας σε τουριστική επίδοση είναι λάθος να αποδίδεται στο κλίμα ανασφάλειας που έχει δημιουργήσει η τρομοκρατία τα τελευταία χρόνια και στην οικονομική επιβάρυνση χωρών, που παραδοσιακά αποτελούν κύριες πηγές προελεύσεως, με προεξέρχουσα την Γερμανία. Η σχετική αποστασιοποίηση του τομέα από την Πολιτεία επέτρεψε την ανάπτυξη φαινομένων που δεν λειτουργούν τόσο θετικά απέναντι στην χώρα μας, εφ’ όσον επιθετικές πολιτικές άλλων ανταγωνιστικών προορισμών οδηγούν τα τουριστικά ρεύματα προς αυτές, είτε μέσω των Γραφείων Διακινήσεως Τουριστών (Tour Operators), είτε και αυτόνομα.

Πίνακας 8
Διεθνής Τουρισμός
Κύριες Ανταγωνίστριες Χώρες
Αφίξεις, Διανυκτερεύσεις, Δυναμικότητα

	Γαλλία	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία	Τουρκία	Ελλάδα *
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών (χιλιάδες)						
1980	30.100	22.500	22.087	2.730	865	4.796
1990	52.497	37.441	26.679	8.020	4.799	8.873
1991	55.041	38.539	25.878	8.657	5.158	8.036
1992	59.740	36.492	26.113	8.884	6.549	9.331
1993	60.565	37.268	26.379	8.434	5.904	9.413
1994	61.312	43.232	27.480	9.169	6.033	10.404
1995	60.033	34.920	31.052	9.511	7.083	10.002
1996	62.406	36.221	32.943	9.730	7.966	9.042
1997	67.310	39.553	34.692	10.172	9.040	9.771
1998	70.040	43.396	34.933	11.295	8.960	10.330
1999	73.042	46.776	36.516	11.632	6.893	11.491
2000	75.580	47.898	41.181	12.097	9.586	12.378
2001	76.506	49.519	39.055	12.167	10.783	13.019
2002	77.012	51.748	39.799	11.666	12.782	12.924
Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών Τουριστών (χιλιάδες)						
1980	254.700	62.199	103.265	10.139	1.163	26.625
1990	387.205	68.630	84.720	19.349	13.271	35.612
1991	396.033	77.128	86.735	21.957	9.699	30.159
1992	426.500	81.183	83.643	20.064	16.785	32.260
1993	434.665	88.395	85.431	18.124	17.064	36.475
1994	505.533	104.156	101.005	20.066	16.255	40.658
1995	490.877	107.787	113.001	22.241	18.477	38.772
1996	459.524	106.658	118.024	21.708	25.548	35.498
1997	493.467	113.270	118.360	22.601	36.167	39.992
1998	518.142	122.486	121.242	25.273	30.433	42.565
1999	550.018	160.424	126.668	25.080	20.435	45.803
2000	585.443	233.897	140.357	25.785	28.511	46.636
2001	581.037	232.035	146.672	25.229	36.368	46.574
Δυναμικότητα Ξενοδοχείων (χιλιάδες κλίνες)						
1980	1.577.578	984.187	1.569.733	99.886	49.267	284.988
1990	1.082.138	929.533	1.703.542	179.337	164.980	438.355
1991	1.094.584	972.808	1.708.033	188.501	192.386	459.297
1992	1.198.272	998.816	1.722.977	190.892	212.902	475.799
1993	1.178.432	1.009.241	1.724.996	198.862	228.641	486.439
1994	1.193.340	1.132.350	1.724.333	202.442	258.580	508.505
1995	1.223.074	1.074.017	1.738.031	204.051	280.463	533.812
1996	1.216.706	1.087.529	1.764.651	208.205	295.743	548.785
1997	1.201.766	1.102.424	1.772.096	211.315	308.096	561.068
1998	1.173.888	1.121.217	1.872.382	215.572	309.013	576.876
1999	1.167.156	1.282.013	1.807.275	216.828	315.932	584.973
2000	1.178.348	1.314.491	1.854.101	222.958	322.334	591.652
2001	1.200.984	1.337.022	1.891.281	228.665	366.605	608.104
2002	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	625.155
2003	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	626.914

Πηγή: ΕΟΤ, ΕΣΥΕ, ΕΕΕ, WTO

*Χωρίς κρουαζιέρες και Αλβανούς. Οι διανυκτερεύσεις για την Ελλάδα αναφέρονται στα ξενοδοχεία και συναφή καταλύματα, ενώ για τις υπόλοιπες χώρες σε όλα τα καταλύματα.

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 2002 η Ελλάδα με 14.179.999 αφίξεις αλλοδαπών ταξιδιωτών στα σύνορα καταλαμβάνει την 15^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών υποδοχής, σημειώνοντας αύξησης +0,87% έναντι του 2001.

Οι αεροπορικές αφίξεις των αλλοδαπών το έτος 2002 ήταν μειωμένες κατά -3,72% έναντι του 2001 και αποτέλεσαν το 73,61% του συνόλου των αφίξεων. Επίσης μειωμένες εμφανίστηκαν οι θαλάσσιες μετακινήσεις κατά -1,38%, ενώ οι αφίξεις οδικώς παρουσίασαν αύξηση κατά +16,52%, οφειλόμενη σε μεγάλο βαθμό στους Αλβανούς ταξιδιώτες (οι οποίοι δεν συνυπολογίζονται στους πίνακες).

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες, το 2001 πραγματοποιήθηκαν συνολικά 61.567.209 αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών. Οι Έλληνες κατά το έτος 2000 αποτέλεσαν ένα πολύ σημαντικό μέγεθος της ζήτησης, δεδομένου ότι πραγματοποίησαν 14.983.243 διανυκτερεύσεις, ενώ οι αλλοδαποί 46.636.

Οι εισπράξεις από τουριστικές υπηρεσίες κατά το 2002 έφθασαν τα 10.285 εκατομμύρια ευρώ παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση κατά -2,8% έναντι του 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Η Ελλάδα από άποψη εισπράξεων κατατάσσεται στη 10^η θέση.

2.5. Η απασχόληση στα ελληνικά ξενοδοχεία

Η τουριστική οικονομία, παγκοσμίως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα, έχει μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία του World Travel & Tourism Council (WTTC), το 2002 το μερίδιο της απασχόλησης στην τουριστική-οικονομία ήταν για το σύνολο των χωρών του κόσμου 7,8%. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του WTTC, το μερίδιο αυτό αναμένεται να αυξηθεί στο 8,6% το 2012, δημιουργώντας περίπου 50 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας, από 198 εκατομμύρια το 2002, στα 250 εκατομμύρια το 2012.

Σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2002, απασχολούνταν στον τουριστικό κλάδο **19,5 εκατομμύρια άτομα** ή σε ποσοστό 11,9 επί του συνόλου της απασχόλησης. Το 2012 αναμένεται το ποσοστό αυτό να αυξηθεί στο 13% και θα αντιστοιχεί σε 22,3% εκατομμύρια εργαζόμενους.

Εξίσου σημαντικά είναι και τα στοιχεία για την Ελλάδα. Το 2002 απασχολούνταν στον τουριστικό κλάδο 693,2 χιλιάδες εργαζόμενοι, το οποίο αποτελεί το 17,1% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας. Το 2012, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του WTTC, ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στον τουριστικό κλάδο στην Ελλάδα θα ανέλθει στις 822,3 χιλιάδες ή το 19,1% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας.

Δεδομένου, λοιπόν, ότι χάρη στην τουριστική ανάπτυξη, σε πολλές περιοχές της χώρας δημιουργήθηκαν νέες θέσεις απασχόλησης, είναι αναγκαίο να τονίσουμε την μεγάλη σημασία και το μεγάλο τμήμα που καταλαμβάνει ο τουριστικός κλάδος στην οικονομία της χώρας μας. Είτε περιστασιακά γνωρίζει ύφεση, αδράνεια, είτε ανάκαμψη, ο τουρισμός για την Ελλάδα δεν παύει ποτέ να είναι κινητήριο δύναμη και να επηρεάζει κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό τα οικονομικά δρώμενα.

2.6.Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 2002 – 2006.

2.6.1.Στόχοι και προοπτικές

Στην διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών, ο τουρισμός στην Ελλάδα, από μίας περιορισμένης εμβέλειας δραστηριότητα που προσέλκυε λίγους και με ειδικά ενδιαφέροντα περιηγητές, μετεξελίχθηκε και αναδείχθηκε σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση και την ευημερία, αλλά επίσης και στην προβολή της χώρας μας προς τα έξω και την διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης για αυτήν. Όμως, η νέα εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των μεμονωμένων ειδικών ενδιαφερόντων επισκεπτών έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, η Πολιτεία πρέπει να εφαρμόσει μία πολιτική η οποία να εκτείνεται σε όλη την χώρα, να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, ο οποίος αντέχει σε αξίες, αισθητική και στον χρόνο. Μία πολιτική που χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία, την ποιότητα και την βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος. Με γνώμονα την ανάπτυξη του τουρισμού σε μία ανταγωνιστική προοπτική υψηλής ποιότητας, η Πολιτεία σχεδίασε τους στόχους της τουριστικής πολιτικής και τα μέτρα που ήταν και είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν κατά το διάστημα 2002 έως 2006. Οι στόχοι της ήταν και είναι :

- Ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση των γενικών και τουριστικών υποδομών
- Αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις περιφέρειες
- Ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών
- Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στα νέα επαγγέλματα
- Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις

Κατά το διάστημα 2000 έως 2006 διατίθενται για τον τουρισμό συνολικοί πόροι 2.054.292,93 ευρώ εκ των οποίων το ήμισυ θα είναι ιδιωτική συμμετοχή. Πρόκειται για μείζονα συνολική παρέμβαση στον ελληνικό τουρισμό η οποία αν αξιοποιηθεί σωστά θα ενισχύσει σημαντικά τις προοπτικές του ελληνικού τουρισμού.

2.6.2.Πολιτική ενίσχυσης της Ζήτησης

Πελατοκεντρικός τουρισμός: Από την μονοκαλλιέργεια στην πολυμορφία, την ποιότητα και την βιωσιμότητα

Ο ελληνικός τουρισμός πρέπει να εξελιχθεί σταδιακά και χωρίς κλυδωνισμούς από μαζικό σε επιλεκτικό και πολυμορφικό, προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα του καταναλωτή, έτσι ώστε να περιοριστεί η δυνατότητα υποκατάστασης της Ελλάδας από άλλους μεσογειακούς προορισμούς, με την ανάδειξη της μοναδικότητας των πόρων της. Η εξέλιξη αυτή δεν συνεπάγεται καθόλου τον περιορισμό του οργανωμένου τουρισμού, αλλά την ποιοτική βελτίωσή

του. Πρόκειται για μια συντονισμένη προσπάθεια για την ποιοτική αναβάθμιση, βελτίωση της εισοδηματική διαστρωμάτωσης και χρονική επέκταση της τουριστικής ζήτησης προς την χώρα μας. Προς τον σκοπό αυτό χρειάζεται να επιδιώξουμε τα εξής:

α) αύξηση της ζήτησης ιδιαίτερα από τις υπερπόντιες αγορές και φυσικά από την Δυτική και Ανατολική Ευρώπη

β) προσέλκυση ζήτησης ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων,

γ) προσέλκυση οργανωμένου τουρισμού από χώρες υψηλής οικονομικής ανάπτυξης (π.χ. χώρες ΝΑ Ασίας), για τις οποίες απαιτείται η διαμόρφωση πακέτου με «εθνικές προδιαγραφές» όπως ιδιαιτερότητες διατροφής, οργάνωσης, θρησκευτικών συνηθειών, κλπ.

δ) διαμόρφωση εμπλουτισμένων τουριστικών προϊόντων τα οποία θα συνεχίζουν μεν να αξιοποιούν το πρότυπο «ήλιος-θάλασσα», αλλά με παράλληλη ένταξη του πολιτιστικού αποθέματος και των άλλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας

ε) βελτίωση των θεματικών αγορών (αγορές-θύλακες), όπως ο συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός, τουρισμός υγείας, οικοτουρισμός κλπ.

1. Οικοτουρισμός: Αξιοποίηση των τουριστικών πόρων της ενδοχώρας και των μικρών νησιών.

Διαμόρφωση ενός ποιοτικού και πολύμορφου τουριστικού προϊόντος, μέσω της ποιοτικής αναβάθμισης των καταλυμάτων και των τουριστικών υπηρεσιών, της αξιοποίησης και ένταξης στο τουριστικό προϊόν νέων φυσικών πόρων (ορεινή ενδοχώρα, ποτάμια, μικρά νησιά, σημεία οικολογικού ενδιαφέροντος), και πολιτιστικού πλούτου (βυζαντινά, μεταβυζαντινά και νεώτερα μνημεία, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, ελληνική κουζίνα, σύγχρονη εικαστική και λογοτεχνική παραγωγή) και της δημιουργίας υποδομών για την ικανοποίηση ποικίλων αναγκών και ενδιαφερόντων των τουριστών (υγεία-υγιεινή διαβίωση και διατροφή, αθλητισμός, ψώνια κλπ).

Στόχος της πολιτικής αυτής είναι να συνδυαστεί η αναξιοποίητη ενδοχώρα με το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν των γειτονικών ανεπτυγμένων περιοχών, και να προσελκύσουν σταδιακά ζήτηση θεματικού τουρισμού (ορεινού, πολιτιστικού, οικολογικού, αγροτουρισμού κλπ).

Επιπλέον, η τουριστική ανάπτυξη και αναβίωση των εγκαταλελειμμένων χωριών και οικισμών είναι απαραίτητη. Εκατοντάδες χωριά και οικισμοί στην ύπαιθρο έχουν εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους τους- ένα φαινόμενο που συνεχίζεται. Στα πλαίσια της τουριστικής ανάπτυξης, είναι σκόπιμο να διεκρινθεί η δυνατότητα συνολικής αξιοποίησης των χωριών αυτών, μέσω επενδύσεων. Η επιτυχία ενός τέτοιου σχεδίου θα έδινε ζωή στις περιοχές αυτές αλλά κυρίως θα έθετε σε κίνηση την τοπική οικονομία, με τρόπο ώστε να υπάρξει ανάσχεση του ρεύματος εγκατάλειψης. Νέα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης, όπως αυτό του αγροτουρισμού και του οικοτουρισμού θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν και να εξελιχθούν, μετατρέποντας το γεωκοινωνικό πρόβλημα σε αναπτυξιακό προτέρημα.

2. Τουριστική ζήτηση υψηλότερου εισοδήματος.

Η πολιτική αυτή υλοποιείται σταδιακά ως εξής:

α) προσπάθεια ποιοτικής αναβάθμισης, εμπλουτισμού και διαφοροποίησης της τουριστικής προσφοράς, ώστε να ανταποκρίνεται στις υψηλές απαιτήσεις της ζήτησης

β) σταθερός προσανατολισμός του μάρκετινγκ του ελληνικού τουρισμού προς τις αντίστοιχες εισοδηματικές ομάδες και χώρες

γ) προσέλκυση ομάδων «εθνικού τουρισμού» από οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες (π.χ. ΝΑ Ασία, αραβικές χώρες κλπ)

3. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

Σταδιακή επιμήκυνση, αρχικά προς τους μέσους μήνες και στη συνέχεια καθ' όλη την χειμερινή περίοδο. Η πολιτική αυτή υποστηρίζεται με ειδικές ενέργειες προς τους διοργανωτές τουριστικών πακέτων προς τις ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές τους μήνες Μάρτιο και Νοέμβριο.

4. Τουρισμός Σαββατοκύριακου-Αστικός τουρισμός

Διεθνώς παρατηρείται αυξητική τάση στον αστικό τουρισμό, λόγω της διάδοσης των επαγγελματικών ταξιδιών και συνεδρίων, αναζήτηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, μείωση των αεροπορικών ναύλων, κατάργηση συννοριακών ελέγχων, καθιέρωση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος, τεχνολογικές εξελίξεις (τρένα υψηλών ταχυτήτων, διαδίκτυο, κλπ.).

Η χώρα μας δεν έχει κατορθώσει να επωφεληθεί από τις εξελίξεις αυτές, που θα επέτρεπαν, μεταξύ άλλων, και την επέκταση της τουριστικής περιόδου κατά τη χειμερινή περίοδο. Η γεωγραφική της απόσταση από τις χώρες της Ε.Ε. της στερεί τη δυνατότητα επισκέψεων από όμορες χώρες χωρίς συννοριακό έλεγχο. Αντίθετα, η εσωτερική αγορά θα μπορούσε να προσφέρει εναλλακτική δυνατότητα, αν δεν προσέκρουε στην σημαντική έλλειψη κατάλληλων υποδομών υποδοχής και πόλων έλξης κατά την εκτός αιχμής περίοδο. Απουσιάζουν οργανωμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις με κατάλληλο προγραμματισμό και έγκαιρη προβολή, οι δημοτικές τουριστικές υπηρεσίες υπολειπούνται, δεν έχουν αναπτυχθεί θεματικά πάρκα, πολιτιστικές διαδρομές και χώροι αναψυχής και δεν υπάρχουν οργανωμένες αγορές για ψώνια. Η πολιτική χρονικής επιμήκυνσης προϋποθέτει παρεμβάσεις σε όλα αυτά τα ζητήματα.

Η πολιτική επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου θα συνδυαστεί επίσης με μια συγκροτημένη προσπάθεια προσέλκυσης ζήτησης βραχυχρόνιων διακοπών στα μεγάλα αστικά κέντρα (αρχικά Αθήνα και Θεσσαλονίκη) με τη χορήγηση κινήτρων στους διοργανωτές τουριστικών προγραμμάτων και κατάλληλο μάρκετινγκ.

5. Ολυμπιάδα 2004

Όταν σχεδιαζόταν η τουριστική πολιτική του κράτους, ένας από τους βασικούς σκοπούς ήταν η **Φιλοξενία 2004**- το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ του Οργανισμού Αθήνα 2004 και της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών που έπρεπε να τεθεί σε εφαρμογή. Το Τουριστικό Ολυμπιακό Πακέτο και η προοπτική των Ολυμπιακών Αγώνων και της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας θα προσέφερε μοναδική ευκαιρία για να σχεδιαστεί μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Η προοπτική της Ολυμπιάδας του 2004 είχε σαν σκοπό να επιδιωχθεί, να αξιοποιηθεί έτσι ώστε να διαμορφωθεί αυξημένη κίνηση, ιδίως πολιτιστικού και αθλητικού τουρισμού πριν και μετά τους Αγώνες, με τη μεγαλύτερη δυνατή διάρκεια. Σε αυτό θα συνέβαλαν:

- ✓ οι νέες αθλητικές υποδομές,
- ✓ τα μεγάλα προγράμματα στο χώρο του πολιτισμού (ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων, Πολιτιστική Ολυμπιάδα, επιμήκυνση και αναβάθμιση του Φεστιβάλ)
- η νέα εικόνα της Αθήνας λόγω των μεγάλων έργων γενικής υποδομής (αεροδρόμιο, Μετρό, οδικό δίκτυο ταχείας κυκλοφορίας κλπ).
- ✓ οι νέες τουριστικές υποδομές της Αθήνας

✓ η αναβάθμιση και αύξηση των ξενοδοχειακών μονάδων

6. Προβολή - Διαφήμιση

α. Στρατηγική Διαφήμισης-Marketing Plan: Οι κύριες κατευθύνσεις της επικοινωνιακής πολιτικής και διαφήμισης είναι η ανάδειξη της ιδιαιτερότητας και συνθετότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, ώστε να αντιμετωπιστεί η δυνατότητα υποκατάστασης. Σχεδιάστηκε και υλοποιείται ήδη μία ενιαία **διαφημιστική εκστρατεία** για όλες τις διεθνείς αγορές (14 χώρες) με δυνατότητα προσαρμογής στις ανάγκες της κάθε επί μέρους αγοράς. Γενικός στόχος είναι η αύξηση της «ανταγωνιστικότητας» της Ελλάδας στις διεθνείς τουριστικές αγορές. Η προβολή περιλαμβάνει μία σειρά από ενημερωτικές αναφορές σε διάφορες παραμέτρους όπως:

● Στο πεδίο του προϊόντος:

Σημαντικές βελτιώσεις στις υποδομές και στην ποιότητα του προσφερόμενου προϊόντος καθώς και προστασία φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

● Στο πεδίο της πολιτικής marketing:

Δημιουργία μίας σαφούς «τοποθέτησης» (positioning) της χώρας, διακριτής από αυτή των ανταγωνιστών της, σε συνδυασμό με ένα σαφές ελκυστικό προφίλ του ελληνικού τουριστικού προϊόντος καθώς και επλεκτική στρατηγική για τις ομάδες – στόχους και τις αγορές – στόχους.

β. Διαφημιστική προβολή:

Η διαφημιστική προβολή σύμφωνα με την τουριστική πολιτική της Πολιτείας θα απορροφήσει συνολικά περίπου **32 εκ. ευρώ** και θα συνίσταται:

1. Στη γενική διαφημιστική καμπάνια του ΕΟΤ, η οποία θα καλύψει τις 15 πιο σημαντικές αγορές του Ελληνικού Τουρισμού. Η καμπάνια αυτή υλοποιείται κανονικά επί τη βάση νέου δημιουργικού και σύμφωνα με τα πορίσματα ειδικού μεσοπρόθεσμου marketing plan, που εκπονήθηκε μετά από εκτεταμένη έρευνα αγοράς.

2. Σε ενέργειες έμμεσης διαφήμισης σε συνεργασία με Tour Operators στην αγορά των ΗΠΑ και του Καναδά

3. Σε ενίσχυση των διαφημιστικών προγραμμάτων των Νομαρχιακών Επιτροπών Τουριστικής Προβολής

4. Σε συμμετοχή σε άνω των 75 τουριστικών εκθέσεων διεθνώς

5. Σε πρόσθετες ενέργειες έμμεσης διαφήμισης, όπως ενίσχυση της πραγματοποίησης διεθνών συνεδρίων και άλλων εκδηλώσεων και λοιπές δράσεις δημοσίων σχέσεων

2.6.3. Πολιτική ενίσχυσης της Προσφοράς

Η πολιτική προσέλκυσης ζήτησης υψηλότερων εισοδημάτων και με θεματικό προσανατολισμό πρέπει να είναι συντονισμένη με μια πολιτική παροχής τουριστικού προϊόντος που να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά μιας τέτοιας ζήτησης. Τα μέτρα αναβάθμισης της ποιότητας, εμπλουτισμού και διαφοροποίησης της τουριστικής προσφοράς συνοψίζονται στα εξής:

- Έλεγχοι ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών

Με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος συστήθηκε Κεντρική Ομάδα (Task force), με σκοπό τη **διενέργεια ελέγχων** σε τουριστικές επιχειρήσεις, με έμφαση στις περιοχές που παρουσιάζουν μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον. Με κλιμάκια 60 περίπου υπαλλήλων, ελέγχθησαν συνολικά 1.837 τουριστικές επιχειρήσεις. Από τους ελέγχους αυτούς, διαπιστώθηκε έλλειψη καθαριότητας, ανεπαρκής παροχή υπηρεσιών, και πλημμελής συντήρηση κτιρίων. Σε πολλές περιπτώσεις έγιναν συστάσεις και επιβλήθηκαν πρόστιμα.

- Διυπουργική συνεργασία για την βελτίωση των υπηρεσιών

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αντιμετώπιση των προβλημάτων **«πρόσβασης»** προς τη χώρα, όπως για παράδειγμα η κατάσταση των αεροδρομίων, των λιμανιών και των συνοριακών σταθμών. Τα προβλήματα αυτά επιδείνωσαν στο παρελθόν το συγκριτικό μειονέκτημα της χρονοαπόστασης από τις κύριες αγορές-πηγές του ελληνικού τουρισμού. Πέραν των σημαντικών έργων που ήδη εκτελούνται ή προγραμματίζονται στις υποδομές αυτές, λαμβάνεται πρόνοια για τον εντοπισμό των τυχόν λειτουργικών προβλημάτων και τη λήψη περαιτέρω οργανωτικών μέτρων, μέσω της συνεργασίας του ΕΟΤ, που συγκεντρώνει και αξιολογεί τη σχετική πληροφόρηση και τα παράπονα τουριστών και tour operators. Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται επίσης στην ομαλοποίηση των συνθηκών στη χορήγηση θεωρήσεων κατά Σένγκεν σε τουρίστες εκτός ΕΕ, προερχόμενους από νέες αγορές του Ελληνικού Τουρισμού (πρώην ΕΣΣΔ, γειτονικές χώρες κλπ).

Η σχετική συνεργασία σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων και υπηρεσιακών παραγόντων καλύπτει θέματα, όπως οι βασικές υποδομές (αεροδρόμια, λιμάνια, οδικό δίκτυο) και τα τυχόν λειτουργικά τους προβλήματα, ο κυκλοφοριακός φόρτος και η ηχορρύπανση στις ανεπτυγμένες περιοχές, η αστυνόμευση και η ενίσχυση του ρόλου της Τουριστικής Αστυνομίας, τα προβλήματα της ακτοπλοΐας, τα προβλήματα στη χορήγηση θεώρησης κατά Σένγκεν, αναθεώρηση των τιμών των υπηρεσιών, που επηρεάζουν τις τιμές των τουριστικών πακέτων (τέλη αεροδρομίων, εισιτήρια μουσείων, εισιτήρια πλοίων κλπ), τα ωράρια των μουσείων, κ.α. Ανάλογα με τη φύση των θεμάτων, εντοπίζονται και προωθούνται άμεσες ενέργειες για οριστική επίλυση.

- Δημόσιες τουριστικές υποδομές

Χρηματοδοτούνται και ολοκληρώνονται μία σειρά από έργα τουριστικής υποδομής τα οποία αναβαθμίζουν και εμπλουτίζουν το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Προβλέπεται η προώθηση **εγκαταστάσεων** ειδικής τουριστικής υποδομής (μαρινών, χιονοδρομικών κέντρων, συνεδριακών κέντρων, υδροθεραπευτηρίων κλπ) ως ιδιωτικών επενδύσεων ενισχυόμενων μέσω του αναπτυξιακού νόμου. Προβλέπεται επίσης, η προώθηση τουριστικών αγκυροβολίων και υποδομών και προγραμμάτων **εναλλακτικού** τουρισμού (πολιτιστικού, οικολογικού, ορεινού) ως δημόσιων επενδύσεων.

- Ιδιωτικές επενδύσεις

Σύμφωνα με τα σχέδια τουριστικής πολιτικής του κράτους, προωθούνται οι επενδύσεις σε εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, (σε μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, κέντρα θαλασσοθεραπείας, γήπεδα γκολφ, υδροθεραπευτήρια, χιονοδρομικά κέντρα κλπ), οι επενδύσεις **ποιοτικού εκσυγχρονισμού** ξενοδοχειακών μονάδων και κάμπινγκ, οι επενδύσεις ποιοτικού εκσυγχρονισμού λοιπών μορφών καταλυμάτων που δεν υπάγονται σε αναπτυξιακό νόμο, με τη χρήση ενδιάμεσου φορέα διαχείρισης, καθώς και οι επενδύσεις **οργανωτικού εκσυγχρονισμού** (συμβουλευτικές υπηρεσίες,

βελτίωση της θέσης στις αγορές, μάρκετινγκ, εσωτερική οργάνωση κλπ) για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ όλων των κλάδων του τουριστικού τομέα.

- **Εναλλακτικός Τουρισμός**

Ο εναλλακτικός τουρισμός σηματοδοτεί μια νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικής πολιτικής για τον Ευρωπαϊκό και Ελληνικό χώρο. Οι πρώτες προσπάθειες για εναλλακτικό τουρισμό που υπερβαίνει το παραδοσιακό μεσογειακό πρότυπο (Ήλιος και Θάλασσα) ξεκίνησαν και στη χώρα μας από το τέλος της δεκαετίας του 1980. Ο αριθμός των ευρωπαίων πολιτών που στρέφεται και προς τον εναλλακτικό τουρισμό ξεπερνά τα 35.000.000 και αυξάνεται με ρυθμούς άνω του 20% κατά χρόνο. Τα στρώματα που συμμετέχουν σε αυτό τον τουρισμό είναι μέσης και άνω μόρφωσης και εισοδήματος. Στη χώρα μας ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να γίνει σημαντικός **μοχλός μιας νέας φάσης** τουριστικής επέκτασης.

Τα σημαντικότερα είδη τουρισμού που συνθέτουν αυτό που ονομάζουμε εναλλακτικό τουρισμό είναι:

α. Οικοτουρισμός: τουρισμός με τοπική οικονομική ανάπτυξη, διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας της περιοχής.

β. Πολιτιστικός τουρισμός: επίσκεψη με την αφορμή πολιτιστικών συμβάντων, ή για μνημεία

γ. Συνεδριακός τουρισμός: οργάνωση συνεδρίων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες δυνατότητες.

δ. Αθλητικός τουρισμός: συνδυαζόμενος με αθλητικά γεγονότα, προπονήσεις ή και ατομικό αθλητισμό, π.χ. ιστιοπλοΐα, ποδηλασία. Η πλειάδα των αθλητικών εγκαταστάσεων που προκύπτουν μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 θα μπορούν να αξιοποιηθούν στα πλαίσια του αθλητικού τουρισμού καθώς επωφελούμενοι και του καλού κλίματος, ξένοι αθλητές θα μπορούν να προετοιμάζονται αγωνιστικά στη χώρα μας.

ε. Θρησκευτικός τουρισμός, προσκυνηματικός τουρισμός: εκκλησίες, μοναστήρια, πανηγύρεις.

στ. Συνδυασμοί όλων ή κάποιων από αυτά τα είδη σε πακέτα που περιέχουν και γαστρονομία, ψυχαγωγία και ενημέρωση για τον πολιτιστικό πλούτο μιάς ολόκληρης περιοχής.

Η ανάπτυξη διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού αποτελεί προτεραιότητα, λόγω του ρόλου της στην άμβλυνση της χωρικής συγκέντρωσης τουριστικής δραστηριότητας, αλλά και για την αναβάθμιση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, γι'αυτό και καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην τουριστική πολιτική του κράτους. Στόχος είναι να αξιοποιηθούν εκείνοι οι τουριστικοί πόροι, που αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα των διαφόρων περιοχών ώστε να διαμορφωθούν εξειδικευμένα θεματικά προϊόντα, με βάση τα ενδιαφέροντα ειδικών ομάδων τουριστών (πολιτιστικά, οικολογικά, αθλητικά). Παράλληλα επιδιώκεται μεγαλύτερη ενσωμάτωση θεματικών υποδομών και προϊόντων στα τουριστικά πακέτα του οργανωμένου τουρισμού. Νέου τύπου, συνήθως μικρές και πρωτότυπες υποδομές που δεν μπορούν να υλοποιηθούν χωρίς προδιαγραφές, μεταφορά τεχνογνωσίας και εκπαίδευσης (π.χ. χάραξη μονοπατιών και σήμανσή τους). Ο ιδιωτικός τομέας δεν έχει την διάθεση ή και την εμπειρία να αναλάβει την κατασκευή τέτοιων πολλές μικρών και χωρίς σημαντικό οικονομικό ενδιαφέρον υποδομών.

Προσπάθεια μαζικής στροφής της νέας γενιάς αγροτών ή και των παλαιότερων προς δραστηριότητες και καλλιέργειες παραδοσιακών προϊόντων. Όλα αυτά στοχεύουν

στην δημιουργία πακέτων συνεργασίας ανάμεσα στο βουνό και στη θάλασσα, στον παραδοσιακό και νέο τουρισμό καθώς και στην στροφή της πολιτικής στο γεωργικό τομέα και γενικότερα την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και στην αναβίωση των ορεινών και ημιορεινών ζωνών. Με τον τρόπο αυτό προωθείται πιο αποτελεσματικά η αρχή της Βιωσιμότητας στην Τουριστική Ανάπτυξη.

2.7.Άμεσες προτεραιότητες για την περαιτέρω εξέλιξη του τουρισμού και της οικονομίας της Ελλάδος

❖ Κατάταξη καταλυμάτων

Έχει ήδη θεσμοθετηθεί το νέο σύστημα κατάταξης των ξενοδοχείων σε **κατηγορίες Αστέρων**, αντί των τάξεων που ίσχυαν παλαιότερα. Το νέο σύστημα περιλαμβάνει, εκτός από τις υποχρεωτικές Τεχνικές Προδιαγραφές και λειτουργικά – ποιοτικά κριτήρια (π.χ. παρεχόμενες υπηρεσίες), με βάση τα οποία γίνεται η αξιολόγηση και κατάταξη των ξενοδοχειακών μονάδων. Με το σύστημα αυτό επιτυγχάνεται η βελτίωση της συνολικής ποιότητας των ξενοδοχείων με τρόπο αναγνωρίσιμο από τους ξένους καταναλωτές και επαγγελματίες του τουρισμού. Το σύστημα αυτό αποτελεί «εργαλείο ποιότητας» για την προετοιμασία της ξενοδοχειακής υποδομής της χώρας που πραγματοποιήθηκε καθ'όλη τη διάρκεια προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων 2004.

❖ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Οι συνολικοί πόροι, που θα απορροφήσει ο Τουρισμός υπολογίζονται σε **600 δισ. δρχ.** περίπου, εκ των οποίων περίπου το ήμισυ θα είναι η ιδιωτική συμμετοχή. Η δημόσια δαπάνη του ΕΠΑΝ θα είναι περίπου 100 δισ. Δρχ(ς), των ΠΕΠ 160 δισ. δρχ., της πρωτοβουλίας Interreg III 25 δισ. δρχ και του Ε.Π. Κοινωνία της Πληροφορίας 10 δισ. δρχ. Για τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ Υπουργείου Ανάπτυξης και Περιφερειών βρίσκεται σε εξέλιξη η συνεργασία ΕΟΤ και Περιφερειών, σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων.

Οι βασικές προτεραιότητες της υλοποιούμενης πολιτικής στον Τουρισμό έχουν διατυπωθεί ως εξής:

Α. Τεχνολογική αναβάθμιση τουριστικών επιχειρήσεων. Ο τουρισμός γίνεται πλέον βασικός χρήστης των κυριότερων καινοτόμων τεχνολογιών, ενώ νέες εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών θα βελτιώσουν την κινητικότητα, την ασφάλεια και την άνεση των τουριστών που ταξιδεύουν με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς, οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες της πληροφορίας θα αλλάξουν ριζικά τις εμπορικές στρατηγικές των τουριστικών θεσμών και επιχειρήσεων και θα προσφέρουν νέους τρόπους προβολής των τουριστικών προορισμών. Το Υπουργείο Ανάπτυξης παρέχει στήριξη και καθοδήγηση για την χρήση του Internet και άλλων ανάλογων τεχνολογιών σε οργανισμούς που ασχολούνται με το μάρκετινγκ τουριστικών προορισμών και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών. Ειδικά μέτρα προβλέπουν μεταξύ άλλων την αναβάθμιση της μηχανοργάνωσής τους και την άμεση σύνδεσή τους στο Διαδίκτυο με το Πρόγραμμα «Δικτυωθείτε».

(4) Η αναφορά γίνεται σε δραχμές για να τονιστεί το σημαντικά μεγάλο οικονομικό μέγεθος που θα απορροφήσει ο τουρισμός σε χρήμα για την ανάπτυξη αυτού εκ μέρους της Πολιτείας.

Β. Αναβάθμιση της ποιότητας υπηρεσιών και διατήρηση του επιπέδου της ποιότητάς τους, μέσω του ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Τα **κίνητρα επενδύσεων** σε νέες ξενοδοχειακές κλίνες ισχύουν με βάση τα δεδομένα των φυσικών, περιβαλλοντικών, πολεοδομικών και κοινωνικών αντοχών των τουριστικών περιοχών σε όλες τις ελληνικές περιφέρειες. Σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά, περιοχές, οι οποίες εμφανίζουν επάρκεια τουριστικών κλινών δεν ενισχύονται για νέες κλίνες, αλλά μόνο για αναβάθμιση υφιστάμενων μονάδων.

Γ. Εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, με τη δημιουργία των κατάλληλων **υποδομών** για εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής αποτελούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές επενδύσεις.

Δ. Μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας. Χρηματοδοτούνται ολοκληρωμένα προγράμματα προσέλκυσης τουριστικής ζήτησης κατά τη **χειμερινή περίοδο**, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

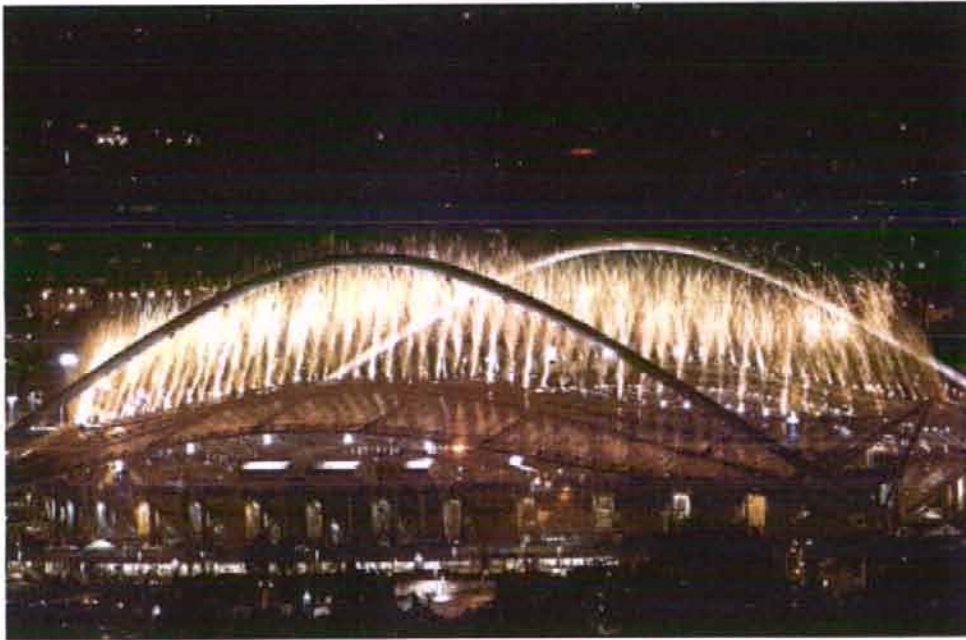
Ε. **Προβολή της Ελλάδας** ως τουριστικού προορισμού. Στόχος είναι η εξασφάλιση ενός σταθερού προϋπολογισμού προβολής με έμφαση σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, η οποία στηρίζεται σε αξιόπιστη έρευνα αγοράς και προβλέπει συνεργασία με παράλληλες πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα.

ΣΤ. Αναδιάρθρωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αναδιάρθρωση και αναθεώρηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει στόχο την καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς. Προβλέπονται νέες **μορφές συνεργασίας** για τον καθορισμό του περιεχομένου των σπουδών και της πρακτικής εξάσκησης κατά τη διάρκεια της κατάρτισης, όπως επίσης και πιο συμμετρική γεωγραφική κατανομή.

ΟΝΕΙΡΕΜΕΝΟΙ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ

ΑΓΩΝΕΣ

ΑΘΗΝΑ 2004

3

**“Art (sport) is long, life short, judgement difficult,
opportunity transient”**

GOETHE

«Μια θρησκεία του 20^{ου} αιώνα δημιούργησε ο Κουμπερντέν με το Ολυμπιακό Κίνημα, μια θρησκεία παγκόσμιας έκτασης που περιλαμβάνει όλες τις βασικές αξίες των άλλων θρησκειών, μια θρησκεία μοντέρνα, γεμάτη από φανατισμό, ανδρεία, δυναμικότητα που αρέσει στους νέους...»

Avery Brundage, πρόεδρος ΔΟΕ 1952-1972

3.1.Γενικά

Η σκαπάνη και το φτυάρι των αρχαιολόγων άνοιξαν το δρόμο για την αναγέννηση των Ολυμπιακών Αγώνων στους σύγχρονους καιρούς. Τα ευρήματα στην αρχαία Ολυμπία υποκίνησαν τον Γάλλο Βαρόνο Πιερ Ντε Κουμπερντέν να προωθήσει την αναβίωση των αγώνων. Ως αποτέλεσμα, οι πρώτοι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες διεξάχθησαν στην Αθήνα το 1896.

Τα τελευταία χρόνια πριν το 2004, οι μπουλντόζες και τα κομπρεσέρ άνοιξαν το δρόμο για την επιστροφή των αγώνων στη γενέτειρά τους. Η πρωτεύουσα της Ελλάδας έμοιαζε με **απέραντο εργοτάξιο**, καθώς εκσυγχρονιζόταν προετοιμαζόμενη για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Το έτος 1996, το οποίο σηματοδοτούσε την εκατονταετηρίδα των σύγχρονων αγώνων, φαινόταν το πιο κατάλληλο για την επιστροφή των Ολυμπιακών στη χώρα που γεννήθηκαν. Ωστόσο η συμμετοχή της Αθήνας στη διεκδίκηση των Αγώνων του 1996 δεν τελεσφόρησε. Η πόλη δεν είχε την απαραίτητη υποδομή η οποία είναι αναγκαία για τις δύο πολύ απαιτητικές εβδομάδες των Αγώνων. Εκείνη η απόρριψη φυσικά, ξάφνιασε την Ελλάδα και την πρωτεύουσά της και έδωσε ώθηση για δράση. Η Αθήνα υποσχέθηκε να διορθώσει τα πράγματα. Οπλισμένη με καλές προθέσεις και ουσιαστικά σχέδια, το 1997 η πόλη διεκδίκησε και πάλι τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Αυτή τη φορά **κέρδισε**.

Η Αθήνα προετοιμάστηκε για τη μεταμόρφωση. Η επιθυμία να φιλοξενήσει τους Αγώνες δημιούργησε ένα κύμα πρωτοφανούς δραστηριότητας και ανάπτυξης. Προσπάθησε μέσα σε λίγα μόνο χρόνια να γίνει μια καινούρια πόλη με περισσότερους πνεύμονες πρασίνου, με πιο καθαρό περιβάλλον και με ένα νέο συγκοινωνιακό δίκτυο. Ο Ζακ Ρογκ, πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ), σχολίασε : «Όσοι ήξεραν την Αθήνα πριν από τους Αγώνες και θα την δουν έπειτα από αυτούς δεν θα την αναγνωρίζουν». Μεγάλος στόχος, η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην χώρα μας, κατακτήθηκε, έγινε πράξη, καταχειροκροτήθηκε, αλλά άφησε πίσω και συνέπειες. Αυτές, καλούμαστε να συνυπολογίσουμε τώρα, που οι Αγώνες τυπικά έχουν τελειώσει.

3.2.Οι Αγώνες σήμερα

Είναι γεγονός ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν ένα **κορυφαίο γεγονός** που λαμβάνει χώρα κάθε τέσσερα χρόνια, και έχει αθλητικές, πολιτιστικές, κοινωνικές, οικονομικές, αλλά και πολιτικές **προεκτάσεις**. Παρά τις όποιες αντιρρήσεις ακούγονται για τη σημερινή χροιά / διάσταση των Αγώνων, δεν παραγνωρίζεται, από καμία πλευρά η σημασία του γεγονότος και οι ευρύτερες επιδράσεις –κυρίως οικονομικές- που δημιουργεί, πράγμα που εξηγεί τον τελευταία ολοένα και αυξανόμενο σκληρό ανταγωνισμό για την ανάληψη της διοργάνωσης.

Αναντίρρητα, οι σημερινοί Αθλητικοί Αγώνες έχουν ξεφύγει από τους ρομαντικούς οραματισμούς των πρωταγωνιστών της αναβίωσης **100 χρόνια πριν** (Πιερ Ντε Κουμπερντέν, Δημήτριος Βικέλας), που οραματίζονταν την επιστροφή της

νεολαίας στην γυμναστική και τον αθλητισμό, πόσο μάλλον από την ιδεώδη άσκηση σώματος και πνεύματος των αρχαίων Ελλήνων.

Μιλώντας για τους σημερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες επιχειρείται συνηθέστατα μια υπέρμετρη αναφορά στην αρχαία ελληνική παρακαταθήκη, στην επίδραση των Αγώνων στην καθημερινή ζωή των αρχαίων, καθώς και στην συνεισφορά του θεσμού στην πολιτική και φιλοσοφική θεώρηση της ελληνικής κοινωνίας. Πόσο όμως έχει σχέση σήμερα ο αθλητισμός με την παιδεία και την ανθρωπιστική φιλοσοφία των αρχαίων Ελλήνων; 'Η μάλλον είναι σίγουρο, ότι δεν ισχύουν τα αρχαία ελληνικά αυθεντικά ιδεώδη, ενώ οι επενδύσεις στον αθλητισμό δεν αντιπροσωπεύουν ανάλογα ωφέλη στο κοινωνικό ήθος της νεολαίας.

Απόδειξη της οριστικής νίκης της ψυχρής λογικής και της 'συναλλαγής' που πραγματοποιείται σήμερα μεταξύ των μεγάλων επιχειρηματικών και πολιτικών συμφερόντων και της ηγεσίας του αθλητικού κινήματος είναι η απόρριψη της Αθήνας και η επιλογή της Ατλάντα για την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 1996, πράγμα που επιβεβαιώνει, μεταξύ των άλλων, ότι η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή για να ανταπεξέλθει στις σημερινές απαιτήσεις των Αγώνων χρειάζεται εγγυήσεις και διαβεβαιώσεις από ισχυρά οικονομικά κέντρα που θα εξασφαλίσουν μεγάλα κέρδη και θα εγγυώνται την 'επιτυχία' του θεσμού.

Σε επίπεδο πόλεων αυτό πρακτικά σημαίνει ότι αν δεν αλλάξει κάτι στην δομή του ολυμπιακού κινήματος και στην διεξαγωγή των Αγώνων, στο μέλλον, μόνο ένας μικρός αριθμός πόλεων – κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες – θα μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των Αγώνων. Στην κατηγορία αυτή των πόλεων βέβαια δεν εντάσσονται πόλεις από χώρες της Αφρικής και της Ασίας, αν και οι τελευταίες διατηρούν περισσότερες ελπίδες.

Βέβαια, υπάρχουν παραδείγματα όπως τα πρόσφατα της Βαρκελώνης (1992) και αυτό της Σεούλ (1988), όπου η λογική των Αγώνων εντάχθηκε στις σκοπιμότητες 'μεταμόρφωσης' της πόλης τους. Δηλαδή, χωρίς να παραγνωρίζουν τον σημερινό χαρακτήρα των Αγώνων, τη βιομηχανία 'υπερθεάματος' που εξελίσσεται γύρω τους (επικυριαρχία μεγάλων εταιριών και της τηλεόρασης, υπερ-επαγγελματίες αθλητές, εμπορευματοποίηση), προσπάθησαν συνειδητά να αποϊδεολογικοποιήσουν το γεγονός, να συνδέσουν τους Αθλητικούς Αγώνες με το πολιτιστικό και ιστορικό περιβάλλον της πόλης, να εντάξουν τα μακροπρόθεσμα πλάνα για την ανάπτυξη της πόλης και τα έργα υποδομής σε ενιαία λογική ώστε τελικά να μεγιστοποιήσουν τα ωφέλη για λογαριασμό τους, μετατρέποντας τις πόλεις τους σε σύγχρονες, εξοπλισμένες μεγαλουπόλεις και οικονομικούς πόλους έλξης επενδύσεων.

3.3. Ιστορική αναδρομή των Ολυμπιακών Αγώνων

Για να κατανοήσει κανείς τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες με όσα αρνητικά και θετικά φαινόμενα τους χαρακτηρίζουν σήμερα και να επεξεργαστεί προτάσεις για την εξέλιξή τους, πρέπει να εμβαθύνει ιστορικά και επιστημονικά σε όλη την περίοδο από το παρελθόν έως το σήμερα.

Από *πότε άρχισαν* οι Ολυμπιακοί Αγώνες; Μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε για την αρχή των Αγώνων, βασισμένοι σε στοιχεία των αρχαιολόγων και τις διάφορες μυθικές παραδόσεις. Υποστηρίζουν μερικοί, ότι η αρχή τους ανάγεται στους μυθικούς χρόνους και θεωρούν σαν ιδρυτή τους τον **Κουρήτη (Κρητικό) Ιδαίο**

Δάκτυλο Ηρακλή ή παραστάτη. Το δεύτερο αυτό όνομά του έχει την σημασία ότι παραβρέθηκε στη γέννηση του Δία. Λέγεται μάλιστα ότι ο ιδιαίος Ηρακλής μαζί με τα τέσσερα αδέρφια του Επιμήδη, Παιωνάιο, Ιασο και Ακεσίδα, είχαν αναλάβει την προστασία του Δία έως να μεγαλώσει. Κι όταν ο Δίας έγινε έφηβος, οι Ιδαίοι Δάκτυλοι έφυγαν από την Κρήτη και εγκαταστάθηκαν στην Ολυμπία.

Άλλοι, όμως, υποστηρίζουν ότι ο ήρωας και ημίθεος **Ηρακλής** – γιος της Αλκμήνης – ίδρυσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες, ύστερα από την ήττα του βασιλιά Αυγεία. Συγκεκριμένα λέγεται πως ο Ηρακλής, επειδή δεν πληρώθηκε όταν καθάρισε την αυλή του Αυγεία, τον σκότωσε. Στην συνέχεια διοργάνωσε αγώνα δρόμου – για να πανηγυρίσει τη νίκη – με αντιπάλους τέσσερις αδελφούς του και ο νικητής πήρε δάφνινο στεφάνι. Είναι δηλαδή φανερό πως γίνεται σύγχυση γύρω από το όνομα Ηρακλής, αφού ο ημίθεος δεν είχε αδέρφια, ενώ ο Ιδαίος Δάκτυλος, είχε. Οι αγώνες όμως για την αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων, δεν περιορίζονται μόνο στη ‘διαμάχη’ γύρω από τους Ηρακλειδείς.

Σύμφωνα με έναν άλλο μύθο, τους Αγώνες ίδρυσε ο **Πέλοπας** που είχε θανατωθεί από τον πατέρα του, αλλά τον ανάστησε ο Δίας, και ίδρυσε τους αγώνες για να γιορταστούν οι γάμοι του με την Ιπποδάμεια. Αναφέρεται ακόμα από τους αρχαιολόγους, ότι ο **βασιλιάς Ίφιτος της Ηλείας**, γιος του Αίμονα, πέτυχε το 884 π.Χ. την ανασύσταση των Αγώνων, που προϋπήρχαν, αλλά είχαν παρακμάσει ή χαλαρώσει. Σε αυτή την προσπάθεια συνεργάστηκαν ο νομοθέτης της Σπάρτης Λυκούργος και ο Κορίνθιος Κλεισθένης.

Λέγεται ότι το 884 π.Χ., ρώτησαν οι Έλληνες το Μαντείο, «πώς θα πάψουν οι εμφύλιοι πόλεμοι που εκείνο το καιρό μάστιζαν τη χώρα;»

Κι η Πυθία του Δελφικού Ιερού απάντησε : «Ολυμπιακό αγώνα ανανεώσασθε...»

3.4.Η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων

Ύστερα από διακοπή 1503 χρόνων, διακοπή που την επέβαλε ο Αυτοκράτορας Θεοδόσιος το 393 μ.Χ., οι Ολυμπιακοί Αγώνες επανιδρύθησαν. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα επίμοχθων προσπαθειών του Γάλλου **Βαρόνου Πιερ Ντε Κουμπερντέν**, γενικού γραμματέα, τότε, της Ένωσης των Γαλλικών Αθλητικών Σωματείων. Κοινωνιολόγος και παιδαγωγός βαθειάς μόρφωσης, ο Γάλλος ευπατρίδης, είχε μελετήσει το μορφωτικό και παιδαγωγικό σύστημα των αρχαίων Ελλήνων, που απέδιδαν πρωταρχική σημασία στη σύμμετρη ανάπτυξη του πνεύματος και του σώματος, για τη δημιουργία του «καλού κ' αγαθού», του υγιούς σε χαρακτήρα και ήθος ανθρώπου. Συνδιάζοντας και τις βάσεις από τα θετικά αποτελέσματα της εκαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1840, που συντελέστηκε στην Αγγλία, αποφάσισε να προσφέρει στην ανθρωπότητα μία υπηρεσία που θα έμενε στην ιστορία σαν ανεκτίμητη κληρονομιά.

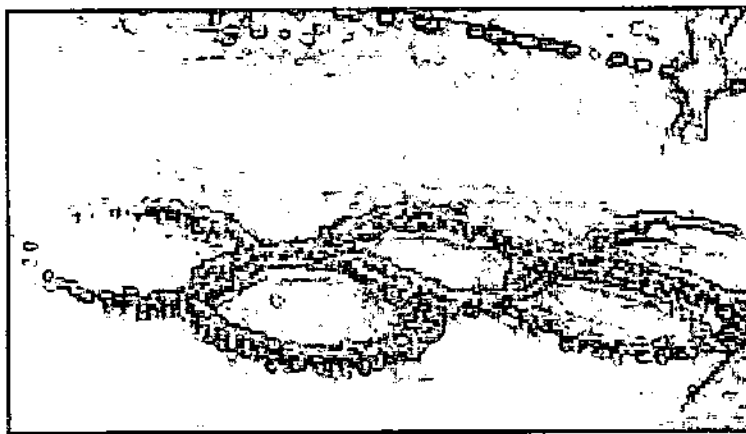
Συνάντησε στην προσπάθειά του χίλια - δυο εμπόδια. Τίποτα όμως δεν μπόρεσε να κάμψει την ωραία φιλοδοξία του ενθουσιώδη φιλάθλου. Πίστευε απόλυτα στα συμπεράσματα της μελέτης του. Γι' αυτό και αντιμετώπιζε ψύχραιμα τις αντιδράσεις εκείνων που, είτε από πνεύμα αντιλογίας, είτε γιατί δεν έφταναν να

πιστέψουν ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί η «ουτοπία», όπως χαρακτήρισαν μερικοί το σκοπό του Κουμπερντέν, έφθασαν και σε κρίσεις μέχρι βαθμού ειρωνείας. Με σκοπό τη διασφάλιση των νέων στην άθληση, από κάθε επιτροπή, σκέφθηκε να δημιουργήσει έναν παγκόσμιας ακτινοβολίας διεθνή αθλητικό οργανισμό που υπό την αιγίδα της ελληνικής παράδοσης, θα περιφρορούσε την ερασιτεχνική - ιδεολογική άσκηση των αθλούντων.

Υπερνικώντας τα εμπόδια, πέτυχε να οργανωθεί στο Παρίσι Διεθνές Αθλητικό Συνέδριο, τον Ιούνιο του 1894. Σε αυτό, μεταξύ των άλλων, εκλήθηκε και ο Πανελλήνιος Γυμναστικός Σύλλογος, που θα αντιπροσώπευε την Ελλάδα. Από ευτυχή σύμπτωση, ο Πανελλήνιος ανέθεσε στον εγκατεστημένο στη γαλλική πρωτεύουσα γλωσσομαθέστατο λόγιο, ποιητή και συγγραφέα Δημήτριο Βικέλα, να αναλάβει την ευθύνη της εκπροσώπησης. Στο Συνέδριο έλαβαν μέρος 79 φίλαθλοι, από 13 χώρες. Από την πρώτη στιγμή ο εξαιρετικής μορφώσεως αντιπρόσωπος του Πανελληνίου Γ.Σ. προσήλκυσε την εκτίμηση των Συνέδρων και όταν λήφθηκε η απόφαση – ύστερα από εισήγηση του Πιερ Ντε Κουμπερντέν, για την **α ν α σ ύ σ τ α σ η** των Ολυμπιακών Αγώνων, ο **Δημήτριος Βικέλας** έλαβε τον λόγο και τόνισε ότι :

«... αι Αθήναι δικαιούνται της τιμής να οργανώσουν τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες ... Δεν έχομεν βεβαίως τα μέσα να τελέσομεν εορτάς μεγαλοπρεπείς, αλλά το εγκάρδιον της υποδοχής θα αναπληρώσει τας πολλές ελλείψεις μας. Έχομεν να δείξομεν τα μνημεία και τα ερείπια της αρχαιότητος. Θα οδηγήσωμεν τους ξένους μας εκεί όπου οι πρόγονοί μας αρχαίοι Έλληνες ετελούν τους ενδόξους αγώνας των, εις τα Ολύμπια, τα Ίσθμια, τους Δελφούς, την Επίδαυρον ...»

Οι Σύεδροι ομόφωνα ενέκριναν την πρόταση του Κουμπερντέν για την αναβίωση των Ολυμπιακών. Ανακήρυξαν τον Δημήτριο Βικέλα Πρόεδρο της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, με Γενικό Γραμματέα τον Πιέρ Ντε Κουμπερντέν.

1948
ΛΟΝΔΙΝΟ

1952
ΕΛΣΙΝΚΙ

1956
ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ

1960
ΡΩΜΗ

1964
ΤΟΚΙΟ

1968
ΜΕΞΙΚΟ

1972
ΜΟΝΑΧΟ

1976
ΜΟΝΤΡΕΑΛ

1980
ΜΟΣΧΑ

1984
ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ

1988
ΣΕΟΥΛ

1992
ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

1996
ΑΤΛΑΝΤΑ

2000
ΣΙΑΝΕΪ

2004
ΑΘΗΝΑ

2008
... ΠΕΚΙΝΟ

3.5. Το Διεθνές ανταγωνιστικό «περιβάλλον» των πόλεων

Η φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων έχει γίνει μία πολύ ανταγωνιστική επιχείρηση στην οποία οι διάφορες διεκδικήτριες πόλεις διαθέτουν αστρονομικά ποσά για να υποβάλλουν την υποψηφιότητά τους. Όμως, ο ανταγωνισμός αυτός αποτελεί μόνο μέρος του γενικού οικονομικού ανταγωνισμού περί τον κόσμο, στον οποίο τώρα λειτουργούν οι πόλεις. Ο διεθνισμός της οικονομίας σημαίνει ότι οι πόλεις υποχρεούνται να εφεύρουν τρόπους για να ελκύσουν διεθνείς επενδύσεις στην περιοχή τους. Οι πόλεις, λοιπόν, επιδιώκουν να κατακτήσουν αυτήν την περιορισμένη κερδοσκοπικά επιχείρηση με τον ανταγωνισμό να παρεμβάλλεται μεταξύ τους. Στην Ενωμένη Ευρώπη, ο ανοικτός αυτός ανταγωνισμός έλαβε τη νομική του έκφραση στο Single European Act (Τέτσης, 1992). Το οικονομικό μέλλον των πόλεων αυτών γίνεται ολοένα και περισσότερο εξαρτημένο από την ανάληψη μεγάλης εμβέλειας διεθνών διοργανώσεων, ή με την φιλοξενία της έδρας Διεθνών – Ευρωπαϊκών Οργανισμών και πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Στο παρελθόν, οι πόλεις στρέφονταν στον δημόσιο τομέα για χρηματοδότηση και βοήθεια για τις υπηρεσίες και τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων. Όμως, οι κυβερνήσεις των χωρών δεν είναι πλέον ικανές να ανταποκριθούν στις ανάγκες του κράτους-πρόνοιας και τα προβλήματα που το τελευταίο δημιουργεί στους προϋπολογισμούς. Κατά συνέπεια, οι προϋπολογισμοί της πρόνοιας ολοένα και μειώνουν τις χρηματοδοτήσεις, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση περιορίζει επίσης τις δικές της. Οι κυβερνήσεις δημιουργούν έναν ανταγωνισμό για τις περιορισμένες εθνικές πηγές και οι πόλεις είναι υποχρεωμένες να ετοιμάζουν τις αιτήσεις τους για να πάρουν ένα μέρος των χρηματοδοτήσεων. Έτσι υπάρχουν φυσιολογικά και μη χρηματοδοτούμενοι και χρειάζεται να βρεθούν εναλλακτικοί τρόποι εξεύρεσης πηγών. Αυτό ωθεί στην αναζήτηση της συνεισφοράς του ιδιωτικού τομέα – συνήθως προϋπόθεση πριν την διεκδίκηση χρημάτων της πολιτείας, ούτως ή άλλως - το οποίο προϋποθέτει μεγάλες προσπάθειες για να πειστούν οι επιχειρηματίες ως προς την επένδυση που θα κάνουν στην συγκεκριμένη περιοχή. Το ανταγωνιστικό αυτό κλίμα έχει ωθήσει τις πόλεις σε νέους τρόπους αύξησης της ανταγωνιστικότητάς τους.

Ένα στοιχείο κλειδί στη στρατηγική τους είναι η ενίσχυση της εικόνας της πόλης και η διασφάλιση ότι βρίσκεται σε θέση διεθνούς ενδιαφέροντος. Μία καλή εικόνα, μία γενική εντύπωση ότι η πόλη είναι ενδιαφέρουσα και δυναμική, είναι πιθανόν να ελκύσει περισσότερες επιχειρήσεις να επενδύσουν σε αυτήν.

Είναι μέσα σε αυτό το πλαίσιο που διεκδικούνται οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Η φιλοξενία των Αγώνων σημαίνει μεγάλη προβολή και γοητευτική εικόνα. Η υπέροχη θέα από την υψηλή εξέδρα καταδύσεων στους Ολυμπιακούς της Βαρκελώνης μεταδόθηκε σε όλο τον πλανήτη. Καθώς το Λος Άντζελες προετοιμαζόταν να φιλοξενήσει τους Αγώνες του 1984, η αστυνομία οργάνωσε ειδικές ομάδες για να καθαρίσει τους δρόμους και τα πάρκα από τους άστεγους. Μόλις τελείωσαν οι Αγώνες, τελείωσε και αυτό το είδος «κοινωνικής παρέμβασης». Λίγους μήνες πριν τους Αγώνες της Βαρκελώνης, έγιναν μεγάλες προσπάθειες για να κρυφτεί η πορνεία. (Webster, 1992)

Οι κριτικοί συχνά επισημαίνουν ότι ο ανταγωνισμός αυτός των πόλεων προκαλεί σημαντικές **σπατάλες** για την διεκδίκηση των Αγώνων, οι οποίες συχνά αποδυναμώνονται μη παραγωγικές και οι οποίες θα ήταν πιο χρήσιμες υπό την μορφή άμεσης επένδυσης. Υπάρχουν επίσης και άλλες κριτικές και διαξιφισμοί σχετικά με

τις στρατηγικές μάρκετινγκ των πόλεων και την εικόνα που επιδιώκουν να προβάλλουν.

3.6. Πόλη και Ολυμπιακοί Αγώνες

Η διεύρυνση των επιπτώσεων από την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων σε μία πόλη (σε ένα αστικό συγκρότημα), είναι ένα θέμα που γενικά έχει απασχολήσει τους επιστήμονες ιδίως στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την διεκδίκηση ή την διοργάνωση των Αγώνων κατά την περίοδο προετοιμασίας της αντίστοιχης πόλης.

Στην πραγματικότητα, οι πόλεις που αναλαμβάνουν την διοργάνωση των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων πρέπει να αποδυθούν σε μια **γigάντια επιχείρηση** με ειδικές απαιτήσεις σε υποδομή και εξοπλισμό, που εκ των πραγμάτων σπανίως υπάρχουν και συνήθως δημιουργούνται για τον σκοπό αυτό. Οι παρεμβάσεις αυτές δεν είναι μόνο ως προς την αθλητική υποδομή αλλά συχνά ως προς γενικότερες διευθετήσεις που έχουν να κάνουν με τη διακίνηση και παραμονή των αθλητών και επισκεπτών αλλά και που έχουν ευρύτερες επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Τα αποτελέσματα (για παράδειγμα έργα υποδομής και ανάπτυξης) είναι σχετικά εύκολο να αποτιμηθούν. Όμως οι επιπτώσεις από τις παρεμβάσεις αυτές στην δομή και λειτουργία της πόλης έχουν πολύ λίγο απασχολήσει συστηματικά τους ερευνητές. Ιδίως οι έμμεσες επιπτώσεις παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τη σκοπιά μιας γενικότερης αξιολόγησης των προγραμμάτων παρέμβασης.

Οι τομείς που απασχολούν και αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού σε μία διοργάνωση είναι :

- Κατασκευή μεγάλων αθλητικών κέντρων και πάρκων. (Αρχιτεκτονική – Πολεοδομία).
- Κατασκευή οικοδομικών συγκροτημάτων οργανωμένης δόμησης. (Ολυμπιακά Χωριά).
- Δημιουργία περιφερειακών οδικών αξόνων, μετρό και μέτρα ρύθμισης της κυκλοφορίας. (Νέα τεχνολογία – Κυκλοφοριακό).
- Πολεοδομικές παρεμβάσεις. (Δημιουργία κοινόχρηστων / κοινωφελών χώρων, ρυθμίσεις χρήσεων γης, αναπλάσεις υποβαθμισμένων περιοχών, απαλλοτριώσεις).
- Ανεπιθύμητες χρήσεις γης γύρω από ολυμπιακές εγκαταστάσεις. (Πόλοι νέας γιγάντιας εμπορικής ανάπτυξης, ταξικός διαχωρισμός πόλης, ευνοημένες γειτονιές).
- Περιβαλλοντικές διαστάσεις των Αγώνων. (Επιπτώσεις στο οικοδομημένο περιβάλλον της πόλης, δημιουργία ελεύθερων χώρων και χώρων στάθμευσης, επιβάρυνση υποδομής, κάλυψη ανοιχτών γηπέδων).
- Τεχνολογικές εξελίξεις και αθλητικοί αγώνες. (Τηλεπικοινωνίες, Τηλεόραση, Πληροφορική).
- Οικονομικός απολογισμός και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις σε επίπεδο χώρας και πόλης.

Τέλος, ένα ιδιαίτερα σημαντικό θέμα είναι η εξέταση της **μετα-Ολυμπιακής χρήσης** των πάσης φύσεως εγκαταστάσεων και του αντίστοιχου εξοπλισμού. Οι χρήσεις ή ο τύπος του οικισμού που επελέγησαν, για παράδειγμα για τα Ολυμπιακά

Χωριά ήταν ο κατάλληλος, και πώς λειτουργούν σήμερα (κατοικίες, φοιτητικές εστίες); Η υποδομή που δημιουργήθηκε (αθλητικά κέντρα, οδικοί άξονες, πάρκα) με τις πολεοδομικές εξελίξεις, επεκτάσεις ή ανακατατάξεις των οικιστικών συγκροτημάτων έχει ενσωματωθεί στην πόλη και είναι αποδεκτή από το κοινωνικό σύνολο; Η αναδομή, τα κτίρια για αθλητισμό, πολιτισμό και κοινωνικές εξυπηρετήσεις βελτίωσαν το δομημένο περιβάλλον; Το οικονομικό αποτέλεσμα των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν αρκετό ώστε να το θυμούνται θετικά οι πολίτες (φορολογικές επιβαρύνσεις, πολιτικές – περιβαλλοντικές διαμάχες);

Τα ερωτήματα αυτά είναι σε άμεση συνάρτηση με θέματα που αφορούν το φαινόμενο «Ολυμπιακοί Αγώνες» μέσα στα σύγχρονα δεδομένα διεξαγωγής τους, ιδιαίτερα δε η δομή του αθλητικού κινήματος, οι ιδιοκτήτες του Ολυμπισμού, η διοργάνωση των αγώνων ως υπερθεάματος, το οικονομικό αποτέλεσμα και οι παρενέργειες των φαινομένων αυτών. Κάποια από τα στοιχεία αυτά θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε σε αυτήν την εργασία με κύριο βάρος τη μελέτη των οικονομικών αποτελεσμάτων των αγώνων.

3.7. Η γέννηση και πορεία των σύγχρονων Αγώνων

Η ιδέα ότι οι επιπτώσεις της διοργάνωσης ενός σημαντικού διεθνούς γεγονότος όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, θα πρέπει να αξιολογούνται, είναι σχετικά πρόσφατη και είναι αποτέλεσμα και μόνον του βεληνεκούς που έχουν αποκτήσει οι Αγώνες.

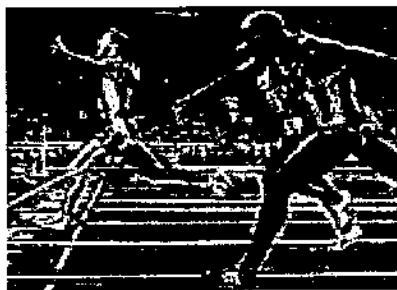
Κανέννας, για παράδειγμα, δεν έχει επαρκώς εκτιμήσει την αξία της δωρεάς για την ανακατασκευή του Παναθηναϊκού Σταδίου (Καλλιμάρμαρο) του γενναϊόδωρου Έλληνα Γ. Αβέρωφ για την πρώτη διοργάνωση των Αγώνων στα 1896. Και οι Αγώνες που εκτιμήθηκαν βάση του κέρδους που επέφεραν, αλλά βάση της φιλοσοφικής αναγκαιότητας για την αναβίωσή τους. Ενισχυμένοι από το κύρος των Διεθνών Εκθέσεων, οι πρώτοι σύγχρονοι Αγώνες ήταν πρωτόγονοι. Συνοδεύοντας την μεγαλύτερη Έκθεση όλων των εποχών, στο Παρίσι του 1900, οι Ολυμπιακοί κολυμβητές πάλευαν να μείνουν στην επιφάνεια των ρευμάτων του Σηκουάνα και οι αθλητές πέταγαν τον δίσκο στα δέντρα του Δάσους της Βουλώνης. Τέσσερα χρόνια αργότερα στο Σαιν Λούις, οι Αγώνες έγιναν και πάλι υπό τη σκιά μιας άλλης Διεθνούς Έκθεσης.

Παρ' όλα αυτά οι Θερινοί Αγώνες – από το 1924 και μετά θα πρέπει κανείς να κάνει διάκριση μεταξύ Χειμερινών και Θερινών Αγώνων – επιτέλους απέκτησαν την ανεξαρτησία τους από τις Διεθνείς Εκθέσεις στα 1932. Και με αυτή την εξέλιξη μπορούμε να μιλάμε για σύγχρονες απόπειρες για εκτιμήσεις των επιπτώσεων στις πόλεις σαν αποτέλεσμα της φιλοξενίας των Αγώνων.

Η 10^η Ολυμπιάδα του Λος Άντζελες στα 1932 και η 11^η στο Βερολίνο τέσσερα χρόνια αργότερα, έδωσαν στους Αγώνες τη μορφή και το περιεχόμενο που σε μεγάλο βαθμό συνεχίζουν και σήμερα να έχουν : α) το μεγάλο χώρο (στάδιο) για τις τελετές έναρξης και λήξης και για τα αθλήματα του στίβου, καθώς και με τη φροντίδα να φιλοξενούν τους περισσότερους θεατές και αθλητές, β) την κάλυψη των Αγώνων σε φιλμ και αργότερα από την τηλεόραση, γ) τη δημιουργία ενός μεγάλου χωριού για τη φιλοξενία των αθλητών και δ) τα οικονομικά και πολιτικά κίνητρα και γενικότερα τους λόγους για την διοργάνωση των Αγώνων.

Οι Αγώνες του Λος Άντζελες στα 1932 είχαν επιτυχία δεδομένων των δυσκολιών της εποχής : η τεράστια και η παγκόσμια οικονομική ύφεση, οι νόμοι κατά των οινοπνευματοδών ποτών στις Ηνωμένες Πολιτείες, και οι μακρινές αποστάσεις, απέτρεψαν πολλές χώρες από την συμμετοχή. Παρ'όλα αυτά χτίστηκε ένα στάδιο 110.000 θέσεων το Coliseum (το ίδιο ξαναχρησιμοποιήθηκε 52 χρόνια αργότερα) για να φιλοξενήσει τους θεατές του Ολυμπιακού θεάματος. Επίσης, χτίστηκε το πρώτο Ολυμπιακό Χωριό (για άνδρες μόνο). Και η ιδέα των αυτοχρηματοδοτούμενων Αγώνων πήρε σάρκα και οστά. Ανεξάρτητα από την ύφεση, οι οργανωτές των Αγώνων του 1932 μπόρεσαν να επιστρέψουν στην πολιτεία, όλο σχεδόν το ποσό του 1,5 εκατομμυρίου δολλαρίων που τους είχε δοθεί για την διοργάνωση.

Από πολλές πλευρές, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Βερολίνου ακολούθησαν τη φιλοσοφία του Λος Άντζελες, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την ουσία των σύγχρονων Αγώνων. Ο Χίτλερ απέρριψε το στάδιο που είχε χτιστεί για τους Αγώνες του 1916 ως ακατάλληλο, δίνοντας εντολή να χτιστεί ένα καινούριο με χωρητικότητα 100.000 θεατών(6). Η 11^η Ολυμπιάδα έφερε και το πρώτο Ολυμπιακό φιλμ – ένα μοντάζ από περίπου 330.000 μέτρα φιλμ – το οποίο έγινε περιζήτητο σε όλη την Ευρώπη. Στο Βερολίνο 25 κινηματογράφοι μετέδιδαν στις οθόνες τους τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Χτίστηκε Ολυμπιακό Χωριό. Όμως αν το κίνητρο του Λος Άντζελες ήταν ο εορτασμός της ειρήνης και η ισορροπία των δαπανών και εσόδων, οι Γερμανοί εισηγήθηκαν ένα νέο κίνητρο για τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, κυρίως τη Διεθνή προβολή και δικαίωση μίας νέας εθνικής ταυτότητας. Οι Αγώνες αυτοί στόχευαν να προπαγανδίσουν τη δύναμη, τη σταθερότητα και την αντοχή του Εθνικού Σοσιαλισμού, καθώς και της λογικής σύνδεσής του με την ιστορία. Άλλη ορατή σύνδεση με το παρελθόν από τη μεταφορά της Ολυμπιακής Φλόγας μέσω επτά χωρών από 3.000 αθλητές που ξεκίνησαν από την αρχαία Ολυμπία και κατέληξαν στο Βερολίνο, δεν υπήρχε. Η Berlin Morgenpost την 1^η Αυγούστου 1936 παρομοίωσε το πέραςμα της φλόγας με «μία μεγάλη γέφυρα μεταξύ τις ιερές πολιτείες-κράτη του κλασσικού ελληνισμού και της πρωτεύουσας του Ράιχ και του Αδόλφου Χίτλερ...»

(6) Στα 1937 ο Σπέρ έδειξε στον Χίτλερ ένα σχέδιο για το στάσιο, τέσσερις φορές μεγαλύτερο και πολύ μεγαλύτερων διαστάσεων από αυτό που απαιτείται για του Ολυμπιακούς Αγώνες. Η απάντηση του Χίτλερ ήταν πως μετά από τους Αγώνες του 1940, όλες οι μελλοντικές Ολυμπιάδες θα διεξάγονται στο Βερολίνο και ότι τότε θα τροποποιηθούν οι κανονισμοί, ώστε να ανταποκρίνονται στο μέγεθος του σταδίου χωρητικότητας 400.000 θεατών που είχε προτείνει ο Σπέρ.

3.8. Αρχική εκτίμηση των επιπτώσεων της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων, γενικά.

Με το πέρασμα των χρόνων, τα οικονομικά κυρίως, αλλά και τα πολιτικά θέματα που συνδέονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες έχουν γίνει περίπλοκα, όμως παραμένουν παράγοντες σημαντικών επιπτώσεων σαν αποτέλεσμα των Αγώνων.

Σε μία διάσκεψη στο Πανεπιστήμιο της Σεούλ το 1988 με θέμα συζήτησης τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων, ο Ιάπωνας απεσταλμένος σχολίασε τους λόγους για τους οποίους το Τόκιο φιλοξένησε τους Αγώνες του 1964 : «Οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν το **διαβατήριο** για να γίνει μία χώρα αποδεκτή στην προηγμένη δυτική κοινότητα, ιδιαίτερα για την Άπω Ανατολή.» Και ο Κορεάτης απεσταλμένος τόνισε ότι για την Σεούλ : «Η επιτυχία της διοργάνωσης των Αγώνων θα φέρει, ελπίζουμε, μια καλύτερη **προβολή** της χώρας στη διεθνή κοινότητα, ένα καλύτερο προφίλ και ευρύτερες επαφές με άλλες χώρες του κόσμου, οι οποίες θα ενισχύσουν την πολιτική και οικονομική ανάπτυξη».

Γίνεται λοιπόν, εύκολα αντιληπτό μέσα από τέτοια παραδείγματα, πως από τις απαρχές και καθ' όλη την πορεία των Ολυμπιακών Αγώνων, όσοι είχαν μελετήσει την διοργάνωση και εξέλιξη των Αγώνων από προηγούμενες πόλεις που τους είχαν φιλοξενήσει, γνώριζαν καλά τα σημαντικά οφέλη που είχαν να προσφέρουν στην διοργανώτρια πόλη. Το ίδιο δεν έχει πάψει να υπάρχει και σήμερα, το αντίθετο μάλλον θα έλεγε κανείς, αν αναλογιστεί την τεράστια επιχείρηση που στήνει η διοργανώτρια πόλη και την διαφήμιση που επιδιώκει παγκοσμίως, μα πρωτίστως τον κυρίαρχο λόγο έχει η επιτυχία των Αγώνων σε σύγκριση με την προηγούμενη διοργανώτρια πόλη.

Για την Ιαπωνία του 1964, το Μεξικό του 1968 και είκοσι χρόνια αργότερα για τη Σεούλ, ο στόχος, πάνω απ' όλα, ήταν να διαφημιστεί η θέση τους στον υπόλοιπο κόσμο, με την πειθώ ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στην **οικονομική ανάπτυξη**. Για το Λος Άντζελες του 1984, όμως, (και πιθανότατα για την Ατλάντα του 1996), ο στόχος ήταν διαφορετικός. Χωρίς να υπάρχει προφανής λόγος για την επιδίωξη διεθνούς πολιτικής διαφήμισης των Ηνωμένων Πολιτειών, η φιλοδοξία διατυπώθηκε ως εξής : «Απλώς, ας διοργανώσουμε ένα επιτυχημένο **αθλητικό γεγονός...**» -Για την Αθήνα του 2004 φυσικά, τα πράγματα δεν ήταν έτσι.- Παρ' όλα αυτά η οικονομική πλευρά ήταν πολύ προσεκτικά εκτιμημένη. Η φιλοξενία των Αγώνων προέβλεπε να επιφέρει 2,4 δις δολάρια, ένα ποσό που εκτιμήθηκε να ενισχύσει την οικονομική ζωή κατά 76.000 ανθρωπο-χρόνια.

Οι επιπτώσεις από την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων μπορούν να κατηγοριοποιηθούν, ως εξής :

- ◆ αθλητικές επιπτώσεις
- ◆ οικονομικές επιπτώσεις
- ◆ κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις
- ◆ περιβαλλοντικές επιπτώσεις
- ◆ θεσμικές επιπτώσεις

Οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, αν και χρήσιμες ως προς τη δικαίωση για την διοργάνωση των Αγώνων, μπορούν να εκτιμηθούν πολύ λεπτομερώς και προσεκτικά. Για παράδειγμα, η προβολή και η προώθηση καλύτερων τοπικών συνθηκών. Θα είχαν φανταστεί, άραγε, οι διοργανωτές των Χειμερινών Αγώνων του 1984 στο Σαράγιεβο πως θα ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος οκτώ χρόνια αργότερα; Ή στην περίπτωση των Θερινών Ολυμπιακών Αγώνων του 1984 στο Λος Άντζελες, θα μπορούσαν οι εκεί διοργανωτές να προβλέψουν πως οκτώ χρόνια αργότερα θα ξεσπάσουν μεγάλες αντιρατσιστικές εξεγέρσεις μέσα στην ίδια πόλη;

Οι επιπτώσεις στη διανομή του εισοδήματος σαν αποτέλεσμα της διοργάνωσης, λαμβάνουν χώρα σε τρία επίπεδα. Κατ'αρχήν, τίθεται το ζήτημα της κοινωνικής δικαιοσύνης. Διερύνουν οι Ολυμπιακές επενδύσεις την ανισότητα περιοχών και κοινωνικών ομάδων εντός των γεωγραφικών ορίων της πόλης όσο και μεταξύ περιφερειών; Μερικοί ισχυρίζονται ότι στην περίπτωση της Κορέας αυτό συνέβει. Ο δήμαρχος της Τάλγκα – τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Κορέας που βρίσκεται 150 περίπου μίλια από τη Σεούλ- πάντως, διέψευσε κάτι τέτοιο, μιλώντας για τους Αγώνες ποδοσφαίρου που διεξήχθησαν στην πόλη του και στα γενικότερα εθνικά οφέλη που έφεραν οι Αγώνες. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, ανησυχία δημιουργεί η χαροθέτηση των εγκαταστάσεων, οι επιλογές των εγκαταστάσεων και το πιθανό όφελος ενός σημείου της πόλης σε σχέση με κάποιο άλλο.

Στο Τόκιο, υπήρχε η ανησυχία για την περαιτέρω αποξένωση μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής περιοχής, ενώ στη Σεούλ, ετέθησαν ερωτήματα σχετικά με τις Ολυμπιακές επενδύσεις και κατά πόσον αυτές θα ωφελούσαν την ήδη προηγμένη περιοχή Κάνγκμαν εις βάρος της παλαιότερης Κάνγκμπουκ. Το τρίτο θέμα των επιπτώσεων σχετίζεται με την καταστροφή ήδη υπάρχοντων περιοχών της πόλης για να δημιουργηθεί μία καινούρια εικόνα, ένα είδος αστικής αναβάθμισης, η οποία συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, άνοδο στην αξία (τιμή αγοράς) της ακίνητης περιουσίας. Η Βαρκελώνη είναι ένα καλό παράδειγμα.

Οι γενικότερες επιπτώσεις στον αθλητισμό περιλαμβάνουν τα εξής: βελτίωση στο γενικό σύστημα υγείας της χώρας, αύξηση των πολιτών που συμμετέχουν στη σωματική εξάσκηση, όπως στην περίπτωση του μετα-Ολυμπιακού Καναδά. Περισσότερη επιτυχία (μετάλλια) σε επικείμενες Ολυμπιάδες, όπως στην περίπτωση του Μεξικού, Καναδά και Αυστραλίας. Περισσότερες μετα-Ολυμπιακές οργανώσεις που γίνονται πιο ελκυστικές με την ύπαρξη καλύτερων εγκαταστάσεων. Και γενικά, η ενίσχυση του Ολυμπιακού πνεύματος. Σχετικά με το τελευταίο, το Λος Άντζελες δηλώνει ότι η διοργάνωση των Αγώνων το 1932 δημιούργησε την ατμόσφαιρα και την οργάνωση που βοήθησαν στην επιτυχία της υποψηφιότητας για τους Ολυμπιακούς του 1984. (Τρεις μόνο πόλεις έχουν φιλοξενήσει τους Αγώνες περισσότερες από μία φορά : το Παρίσι ύστερα από 24 χρόνια, το Λονδίνο έπειτα από 40 και το Λος Άντζελες μετά από 52 χρόνια.)

Ας κάνουμε όμως και μία μικρή αναφορά στις οικονομικές επιπτώσεις, μιας και με αυτό το θέμα θα ασχοληθούμε διεξοδικά παρακάτω.

Τα μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη –όπως η ενίσχυση στην προβολή ντόπιων προϊόντων, η βελτίωση στις διεθνείς σχέσεις, το καλύτερο ισοζύγιο δαπανών και εσόδων, η αύξηση στον τουρισμό- συχνά θεωρούνται ως θετικές επιπτώσεις μα ποτέ δεν παρουσιάζονται πειστικά. Η εκτίμηση των βραχυπρόθεσμων οικονομικών επιπτώσεων είναι πιο εύκολη και είναι πλέον αναπόφευκτη στις λογιστικές διαδικασίες για την επίτευξη υποστήριξης από το λαό μιας υποψήφιας πόλης και για την έγκριση της Δ.Ο.Ε.

Οι Ολυμπιακοί οικονομικοί υπολογισμοί, ειδικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, έχουν σαν αναπόφευκτο αρνητικό παράδειγμα τη διοργάνωση που ανέλαβε το Μόντρεαλ στα 1976. Δεκαοχτώ χρόνια αργότερα, το Κεμπέκ συνεχίζει να οφείλει 304 εκατ.δολάρια, κι ένα μεγάλο μέρος του ποσού για το Ολυμπιακό Στάδιο. Το χρέος αυτό έχει υπολογισθεί να ξεχρεωθεί μέχρι το 2008. Κλασσικό παράδειγμα είναι και η πόλη του Παρισιού του 19^{ου} αιώνα η οποία ξεχρέωσε τις οφειλές της στα 1929 για δανεισμούς προς βελτίωση της πόλης που έγινε μεταξύ 1848 και 1871.

Με την εξαίρεση των πόλεων των Ηνωμένων Πολιτειών, οι πόλεις γενικά είναι υποχρεωμένες να εγγυώνται ή να παρέχουν **οικονομική προστασία** έναντι πιθανών απωλειών από τους Αγώνες. Έτσι, οι πιθανές απώλειες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκελώνης του 1992 είχε δηλωθεί ότι θα καλύπτονταν από τις κυβερνήσεις της Ισπανίας και της πολιτείας της Καταλονίας, με το Δήμο της Βαρκελώνης να διαθέτει το υπόλοιπο 40%. Αν και το Λος Άντζελες το 1984 και η Ατλάντα για το 1996 κατάφεραν να πείσουν τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή να μην επιβάλλει αυτή την προϋπόθεση, η υποψηφιότητα του Πεκίνο για το 2008 είναι αποφασιστικά βασισμένη στη προϋπόθεση ότι τα έσοδα θα καλύψουν τα έξοδα. Για να κρατηθούν τα έξοδα σε χαμηλά επίπεδα, προγραμματίζεται μόνο ένας μικρός αριθμός νέων εγκαταστάσεων και σχεδόν καμία βελτίωση στην υποδομή της πόλης. Το συνολικό κόστος προβλέπεται στα 1,4 δις δολάρια ΗΠΑ, το ίδιο που έχει προβλεφθεί και για το σύνολο εσόδων. Έναντι του συνολικού αυτού ποσού, αναμένεται και το ποσό 3,4 δις δολλαρίων σε συνολικά οφέλη για την περίοδο 2000 – 2010.

Όμως παρά τις τόσο ρόδινες προβλέψεις στις οικονομικές επιπτώσεις, δεν αποτελούν τα μοναδικά κίνητρα για την διεκδίκηση των Αγώνων. Επηηρεάζουν τόσο τα κοινωνικά όσο και τα πολιτιστικά κίνητρα. Ιδίως η μεγέθυνση κύρους και η διεύρυνση της **αίγλης** σε παγκόσμιο επίπεδο, κίνητρα που είτε περιλαμβάνουν τη διασκέδαση και την αναψυχή, είτε τονώνουν την αίσθηση υπερηφάνιας που νιώθουν οι πολίτες για την πόλη ή την χώρα τους. Όλα αυτά έκαναν και την Αθήνα, να αγωνιστεί, να διεκδικήσει και να πραγματοποιήσει με επιτυχία τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην χώρα μας. Το αίσθημα υπερηφάνιας όλων μας τονώθηκε, ο θαυμασμός μας απέναντι σε όλο αυτό το γεγονός απεριγράπτος, όμως πρέπει να αναρωτηθούμε : η διοργάνωση των Αγώνων στην χώρα μας άφησε πίσω της μόνο θετικές επιπτώσεις, ή αν εξετάσουμε βαθύτερα το γεγονός θα διαπιστώσουμε πως οι επιπτώσεις είναι και αρνητικές, κυρίως στον οικονομικό τομέα ;

**Ολυμπιακοί Αγώνες
13-29 Αυγούστου 2004**

3.8.1.Ολυμπιακοί Αγώνες και Τουρισμός

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι ένα ειδικό αθλητικό γεγονός, το μεγαλύτερο στον κόσμο, το οποίο από τουριστικής πλευράς αποτελεί πρόκληση για την χώρα υποδοχής. Θα μπορούσαμε άλλωστε να προσθέσουμε στους λόγους που έχουμε ήδη αναφέρει, για την τέλεση των Αγώνων σε μία πόλη, πως είναι και η τουριστική της ανάπτυξη. Είναι λοιπόν, πολύ σημαντική η εξέταση των τουριστικών επιπτώσεων που είχε η τέλεση των Αγώνων του 2004 στην Αθήνα και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζονται μόνο στο έτος που διανύουμε τώρα, στο οποίο πραγματοποιήθηκαν οι Αγώνες, αλλά εκτείνονται σε μια μεγάλη χρονική περίοδο, η οποία ξεκινά σχεδόν από την ανάθεση των Αγώνων και φθάνει μέχρι και επτά περίπου χρόνια μετά τους Αγώνες (1998 – 2011).

Η εμπειρία των πόλεων που έχουν αναλάβει την διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων, μας βοηθά να αντλήσουμε συμπεράσματα σχετικά με τους Αγώνες που εμείς φιλοξενήσαμε. Χρειάζεται όμως προσοχή, γιατί συνήθως υπερεκτιμούνται οι άμεσες τουριστικές επιδράσεις. Για παράδειγμα, οι δύο πόλεις των ΗΠΑ, Ατλάντα και Λος Άντζελες, στηρίχτηκαν περισσότερο στον εσωτερικό τουρισμό, ο οποίος και αποδείχθηκε κατώτερος του αναμενόμενου. Όσον αφορά την Αθήνα, οι δύο πόλεις των οποίων η εμπειρία θα μας φανεί χρήσιμη για του τουρισμό τους, είναι το Σίδνεϋ του 2000 και η Βαρκελώνη του 1992.

Η πιο σημαντική επίδραση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας ήταν η αναμενόμενη αύξηση της άμεσης και παρακινούμενης διεθνούς τουριστικής ζήτησης. Η άμεση ζήτηση αποτελείται από όλους εκείνους που επισκεύθηκαν την Αθήνα αποκλειστικά για τους Αγώνες, είτε πριν από αυτούς, είτε κατά τη διάρκειά τους. Η παρακινούμενη ζήτηση αποτελείται από όλους τους επισκέπτες που ήρθαν στην Ελλάδα λόγω της μεγάλης προβολής που είχε η Αθήνα και η Ελλάδα για την τέλεση των Αγώνων. Στον πίνακα 9 που ακολουθεί δίνεται ο αριθμός της άμεσης ζήτησης. Πριν τους Αγώνες αφίχθησαν στην Αττική περίπου 24.000 αλλοδαποί επισκέπτες και στη διάρκεια των Αγώνων 87.000. Όσον αφορά στην παρακινούμενη άφιξη αλλοδαπών τουριστών στη διάρκεια των Αγώνων έφτασαν τις 60.000. Συνολικά δηλαδή, επισκεύθηκαν την Αθήνα την περίοδο των Αγώνων 147.000 επισκέπτες, οι οποίοι φιλοξενήθηκαν σε κάθε είδους καταλύματα.

Πίνακας 9 Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών Λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων		
Χρονική Περίοδος	Αριθμός	Κατηγορία
Πριν τους Αγώνες (1998-2003)	24.000	Μέλη της Δ.Ο.Ε, Διεθνών Ομοσπονδιών, Χορηγοί, Αθλητές, Θεατές
Κατά τη διάρκεια των Αγώνων (Αύγουστος 2004)	87.000	Ολυμπιακή Οικογένεια, Μ.Μ.Ε, Χορηγοί, Αθλητές, Επίσημοι, Θεατές
Μετά τους Αγώνες (2005-2011)	0	
Σύνολο	111.000	

Η πιο σημαντική κατηγορία αλλοδαπών επισκεπτών είναι οι παρακινούμενοι τουρίστες που ήρθαν και θα έρθουν στην Ελλάδα για μια μακρά χρονική περίοδο, 1998 – 2011. Είναι σίγουρο πως οι αφίξεις των τουριστών είναι κατά πολύ μεγαλύτερες λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων. Το σύνολο των παρακινούμενων αλλοδαπών που θα επισκευθούν συνολικά την Ελλάδα κατά την περίοδο 1998 – 2011 φτάνει τα 6 εκατομμύρια ή κατά μέσο όρο 440.000 επιπλέον αλλοδαποί τουρίστες ετησίως.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων δεν μπορούσε να μην επηρεάσει την προσφορά των υποδομών των καταλυμάτων. Σύμφωνα με τις προβλέψεις που γινόντουσαν λίγα χρόνια πριν, από το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, η προσφορά των καταλυμάτων θα αυξανόταν στην περιοχή της Αττικής από 70.000 κλίνες το έτος 1997, σε 85.000 το 2004 και περίπου 100.000 το έτος 2011. Οι κλίνες αυτές περιλαμβάνουν τόσο τις ξενοδοχειακές όσο και τις μη ξενοδοχειακές. Η διαφορά μεταξύ της αναμενόμενης προσέλευσης τουριστών και της αναμενόμενης αύξησης της υποδομής εμφάνισε τις ανάγκες για νέες πρόσθετες υποδομές καταλυμάτων. Ένα ήταν το βασικό ερώτημα : Κατάφερε η Αθήνα να ικανοποιήσει τη ζήτηση καταλυμάτων στη διάρκεια των Αγώνων; Ο Πίνακας 10 δείχνει τις ανάγκες της Αττικής σε **καταλύματα**. Πρέπει να σημειώσουμε πως 15.000 επισκέπτες φιλοξενήθηκαν στο Ολυμπιακό Χωριό και άλλοι 4.000 σε κατασκηνώσεις και εστίες.

Πίνακας 10 Ανάγκες Καταλυμάτων κατά Τη διάρκεια των Αγώνων (2004)		
Κατηγορία Επισκεπτών	Αριθμός	Ανάγκες σε καταλύματα
Ολυμπιακή Οικογένεια	6.500	6.500
Μ.Μ.Ε	12.000	8.000
Χορηγοί	4.000	4.000
Αθλητές/Επίσημοι	15.000	0
Θεατές	50.000	50.000
Παρακινούμενοι Τουρίστες	60.000	60.000
Σύνολο	147.000	128.500

Η σύγκριση της ζήτησης και της προσφοράς οδηγεί στο συμπέρασμα πως δεν υπήρξαν τεράστιες ανάγκες νέων κλινών για την αντιμετώπιση της ζήτησης αιχμής στην Αττική την περίοδο των Αγώνων, αν συνυπολογίσουμε στις 129.000 κλίνες της Αττικής και της ευρύτερης περιοχής και τις 26.000 που διατίθεντο σε μη καταγεγραμμένα καταλύματα ιδιωτών, όπως διαμερίσματα και σπίτια. Το 2011, σύμφωνα με έρευνες του Ι.Τ.Ε.Π οι ανάγκες σε κλίνες θα ανέρχονται σε 103.000 για την Αττική ενώ η προσφορά στις 100.000. Όσον αφορά ολόκληρη την χώρα, η ζήτηση θα ανέρχεται σε 858.000 ενώ η προσφορά σε 834.000.

Μία από τις δεσμεύσεις της οργανώτριας πόλης είναι η διάθεση ξενοδοχειακών καταλυμάτων υψηλών κατηγοριών, πολυτελείας και πρώτης κατηγορίας, για τα μέλη της Δ.Ο.Ε, τους χορηγούς, και τους ανθρώπους των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Η Αττική κατά τη διάρκεια των Αγώνων είχε στη διάθεσή της 15.000 δωμάτια των κατηγοριών αυτών.

**Η 22χρονη
Πρεβεζάνα έκανε
όλη την Ελλάδα
να κλάψει**

Μπορεί οι Ολυμπιακοί Αγώνες να μην δημιούργησαν την ανάγκη για κατασκευή νέων ξενοδοχειακών μονάδων στην περιοχή της Αττικής, πολλά ξενοδοχεία όμως, διαφόρων κατηγοριών, υποχρεώθηκαν να προβούν σε εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεών τους και σε αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Για τον λόγο αυτό το κράτος το 2003 είχε συμπεριλάβει στην Τουριστική του Πολιτική, ύστερα από απόφαση του Προέδρου του ΕΟΤ και έγκριση από ειδική επιτροπή, **επιδότηση 3.000 ευρώ ανά δωμάτιο** για τον εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων Β' κατηγορίας και κατώτερων, για τη φιλοξενία της Ολυμπιακής Οικογένειας στην περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Στο καθεστώς αυτό ενίσχυσης φυσικά μπορούσαν να συμμετάσχουν και ξενοδοχειακές μονάδες των άλλων Ολυμπιακών πόλεων (Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλος, Ηράκλειο). Η απόφαση αυτή προκάλεσε δαπάνη ύψους 29.350.000 ευρώ και βάρυνε τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και πραγματοποιήθηκε για λόγους που αφορούσαν αποκλειστικά και μόνο τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

3.8.2.Ολυμπιακοί Αγώνες και Οικονομία

Η τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων σε μία πόλη αποτελεί το μεγαλύτερο αθλητικό γεγονός του κόσμου, αλλά και σημαντικό οικονομικό, κοινωνικό, και πολιτιστικό γεγονός, η αξιοποίηση του οποίου έχει μακροχρόνιες ευεργετικές επιπτώσεις σε ολόκληρη τη χώρα.

Οι οικονομικές επιπτώσεις από την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων είναι πολύ σημαντικές, αν αναλογισθεί κανείς ότι για ένα γεγονός που λαμβάνει χώρα σε διάστημα δύο περίπου εβδομάδων απαιτείται μία δεκαετής προετοιμασία, συμπεριλαμβανομένου και του χρόνου για τη σύνταξη του φακέλου της υποψηφιότητας. Οι οικονομικές επιπτώσεις εκτείνονται πολλά χρόνια μετά τους Αγώνες. Η εμπειρία των πόλεων που τέλεσαν πριν την Αθήνα Ολυμπιακούς Αγώνες, έδειξε ότι ο σωστός σχεδιασμός και η προβολή μπορεί να τους καταστήσει υπολογίσιμο παράγοντα ανάπτυξης για μια μεγάλη χρονική περίοδο. Κινητήριος μοχλός αυτής της ανάπτυξης είναι η αναμενόμενη **αύξηση στην τουριστική κίνηση** που έχει διάρκεια πολύ μεγαλύτερη από τους Αγώνες.

Η οικονομική επίδραση των ειδικών αθλητικών εκδηλώσεων έχει γίνει αντικείμενο πολλών μελετών, κυρίως διότι αποτελεί σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα για την ανάληψη και τέλεση αυτών των γεγονότων. Από μακροοικονομικής σκοπιάς, οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορούν να αναλυθούν ως μια θετική διαταραχή της ζήτησης, η οποία αρχίζει από τη χρονική περίοδο που ανατίθενται οι Αγώνες στην πόλη και τελειώνει με την τέλεση των Αγώνων. Οι δαπάνες κατασκευής διαφόρων έργων υποδομής για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι αφίξεις τουριστών και οι πωλήσεις εισιτηρίων και τηλεοπτικών δικαιωμάτων των Αγώνων αποτελούν πηγές αύξησης της συνολικής ζήτησης.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας και στην οικονομική ευημερία των κατοίκων. Οι επιδράσεις αυτές, όμως, επηρεάζουν την περιοχή που γίνονται οι Αγώνες και όχι τόσο το σύνολο της χώρας, δημιουργώντας σημαντικά προβλήματα ισοκατανομής των οποιωνδήποτε οικονομικών ωφελειών που μπορεί να προκύψουν από τους Αγώνες. Όσο μεγαλύτερη είναι η χώρα σε έκταση και πληθυσμό, τόσο μεγαλύτερη

είναι και η διαφοροποίηση των επιδράσεων μεταξύ των περιφερειών. Πάντως, στην περίπτωση της Ελλάδος, η μικρότερη σε πληθυσμό και σε έκταση χώρα που της ανατέθηκε η οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, το σύνολο της χώρας μπορεί να θεωρηθεί ως μία περιφέρεια που θα ωφεληθεί συνολικά από τους Αγώνες.

Η οικονομική ανάλυση των Ολυμπιακών Αγώνων βασίζεται πάνω στις επιδράσεις τριών κατηγοριών δραστηριοτήτων :

- **Δραστηριότητες** που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια των Αγώνων, όπως προβολή των αγώνων και πώληση εισιτηρίων.
- **Κατασκευαστικές** δραστηριότητες για τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής, αναγκαίας για την τέλεση των αγώνων, όπως γηπέδων, Ολυμπιακού Χωριού, κέντρο τύπου και τηλεόρασης και μέσων μεταφοράς.
- Διεθνείς τουριστικές **επισκέψεις**, είτε για την παρακολούθηση των αγώνων, είτε λόγω της προβολής της χώρας-πόλης.

Κρίνεται σε αυτό το σημείο αναγκαίο, να τονίσουμε τις επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας. Οι Αγώνες επιταχύνουν το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας δημιουργώντας προσωρινές και μόνιμες θέσεις εργασίας, αυξάνοντας παράλληλα την παραγωγικότητα όλων των συντελεστών παραγωγής. Στον Πίνακα 11 δίνονται οι εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και στην απασχόληση.

Πίνακας 11			
Επίπτωση στο ΑΕΠ και			
Στην Απασχόληση, 1998-2011			
(δισεκατομμύρια δραχμές)			
Χρονική Περίοδος	ΑΕΠ	Μέση ετήσια αύξηση ΑΕΠ(%)	Απασχόληση (χιλιάδες)
1998-2003	1.940	0,8	204
2004	770	2,0	81
2005-2011	1.515	0,6	160
Σύνολο	4.225	11,1	445

Ο ρυθμός αύξησης στο **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν** τη χρονική περίοδο πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν 0,8%, δημιουργώντας 204.000 θέσεις εργασίας. Το παρόν έτος ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης είναι 2%, δημιουργώντας 81.000 θέσεις εργασίας. Από το τέλος Σεπτεμβρίου και έπειτα, που και οι Παραολυμπιακοί Αγώνες τελείωσαν, και μέχρι το 2011, ο ρυθμός αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος θα είναι 0,6% ετησίως, δημιουργώντας 160.000 θέσεις εργασίας για όλη την περίοδο των επτά ετών. Παρατηρείται λοιπόν, πως η φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων στη χώρα μας έδωσε σημαντική ώθηση στο ΑΕΠ και συνεπώς και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, κάτι το οποίο είχε μεγάλη ανάγκη η χώρα μας. Πρέπει όμως να αναφέρουμε πως αυτό ήταν παροδικό και μόνο για το έτος που διανύουμε, με άμεση συνέπεια να καλείται η Πολιτεία να πάρει τα απαραίτητα μέτρα για την απορρόφηση των ανέργων, μετά το τέλος των Αγώνων. Αν η Πολιτεία φανεί άξια στο ρόλο της, οι Αγώνες θα έχουν δώσει ένα σημαντικό προνόμιο στην χώρα μας-την ώθηση της οικονομίας.

3.8.3.Εμπειρία από προηγούμενους Ολυμπιακούς Αγώνες

Οι άμεσες και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων που έχουν τελεσθεί σε άλλες πόλεις αποτελούν χρήσιμη εμπειρία για την εκτίμηση των επιπτώσεων που είχε η τέλεσή τους και στην Αθήνα το 2004. Η αξιοποίηση της εμπειρίας συνίσταται, εκτός από το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον, στον εντοπισμό εκείνων των παραγόντων που συνέβαλαν αποφασιστικά στην μεγιστοποίηση των ωφελειών από την τέλεση των αγώνων.

Πώς γίνεται η ανάθεση των Αγώνων στην διοργανώτρια πόλη; Και αυτό είναι ένα εύλογο ερώτημα που θα είχε οποιοσδήποτε μελετούσε το σημαντικό γεγονός των Ολυμπιακών Αγώνων. Η ανάθεση τέλεσης των Αγώνων σε μία πόλη από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή είναι μία πολύπλοκη και χρονοβόρος διαδικασία, ιδιαιτέρως πρόσφατα, με τη λεγόμενη **εμπορευματοποίηση των Αγώνων**(7). Ο φάκελος υποψηφιότητας της κάθε πόλης είναι ογκώδης και απαιτεί τη στήριξη πολλών παραγόντων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για να μπορέσει να πείσει τους «Αθανάτους» της ΔΟΕ. Η κάθε πόλη προβάλλει τους δικούς της λόγους και δίνει το δικό της μήνυμα για την ανάληψη των Αγώνων. Από τους σκοπούς που θέτει κάθε πόλη κρίνεται και η επιτυχία των Αγώνων(βλ.πίνακα 12).

Πίνακας 12			
Ανάθεση και τέλεση Ολυμπιακών Αγώνων			
Πόλη	Χρόνος Τέλεσης	Χρόνος Ανάθεσης	Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα
Αθήνα	2004	1997	Μη εμπορευματοποίηση των Αγώνων και αναβάθμιση της Αθήνας
Σίδνεϋ	2000	1993	Μεγάλη γιορτή του αθλητισμού και της νεολαίας
Ατλάντα	1996	1990	Έμφαση στην οικονομική πτυχή των Αγώνων
Βαρκελώνη	1992	1986	Πλήρης εκσυγχρονισμός της πόλης
Σεούλ	1988	1981	Μακροχρόνια βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος
Λος Άντζελες	1984	1981	Η οργάνωση πετυχημένων Αγώνων, κυρίως από οικονομικής πλευράς
Μόσχα	1980	1974	Αγώνες γοήτρου και παρουσίασης των γενικότερων επιτευγμάτων της χώρας
Μόντρεαλ	1976	1970	Η δημιουργία μεγάλων υποδομών μη απαραίτητα αναγκαίων για την τέλεση των Αγώνων
Μόναχο	1972	1966	Άψογη και απλή-απέριττη οργάνωση
Μεξικό	1968	1963	Γενικότερη οικονομική ανάπτυξη
Τόκιο	1964	1959	Άψογη οργάνωση και φιλοξενία
Ρώμη	1960	1955	Δημιουργία μεταφορικών και κτιριακών υποδομών
Μελβούρνη	1956	1951	Οικονομική ανάπτυξη της Πολιτείας και της Αυστραλίας

(7)Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι η μη εμπορευματοποίηση των Αγώνων θα σήμαινε και την αναπόφευκτη υποβάθμισή τους. Αρχικά, για τους Αγώνες του 1984 υπήρχε υποψήφια μόνο μία πόλη, η Τεχεράνη. Η αποτυχία, από οικονομικής πλευράς, των Αγώνων του Μόντρεαλ το 1976, αποθάρρυνε πολλές πόλεις να θέσουν υποψηφιότητα για την τέλεση των Αγώνων του 1984. Οι Αγώνες του 1980 είχαν ήδη ανατεθεί στη Μόσχα. Η αλλαγή του καταστατικού της ΔΟΕ, που έδωσε τη δυνατότητα εμπορευματοποίησης των Αγώνων, έδωσε νέο ενδιαφέρον στην ανάληψή τους.

Για παράδειγμα, το **Λος Άντζελες** θεωρείται ότι πέτυχε διότι κατάφερε όχι μόνο να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό, αλλά να πετύχει και κέρδος. Με το ίδιο κριτήριο δεν μπορούν να αξιολογηθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες που έγιναν στη Μόσχα στα 1980. Ευχής έργον ύστερα από λίγο καιρό και αφού θα έχουν κατακαθίσει τα γεγονότα στην Αθήνα, να μπορούμε να υποστηρίξουμε πως η Ελλάδα διατήρησε τον σκοπό για τον οποίο διεκδίκησε τους Αγώνες – για τη μη εμπορευματοποίησή τους και την αναβάθμιση της Αθήνας.

Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων για το Σίδνεϋ, την πόλη που φιλοξένησε τους προηγούμενους Αγώνες από της Αθήνας 2004, είχε γίνει πριν από την ανάθεση των Αγώνων. Η πιο σημαντική οικονομική επίδραση αφορούσε στις τουριστικές επισκέψεις. Ο συνολικός αριθμός των επιπρόσθετων τουριστών που θα επισκέπτονταν την Αυστραλία, λόγω των Αγώνων, την περίοδο 1994-1999 ήταν 20.000, ενώ η εκτίμηση για το έτος 2000, το έτος τέλεσης των Αγώνων, ήταν 85.000. Σταδιακά ο αριθμός ανέβαινε στις 132.000. Εκείνο που είχε σημασία ήταν πως οι θεατές δεν θα επισκέπτονταν την Αυστραλία μόνο για τους Αγώνες, αλλά θα παρέμεναν περισσότερες από τις 16 ημέρες των Αγώνων. Η Αυστραλία βέβαια ήταν σε ετοιμότητα αριθμού καταλυμάτων για να ικανοποιήσει την αναμενόμενη αύξηση τουριστικών αφίξεων. Η ανησυχία ήταν εντονότατη όταν όλοι φοβόντουσαν μήπως επαναληφθεί το φαινόμενο της Μόσχας, όταν σε φάση που δεν μπόρεσε να ικανοποιήσει την ζήτηση αιχμής, οι τιμές εκτοξεύθηκαν στα ύψη με αποτέλεσμα να αποθαρρυνθούν πολύ οι επισκέπτες.

Παρ' όλα αυτά, ο Πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, στην τελετή λήξης των Ολυμπιακών Αγώνων της **Βαρκελώνης** στα 1992, είπε ότι : «...ήταν χωρίς αμφιβολία οι καλύτεροι Αγώνες στην Ολυμπιακή ιστορία» και αναμφίβολα κανείς δεν μπορούσε να τον κατηγορήσει ότι μεροληπτούσε υπέρ της πόλης του. Από κάθε άποψη, οι Αγώνες αυτοί ήταν **παράδειγμα προς μίμηση** και δεν είναι λίγες οι πόλεις, όπως η Αθήνα και το Σίδνεϋ, που ήθελαν τις ίδιες επιπτώσεις. Η Βαρκελώνη όπως και το Σίδνεϋ, είναι μία σύγχρονη μεγαλούπολη με περίπου τέσσερα εκατομμύρια κατοίκους. Οι Αγώνες του 1992 μεταμόρφωσαν την πόλη και άλλαξαν τις τουριστικές δυνατότητές της, που από την αφάνεια έγινε μία από τις σημαντικότερες πόλεις τουριστικού προορισμού της Ευρώπης και τόπος διεθνών εμπορικών και επιστημονικών συναντήσεων. Αρκεί να αναφερθεί ότι το 1997 στη Βαρκελώνη έγιναν 1.000 συνέδρια, όταν ο αντίστοιχος αριθμός το 1990 ήταν 373.

Εμπειρία διαφορετικής σκοπιάς μας δίνουν οι Αγώνες στα 1976. Το **Μόντρεαλ** που τους φιλοξένησε θα τους έχει στην ιστορία του ως οι Αγώνες που δημιούργησαν τεράστια χρέη για τους κατοίκους της πόλης που ακόμη πληρώνουν. Οι εκτιμήσεις το ανεβάζουν στο ένα δισεκατομμύριο δολάρια Καναδά. Πάντως, θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι η ΔΟΕ έχει επισημάνει ότι το Μόντρεαλ αποφάσισε να κάνει σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές της πόλης, χωρίς αυτές να απαιτούνται από τους Αγώνες. Αν αφαιρεθούν αυτές οι επενδύσεις, τότε η ΔΟΕ ισχυρίζεται ότι οι Αγώνες του Μόντρεαλ άφησαν κέρδος της τάξης των 16 εκατομμυρίων δολλαρίων.

Λαμβάνοντας ως οδηγό την εμπειρία των άλλων πόλεων που ανέλαβαν την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων καταλήγουμε σε θετικά συμπεράσματα για την οργάνωση των Αγώνων του 2004 στην Αθήνα. Από τα στοιχεία και τις μελέτες που υπάρχουν προκύπτει πως στις πόλεις που έγιναν Ολυμπιακοί Αγώνες παρουσιάστηκε μία κατακόρυφη άνοδος στις αφίξεις τουριστών τον χρόνο που έγιναν οι Αγώνες. Επιπλέον, σε όλες τις περιπτώσεις παρουσιάζεται μία σταθερή αύξηση στις διεθνείς αφίξεις τουριστών μετά την τέλεση Ολυμπιακών Αγώνων. Εξίσου σημαντική και

Το πρώτο στοιχείο είναι η **προσφορά**, που περιλαμβάνει την προετοιμασία και την τέλεση όλων των αγωνισμάτων, την επιλογή του τόπου υποδοχής και όλων των υπηρεσιών εξυπηρέτησης που αυτό συνεπάγεται, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο και τύπος) και τα διάφορα πακέτα χορηγιών που προσφέρει στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή, αλλά και η χώρα τέλεσης.

Το δεύτερο στοιχείο είναι η **ζήτηση** που περιλαμβάνει όλες τις εθνικές ομάδες και τους αθλητές τους, όλες τις ομοσπονδίες των ολυμπιακών αθλημάτων, τους θεατές, τους τουρίστες, τους τηλεθεατές, τους ακροατές, τους αναγνώστες και όλες τις επιχειρήσεις που θέλουν να διαφημιστούν μέσα από τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Το τρίτο στοιχείο είναι όλοι οι **μεσάζοντες** μεταξύ των φορέων προσφοράς και των φορέων ζήτησης. Πολλές φορές είναι οι ίδιοι που αναλαμβάνουν την προετοιμασία του φακέλου υποψηφιότητας, την ανεύρεση χορηγιών, την προσέλκυση θεατών και γενικότερα την οργάνωση του όλου αθλητικού γεγονότος.

Με δεδομένο αυτό το πλαίσιο μάρκετινγκ και τις έρευνες και αναλύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω στην Αθήνα, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ακολούθησε μία σειρά από στρατηγικές, με επιδίωξη τη μεγιστοποίηση των ωφελειών της. Τέτοιες **στρατηγικές** ήταν :

- Οργάνωση αθλητικών γεγονότων πριν το 2004 που συνδέονταν με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, ως ευκαιρίες προετοιμασίας των αθλητών και προσαρμογής στις κλιματολογικές συνθήκες.
- Οργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων για μη ολυμπιακά θέματα σε συνεργασία με τις διεθνείς ομοσπονδίες.
- Οργάνωση συμμετοχικών αθλημάτων, χωρίς τη συνεργασία των αντίστοιχων ομοσπονδιών, που προσέλκυσε πολλούς τουρίστες μόνο και μόνο ως μέσο αναψυχής.
- Οργάνωση ειδικών ολυμπιακών εκδρομών, πριν και μετά τους Αγώνες, με περιεχόμενο ιστορικούς χώρους σχετιζόμενους με τον αθλητισμό
- Οργάνωση μη αθλητικών εκδηλώσεων, όπως διεθνείς εκθέσεις, επιστημονικά και επαγγελματικά συνέδρια.
- Δημιουργία «ειδήσεων» που τροφοδότησαν τα διεθνή μέσα μαζικής επικοινωνίας, πριν και μετά τους Αγώνες.

Αυτά, αποτελούν μερικά παραδείγματα, ένα μέρος μόνο μιας συνολικής στρατηγικής που αναπτύχθηκε στη χώρα μας για την πλήρη αξιοποίηση των Αγώνων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Σπύρος Παππάς
Διευθυντής Φιλοξενίας και Διαμονής ΟΕΟΑ 2004

Είναι επικοδομητικό, για την πλήρη έρευνα του φαινομένου «Ολυμπιακοί Αγώνες» που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, να συμπεριλάβω στην εργασία μου τις απόψεις ενός σημαντικού ανθρώπου με αξιόλογη θέση και δραστηριότητες καθ' όλη την διάρκεια των Αγώνων. Η δραστηριοποίηση του κ.Σπύρου Παππά στο χώρο του τουρισμού σε διοικητικό επίπεδο, ως γενικός διευθυντής του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) και ως σύμβουλος επιχειρήσεων και τουρισμού στην Ελλάδα και το εξωτερικό, αποτέλεσε μία βασική παράμετρο για μια πολύ επιτυχημένη πορεία στο δύσκολο έργο που είχε αναλάβει ως ο καθ' ύλην αρμόδιος της φιλοξενίας και διαμονής κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Η διεθνής εμπειρία του αποτέλεσε ένα επιπλέον εφόδιο, καθώς υπήρξε αντιπρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (World Tourism Organization Business Council) και αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου για την Ποιότητα στον Τουρισμό (Euroqualitas).

Ως διευθυντής φιλοξενίας του «ΑΘΗΝΑ 2004» ήταν υπεύθυνος για την εξασφάλιση όλων των απαραίτητων καταλυμάτων για τη διαμονή της Ολυμπιακής Οικογένειας, όπως ξενοδοχεία, χωριά και κρουαζιερόπλοια στο λιμάνι του Πειραιά. Ήταν επίσης υπεύθυνος για την βέλτιστη κατανομή των διαθέσιμων καταλυμάτων στις ομάδες της Ολυμπιακής Οικογένειας, καθώς και το πρόγραμμα χρησιμοποίησης ιδιωτικών κατοικιών για τους θεατές και επισκέπτες των Ολυμπιακών Αγώνων. Στην συνέντευξη που ακολουθεί και είχε δώσει στο περιοδικό «Τουριστική Αγορά» λίγους μήνες πριν τους Αγώνες, περιγράφει τα χαρακτηριστικά του τόσο μεγάλου project, τις δυσκολίες και τις λύσεις που συνάντησε στο δρόμο της η μικρότερη χώρα που διοργάνωσε ποτέ Ολυμπιακούς Αγώνες στη σύγχρονη ιστορία.

Τουριστική Αγορά: Η Ελλάδα είναι η χώρα που γέννησε τον όρο «φιλοξενία». Νομίζετε ότι τα έργα και οι ενέργειες που έχουν γίνει μέχρι στιγμής δημιουργούν τις προϋποθέσεις πραγμάτωσης αυτής της μεγάλης ιδέας;

Σπύρος Παππάς: Η απάντηση είναι σαφώς ναι, καθώς βρισκόμαστε στη φάση ολοκλήρωσης του κύριου έργου μας, που δεν είναι άλλο από την εξασφάλιση διαμονής στα μέλη της ευρύτερης Ολυμπιακής Οικογένειας. Μάλιστα ο κ. Όσβαλντ στη πρόσφατη επίσκεψή του, ένα από τα τρία πράγματα που ξεχώρισε ήταν και αυτό της φιλοξενίας, ενώ ενδεικτικό της καλής πορείας μας αποτελεί το γεγονός ότι δεν έγινε καν το καθιερωμένο working test group. Ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα των ξενοδοχείων και των κρουαζιεροπλοίων, αυτή τη στιγμή είμαστε στη φάση της κατανομής των καταλυμάτων στα μέλη της ευρύτερης Ολυμπιακής Οικογένειας. Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα θεατών και επισκεπτών, αναλοινώθηκαν πρόσφατα οι δύο ανάδοχοι κοινοπραξίες, οπότε και σε αυτόν τον τομέα βρισκόμαστε σε καλό δρόμο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι εφησυχάζουμε, αλλά συνεχίζουμε με την ίδια ένταση για την υλοποίηση του προγράμματος μέχρι τους Ολυμπιακούς Αγώνες, προκειμένου να προσφέρουμε μια φιλοξενία άνω των ελληνικών δεδομένων.

Τ.Α: Στις 4 Ιουλίου του 2000 υπογράφηκε η ξενοδοχειακή συμφωνία της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών και της Οργανωτικής Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Ένας από τους σημαντικότερους όρους της συμφωνίας αφορά στη δέσμευση

του 80% των δωματίων των ξενοδοχείων από την Επιτροπή, μέχρι τις 15 Ιανουαρίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτετε μέχρι στιγμής ποιές αναμένεται να είναι οι εξελίξεις ύστερα από αυτή την ημερομηνία;

Σ.Π: Η Οργανωτική Επιτροπή έχει δεσμεύσει τουλάχιστον το 80% των δωματίων των ξενοδοχείων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις το ποσοστό είναι αρκετά μεγαλύτερο. Όσον αφορά δε, στην ημερομηνία που αναφέρει η Επιτροπή, έχει το δικαίωμα να αποδεσμεύσει το 25% των κρατηθέντων δωματίων χωρίς να καταβάλει οποιαδήποτε αποζημίωση. Πάντως, έτσι όπως εξελίσσεται έως τώρα το πρόγραμμα, βάση των συμβολαίων και των απαιτήσεων που έχουμε από την ευρύτερη Ολυμπιακή Οικογένεια, μπορούμε να πούμε ότι η συντριπτική πλειονότητα των δωματίων δεν θα αποδεσμευτεί. Τώρα, εάν υπάρξει κάποιο ξενοδοχείο στο οποίο το επίπεδο των υπηρεσιών του είναι χαμηλό και οι τιμές του υψηλές, καταλαβαίνετε ότι τότε μπορεί να προκληθεί πρόβλημα, το οποίο όμως θα αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση.

Τ.Α: Πόσα νέα ξενοδοχεία θα έχουν κατασκευαστεί στο λεκανοπέδιο προκειμένου να συνεισφέρουν στην κάλυψη των αναγκών στέγασης της διοργάνωσης;

Σ.Π: Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΕΟΤ έως τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων θα έχουν ανεγερθεί 45 νέα ξενοδοχεία, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι υψηλών κατηγοριών, δυναμικότητας 5.000 κλινών.

Τ.Α: Πόσα δωμάτια έχει δεσμεύσει η Οργανωτική Επιτροπή και σε πόσα από αυτά έχουν γίνει πραγματικές κρατήσεις; Θα επαρκέσουν τελικά οι κλίνες;

Σ.Π: Η Οργανωτική Επιτροπή έχει δεσμεύσει πάνω από 17.200 δωμάτια. Όσον αφορά στις πραγματικές κρατήσεις, αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε στη διαδικασία της κατανομής καταλυμάτων. Υπάρχουν συγκεκριμένες διαδικασίες ιεράρχησης, προτεραιοτήτων και προθεσμιών. Ξεκινήσαμε δηλαδή από τους επίσημους χορηγούς και τους μεγάλους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, συνεχίσαμε με τις διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες, τους εκπροσώπους του γραπτού Τύπου και τις Εθνικές Ολυμπιακές Επιτροπές. Με βάση τα συμβόλαια που έχουμε αυτή τη στιγμή και τις απαιτήσεις που έχουν εκφραστεί γραπτώς, βλέπουμε ότι θα καλύψουμε όλες τις ανάγκες στέγασης. Μην ξεχνάμε, επίσης, τα τρία προγράμματα φιλοξενίας που βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη και αφορούν α/στα κρουαζιερόπλοια, διάθεσης 6.500 κλινών, β/ στα συμπληρωματικά μέσα, με τη χρησιμοποίηση εστιών, εγκαταστάσεων, ιδρυμάτων, κατασκηνώσεων, χωρητικότητας 3.000 κλινών, όπου θα καταλύσουν οι κριτές και οι διαιτητές και γ/ στα επτά Χωριά Τύπου με πάνω από 10.000 κλίνες.

Τ.Α: Πολλοί τουριστικοί φορείς σημειώνουν ότι δεν έχει γίνει σωστή προβολή των Ολυμπιακών Αγώνων με το ελληνικό τουριστικό προϊόν, ώστε να υπάρχει η απόδοση που προσδοκούμε και θέλουμε για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού. Ποιά είναι η γνώμη σας;

Σ.Π: Όσον αφορά στο θέμα της προβολής, η Οργανωτική Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων 2004 έχει υπογράψει ένα μνημόνιο συνεργασίας με τον ΕΟΤ και συμμετέχει στις Διεθνείς Εκθέσεις, με πιο πρόσφατο παράδειγμα την εκπροσώπηση της χώρας μας με περίπτερο σε δύο από τις μεγαλύτερες τουριστικές

εκθέσεις, που γίνονται κάθε χρόνο στο Λονδίνο και στο Βερολίνο. Η πολιτεία όμως είναι ο συντονιστής των ενεργειών προβολής, ενώ εμείς είμαστε αρωγοί των ενεργειών και συμπαραστάτες αυτής της προσπάθειας, προκειμένου να βοηθήσουμε τη χώρα να εκμεταλλευτεί το γεγονός της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων.

Τ.Α: Κατά τη διάρκεια διήμερης ενημέρωσης των ξενοδόχων, το 2000, από τον «ΑΘΗΝΑ 2004», είχε αναφερθεί μεταξύ άλλων ότι «τα επόμενα τέσσερα χρόνια αναμένεται μεγάλη αύξηση των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της Αθήνας, λόγω των συνεδρίων και των εκδηλώσεων που διοργανώνονται στην πόλη η οποία φιλοξενεί τους Αγώνες». Δύο χρόνια μετά με ανακοίνωση που εξέδωσε το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων, υποστηρίζεται ότι : α/ δεν έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, καθώς στη διοργανώτρια πόλη δεν έχει παρουσιαστεί αύξηση των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία και β/ η παροιμιώδης ολιγαρία της πολιτείας δεν έχει επιτρέψει προς το παρόν την ουσιαστική έναρξη των προγραμμάτων εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων ξενοδοχειακών καταλυμάτων. Ποιά είναι η δική σας θέση σε αυτό;

Σ.Π: Η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων θα αποτελέσει αναμφισβήτητα θετική εξέλιξη στη τουριστική ανάπτυξη της χώρας. Η αύξηση, δε, των διανυκτερεύσεων αναμένεται να κορυφωθεί μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Βαρκελώνη, η οποία την πενταετία '93-'98 διπλασίασε τις αφίξεις της. Τώρα, όσον αφορά στις διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα ξενοδοχεία την τελευταία διετία, θα πρέπει να τις εξετάσουμε σε σχέση με τις διεθνείς κυρίως εξελίξεις που επηρέασαν την τουριστική κίνηση. Αναφέρομαι στην οικονομική κρίση που έπληξε χώρες που αποτελούν κύριους αποστολείς τουριστών, όπως είναι η Γερμανία, και στα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου που επηρέασαν τον τουρισμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι περισσότερες χώρες του κόσμου παρουσίασαν μείωση στις αφίξεις τους, ενώ η Ελλάδα έδειξε «καλύτερη συμπεριφορά» σε σχέση με τις περισσότερες από αυτές. Γεγονός πάντως αποτελεί ότι η χώρα μας τα πήγε καλύτερα από άλλες ανταγωνίστριες χώρες και πιθανολογούμε ότι ένας σημαντικός λόγος υπήρξε και η επερχόμενη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Τ.Α: Τί έχει προβλεφθεί για την ασφάλεια των φιλοξενούμενων στο λιμάνι του Πειραιά;

Σ.Π: Για το λιμάνι του Πειραιά έχει προβλεφθεί ένα πρωτοποριακό και λεπτομερές πλάνο ασφάλειας στον ευρύτερο χώρο που θα φιλοξενηθούν τα 11 κρουαζιερόπλοια, σύμφωνα με το οποίο θα υπάρχουν συγκεκριμένες εισοδοί στις οποίες θα πραγματοποιείται έλεγχος κατά τη διέλευση των ατόμων. Ένας μεγάλος αριθμός προσωπικού ασφαλείας και άλλα συμπληρωματικά μέτρα θα υποκαθιστούν ένα απόρρητο φρούριο. Επίσης προβλέπεται μια σειρά από ασκήσεις ετοιμότητας.

Τ.Α: Ένα ωφέλιμο παράδειγμα μιας επιτυχημένης διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων στο Σίδνεϋ αφορούσε στο βάρος που έδωσαν οι Αυστραλοί στην ανάδειξη υποβαθμισμένων περιοχών. Κορυφαίο παράδειγμα το Homebush Bay, μια περιοχή σε απόσταση αναπνοής από το παλιό δημαρχείο που ήταν βάλτος. Σε αυτό το χώρο στήθηκε ένα τεράστιο αθλητικό κέντρο, το οποίο μετά το πέρας των Αγώνων διατέθηκε για τη στέγαση εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων της

περιοχής, συντελώντας φυσικά στην αναβάθμισή της. Θα προσαρμόσετε αυτό το μοντέλο στην ελληνική πραγματικότητα, και αν ναι, ποιές θα είναι οι περιοχές που θα επωφεληθούν;

Σ.Π: Έχουμε κατ' αρχάς, την περιοχή που θα φιλοξενήσει το Ολυμπιακό Χωριό, η οποία θα μετατραπεί σε έναν πρότυπο μοντέρνο οικισμό που μετά το πέρας των Αγώνων θα χρησιμοποιηθεί για τη στέγαση των δικαιούχων του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας. Για το συγκεκριμένο έργο έχουν προβλεφθεί σύγχρονες προδιαγραφές οργανωμένης δόμησης, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μεγάλη έκταση χώρων πρασίνου, και άλλα. Έχουμε επίσης, τους δύο οικισμούς που αναμένεται να ολοκληρωθούν σύντομα ο ένας στην Παλλήνη και ο άλλος στο Μαρούσι, που θα είναι το Χωριό Τύπου. Τα δύο αυτά μεγάλα έργα χρηματοδοτούνται από ιδιώτες. Επίσης θα ανακαινιστούν οι φοιτητικές εστίες του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και πλήθος άλλων εγκαταστάσεων σε αρκετές από τις οποίες προβλέπεται εκμετάλλευση που αναμένεται να τονώσει τις δραστηριότητες των περιοχών που εντάσσονται.

Θετικά τα σχόλια του κ.Σπύρου Παππά και σήμερα μπορούμε να πούμε πως, είχε δίκιο. Όσα είτε πραγματοποιήθηκαν κάτι το οποίο σημαίνει πως δεν ήταν μόνο υποσχέσεις και ελπιδοφόρα μηνύματα αλλά σωστός και επιμελημένος προγραμματισμός σε όλους τους τομείς. Αποδुकνείται άλλωστε από την επιτυχία των Αγώνων.

3.10. Εκτίμηση των συνολικών οικονομικών επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις που κυρίως προέρχονται από τις επενδύσεις σε αθλητικές υποδομές, την πώληση εισιτηρίων και εισφορές από τηλεοπτικά δικαιώματα, καθώς και τα έσοδα από τις διεθνείς αφίξεις. Οι οικονομικές επιπτώσεις των Ολυμπιακών Αγώνων είναι η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, η αύξηση της απασχόλησης και η αύξηση της παραγωγικότητας.

Δυστυχώς, είναι πραγματικά πολύ δύσκολο να εκτιμήσουμε τις ακριβείς οικονομικές επιπτώσεις που είχε η διοργάνωση ενός τόσο δυναμικού και πολυδιάστατου γεγονότος στην χώρα μας, κυρίως διότι αφορά ένα πολύ ευρύ χρονικό διάστημα. Γι' αυτό το λόγο, λοιπόν, ανεξάρτητα από τα αριθμητικά ποσά που διεξάγουμε, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη και τα εξής :

- Ο τρόπος με τον οποίο χρηματοδοτούνται τα έργα που συνδέονται άμεσα με τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Αν η χρηματοδότηση γίνεται από ιδιώτες, μέσω του συστήματος αυτοχρηματοδότησης ή με εξωτερικό δανεισμό. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δίνεται στο τι θεωρείται έργο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, διότι πολλές φορές συμπεριλαμβάνονται έργα που δεν έχουν άμεση σχέση με αυτούς. Για την Αθήνα, τα μεγάλα έργα όπως αεροδρόμιο και μετρό, δεν μπορεί να θεωρηθούν πως έγιναν για τους Αγώνες, παρ' όλο που ήταν αναγκαία για την εκτέλεσή τους.
- Οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Η ύπαρξη ή όχι ανεργίας, καθώς και οι επιπτώσεις που θα έχει η αύξηση του παραγωγικού συντελεστή εργασίας, που θα σημειωθεί λίγο πριν και κατά την διάρκεια των Αγώνων.
- Η επίδραση που θα σημειωθεί λόγω της αύξησης της διεθνούς άφιξης τουριστών, στη μέση δαπάνη και μέση διαμονή.

Ας δούμε λοιπόν, αναλυτικά, τις εκτιμήσεις και τις επιπτώσεις που είχαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην χώρα μας, μέσα από τα έργα και τις γενικότερες αλλαγές που προκλήθηκαν.

Ολυμπιακά έργα

Η εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, των λεγόμενων και Ολυμπιακών Έργων, ανατέθηκε σε ειδική εταιρεία με την ονομασία «Ολυμπιακά Έργα Α.Ε» που είχε την ευθύνη της μελέτης, της δημοπράτησης και της επίβλεψης. Το σύνολο των επενδύσεων, για τα έργα που πραγματοποιήθηκαν για τη φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων, έφτασε τα **217 δισεκατομμύρια δραχμές** για όλη την περίοδο 2001 έως 2004. Ο κατασκευαστικός κλάδος ίσως αυτή τη στιγμή να αποτελεί τον πιο δυναμικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Ο κατασκευαστικός τομέας, ο οποίος έφερε εις πέρας μια πληθώρα έργων αθλητικών, οδικών, σιδηροδρομικών και άλλων έχει συμμετάσχει μέχρι σήμερα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ κατά 21% απασχολώντας συνολικά μέχρι το 2006 πάνω από 350.000 εργαζόμενους.

Το πιο σημαντικό έργο ήταν το **Ολυμπιακό Χωριό**, γι' αυτό και υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για τη χρήση των εγκαταστάσεων μετά τους Αγώνες. Το Ολυμπιακό Χωριό περιλάμβανε 366 κτίρια και 2.292 διαμερίσματα. Από τα οποία τα 1.500 περίπου έχουν ήδη δοθεί σε πολίτες με κλήρωση. Φυσικά, η εταιρεία που είχε την ευθύνη των έργων είχε αποφασίσει πριν την κατασκευή τους για την μετά των Αγώνων χρήση τους. Έργα, όπως οδικές αρτηρίες που έγιναν για την καλύτερη

πρόσβαση των αθλητών στις αθλητικές εγκαταστάσεις, δεν θεωρούνται ότι συνδέονται με τα Ολυμπιακά Έργα. Σε αυτή τη περίπτωση, το συνολικό κόστος αυτών των έργων ανέρχεται σε ένα τρισεκατομμύριο δραχμές για τα τρία χρόνια πριν τους Αγώνες.

Πίνακας 13 Ολυμπιακά Έργα			
Έργο	Έναρξη	Ολοκλήρωση	Κόστος (δισ δραχμές)
Ολυμπιακό Χωριό	Ιούνιος 2001	Ιούνιος 2004	104
Πολυδύναμο Αθλητικό ΚέντροΦαλήρου	Ιούλιος 2001	Δεκέμβριος 2003	35
Ιππικό Κέντρο	Αύγουστος 1999	Αύγουστος 2001	10
Κωπηλατοδρόμιο	Ιούνιος 2001	Μάρτιος 2003	10
Κέντρο Ιστιοπλοΐας	Ιανουάριος 2001	Μάϊος 2004	6
Γυμναστήριο Δραπετσώνας	Ιούλιος 2001	Δεκέμβριος 2003	4
Διάφορα μικρότερα έργα			15
Έργα ανακαίνισης			33
Σύνολο			217

Πηγή : Φάκελος Υποψηφιότητας, Δημοσιεύματα.

Χρηματικές εισροές από αλλοδαπούς τουρίστες

Η πιο σημαντική επίπτωση από την τέλεση των Αγώνων είναι η συνεχής ροή παρακινούμενων και άμεσα ενδιαφερομένων τουριστών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Το IOBE σε μελέτη που είχε πραγματοποιήσει και δημοσίευσε στο περιοδικό Τουριστική Αγορά κατέληξε στο συμπέρασμα πως εάν δεν υπήρχαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004, στο διάστημα 2003 – 2009 θα υπήρχε μείωση των αφίξεων και διανυκτερεύσεων ξένων επισκεπτών στην Αθήνα και στην Αττική, ενώ στο σύνολο της χώρας θα υπήρχε αύξηση της τάξης του 2%. Αντίθετα, με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, θα έχουμε **δυναμική αύξηση** των τουριστών για το διάστημα 2003 – 2009, με ετήσιο μέσο όρο 7,8% και γενικότερα σε όλη την Ελλάδα με ετήσιο μέσο όρο 3%. Ο πίνακας 14 που ακολουθεί, δείχνει ακριβώς τον αριθμό των παρακινούμενων αφίξεων λόγω των Αγώνων, την άμεση ζήτηση, τις δαπάνες ανά έτος για όλη την χρονική περίοδο 1998 έως 2011, καθώς και την συνολική δαπάνη (σε δις δραχμές), σε όλη τη διάρκεια της περιόδου.

Έτος	Παρακινούμενες Αφίξεις	Άμεση Ζήτηση	Συνολική Δαπάνη
1998	114.619	500	41
1999	246.238	1.000	89
2000	389.736	1.500	141
2001	512.012	3.000	185
2002	677.078	6.000	246
2003	681.256	12.000	250
2004	720.375	87.000	291
2005	754.339	0	272
2006	595.835	0	215
2007	469.114	0	169
2008	314.414	0	113
2009	330.061	0	119
2010	171.823	0	62
2011	169.914	0	61
Σύνολο	6.146.818	111.000	2.254

Πηγή : Σύμβαση ανάληψης της Ολυμπιάδας

Προϋπολογισμός των Αγώνων

Οι Αγώνες δημιούργησαν σημαντικά έσοδα που ανήλθαν περίπου στο **1,89 δισεκατομμύριο δολάρια** ή 567 δισεκατομμύρια δραχμές. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό Εσόδων και Εξόδων των Αγώνων που παρατίθενται στους Πίνακες 15 και 16, η πιο σημαντική πηγή εσόδων πρέπει να ήταν από τηλεοπτικά και

ραδιοφωνικά δικαιώματα που αντιστοιχεί στο 33,33% των συνολικών εσόδων, από μικτές επιχειρήσεις, από πωλήσεις εισιτηρίων, από λοταρίες και κρατική υποστήριξη. Οι δαπάνες διοργάνωσης ήταν : της γενικής διεύθυνσης των Αγώνων, κατασκευαστικές και λειτουργικές. Οι πιο σημαντικές ήταν οι λειτουργικές που αντιπροσώπευαν, σύμφωνα με τον προϋπολογισμό το 52% του συνόλου.

Πίνακας 15				
Προϋπολογισμός Εσόδων Διοργάνωσης Ο.Α				
	Πηγή Εσόδων	Δολάρια (εκατ)	Δραχμές (δισ)	Ποσοστό
1	Τηλεοπτικά και ραδιοφωνικά Δικαιώματα	630	189	33,33
2	Μικτές Επιχειρήσεις	515	155	27,25
3	Πωλήσεις Εισιτηρίων	190	57	10,05
4	Χορηγίες-Παροχές	105	32	5,56
5	Πρόγραμμα Licencing	38	11	2,01
6	Λοταρίες – κρατική υποστήριξη	125	38	6,61
7	Νομίσματα και γραμματόσημα	57	17	3,02
8	Λοιπά Έσοδα	230	69	12,17
	Σύνολο Εσόδων	1.890	567	100

Πηγή : Σύμβαση Ανάλυση της Ολυμπιάδας

Πίνακας 16				
Προϋπολογισμός Εξόδων Διοργάνωσης Ο.Α				
	Κατηγορία Εξόδων	Δολάρια (εκατ)	Δραχμές (δισ)	Ποσοστό
1	Γενικής διεύθυνσης Αγώνων	235	71	12,43
2	Κατασκευαστικές Δαπάνες	624	187	33,01
3	Λειτουργικές Δαπάνες	981	294	51,91
4	Απρόβλεπτα Έξοδα	50	15	2,65
	Σύνολο Εξόδων	1.890	567	100

Πηγή : Σύμβαση Ανάλυσης της Ολυμπιάδας

Εκτίμηση των Οικονομικών επιπτώσεων

«...Ο Ολυμπιακός τζίρος που πραγματοποιείται στην αγορά λόγω της επιχειρηματικής δραστηριότητας που δρομολογείται στους επιμέρους τομείς και φορείς, αρχίζει να επιδρά ορατά στα μεγέθη της ελληνικής οικονομίας, ενώ για την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων οι αρμόδιοι 'ποντάρουν' σε ολυμπιακή αύξηση του τουριστικού τζίρου κάτι που όμως θα απαιτήσει την εφαρμογή ενιαίου τουριστικού σχεδίου για την επέκταση του προγράμματος προβολής της χώρας στη διεθνή κοινότητα», έγραφαν οι δημοσιογράφοι του περιοδικού Τουρισμός και Οικονομία ένα χρόνο πριν.

Σύμφωνα με στοιχεία της Κυβέρνησης και της Οργανωτικής Επιτροπής οι επιδράσεις των Αγώνων στην οικονομία είναι εμφανείς. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις που οφείλονται στις επενδύσεις . Κατά μέσο όρο οι Αγώνες πρόσθεσαν γύρω στο 0,8% στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και

δημιούργησαν περίπου 445.000 θέσεις εργασίας. Αυτό το έτος η επιπλέον αύξηση στο ΑΕΠ έφθασε μέχρι και 2%.

Πίνακας 17						
Επίπτωση Στο Σύνολο Οικονομικής Δραστηριότητας, 1998-2011						
Έτος	Τουρ.Δαπάνη	Επενδυτική Δαπάνη	Λειτουργικές Δαπάνες	ΑΕΠ	ΑΕΠ%	Απασχόληση (χιλ)
1998	62	0	1	63	0,2	7
1999	134	0	6	140	0,4	15
2000	211	0	12	223	0,6	23
2001	278	65	24	367	1,0	39
2002	369	130	48	547	1,4	57
2003	374	130	96	600	1,6	63
2004	436	65	269	770	2,0	81
2005	407	0	0	407	1,1	43
2006	322	0	0	322	0,9	34
2007	253	0	0	253	0,7	27
2008	170	0	0	170	0,4	18
2009	178	0	0	178	0,5	18
2010	93	0	0	93	0,2	10
2011	92	0	0	92	0,2	10
Σύνολο	3.379	390	456	4.225	11,1	445

Πηγή : Σύμβαση Ανάληψης της Ολυμπιάδας

Πρέπει να προσθέσουμε πως οι κλάδοι της οικονομίας που οφελήθηκαν επίσης πολύ από την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στη χώρα μας είναι των κατασκευών και οι σχετικές με αυτό βιομηχανίες (τσιμέντου, μετάλλου), καθώς και εταιρείες μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και ξενοδοχειακών υπηρεσιών.

Δυστυχώς, τα σχόλια ήταν πολύ αρνητικά από την επόμενη κιόλας μέρα μετά την λήξη των Αγώνων για την οικονομική κατάσταση της χώρας. «Πονοκέφαλο στην κυβέρνηση θα προκαλέσει η μεταολυμπιακή περίοδος, καθώς έχουν εκφρασθεί επισήμως αμησυχίες για το ύψος του δημοσιονομικού ελλείματος», γράφει η Ε.Κάκια στην εφημερίδα City Press/30.08.04 και συνεχίζει «...Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, τα προσωρινά στοιχεία δείχνουν ότι η κάλυψη των ελλειμάτων, ολυμπιακής προέλευσης και μη, θα οδηγήσει τον ετήσιο δανεισμό σε επίπεδα που μπορούν να ξεπεράσουν τα 42δισ. ευρώ. Όσον αφορά στα έσοδα οι αρμόδιοι κάνουν λόγο για "τρύπα" 900 εκατομμύρια ευρώστα δημόσια ταμεία. Ανησυχία προκαλούν και τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών η υστέρηση στις εισπράξεις από την ΕΕ θα είναι περίπου 1,5δισ ευρώ».

Δάνεια

Τη λήψη δανείου ύψους μέχρι **180 εκατομμύρια ευρώ** πραγματοποίησε ο Δήμος Αθηναίων προκειμένου να χρηματοδοτηθούν η υλοποίηση του έργου των Ολυμπιακών παρεμβάσεων, του υπόλοιπου τεχνικού προγράμματος του Δήμου αλλά και η αποπληρωμή υφιστάμενων δανείων ύψους 60 εκατομμυρίων ευρώ. Η αρχική εισήγηση ήταν για δάνειο ύψους 140 εκατομμυρίων ευρώ, όμως αποφασίστηκε

μεγαλύτερο ποσό απαραίτητο για να διατεθεί στην περαιτέρω ενίσχυση του επενδυτικού προγράμματος του Δήμου.

Η προσφυγή στην αναζήτηση ξένων κεφαλαίων ήταν αναμενόμενη, καθώς με τις παρούσες οικονομικές συνθήκες μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από τα ίδια κεφάλαια επενδυτικά και τεχνικά προγράμματα ύψους μόνο 25 εκατομμυρίων ευρώ. Το γεγονός αυτό δείχνει πως η χώρα μας από μόνη της δεν θα μπορούσε να διοργανώσει και να πραγματοποιήσει Ολυμπιακούς Αγώνες. Το εξαιρετικά θετικό όμως ήταν, πως με βάση τα διεθνή δεδομένα οι όροι δανεισμού που εξασφαλίστηκαν για τη χώρα μας ήταν πολύ συμφέροντες, αφού :

- ✓ Οι προσφορές που κατατέθηκαν στο Δήμο Αθηναίων σε ότι αφορά στα επιτόκια ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητικές και κυμαινόντουσαν περίπου στο 2,5%. Σήμερα πρέπει να σημειώσουμε ο Δήμος για την εξόφληση παλαιότερων δανείων του καταβάλλει επιτόκια της τάξης του 5,5 εώς και 6%
- ✓ Δεν υπήρξαν δεσμεύσεις περιουσιακών στοιχείων του Δήμου Αθηναίων ή δημοτικών τελών και τέλος
- ✓ Η διάρκεια αποπληρωμής φτάνει τα 15 έτη, ενώ τα τρέχοντα δάνεια θα έπρεπε να είχαν αποπληρωθεί σχεδόν στο σύνολό τους σε πέντε έτη.

Είναι ενδεικτικό ότι με τους όρους των συγκεκριμένων δανείων τα ποσά που θα καταβάλει ετησίως για την αποπληρωμή οτι ο Δήμος Αθηναίων θα είναι μικρότερα από αυτά που κατέβαλε μέχρι πρότεινος για τα τρέχοντα δάνεια ύψους 60 εκατομμυρίων ευρώ. Ύστερα από μακροχρόνια περίοδο επενδυτικής απραξίας η Πολιτεία χάραξε επενδυτική στρατηγική στηριζόμενη σε νέα δεδομένα και την υλοποίησε επιτυχώς.

Χορηγοί των Ολυμπιακών Αγώνων

Ένας ακόμη παράγοντας που ώθησε τους Ολυμπιακούς Αγώνες στην επιτυχία τους, αποκλειστικά στον οικονομικό τομέα, ήταν οι χορηγοί. Μία τόσο σημαντική διοργάνωση δεν θα μπορούσε άλλωστε, να στερείτε χορηγιών. Πολλές ήταν οι εταιρείες εκείνες που εντάχθηκαν στο χορηγικό πρόγραμμα των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Τα οφέλη που αποκόμισαν οι εταιρείες αυτές ήταν σημαντικά, ενώ είχαν την ευκαρία να συνδέσουν το όνομά τους με την κορυφαία αυτή διοργάνωση. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε ευκαιρία για τους χορηγούς, ενώ διεθνείς χορηγοί έχουν χρόνια συνδέσει το όνομά τους με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, όπως η Coca-Cola, όντας χορηγός από το 1928 και ο πρώτος που δεσμεύτηκε να υποστηρίξει τις Ολυμπιάδες μέχρι το 2008.

Το χορηγικό πρόγραμμα σύμφωνα με τον Αθήνα 2004, παρείχε συγκεκριμένα δικαιώματα και ειδικά προνόμια σε κάθε χορηγό, τα οποία διαφοροποιούνταν ανάλογα με το χορηγικό επίπεδο και το ύψος της επένδυσης. Πρόθεση της Οργανωτικής Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων, ήταν να έχει περιορισμένο αριθμό χορηγών διότι ήθελε να δώσει έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα, ώστε να είναι σε θέση να ελέγχει καλύτερα την εμπορική πτυχή των Αγώνων και να δώσει μεγαλύτερη αξία στην χορηγία. Το όφελος της διοργάνωσης από την χορηγία ήταν μεγάλο. 15 χορηγικές κατηγορίες απέφεραν περίπου **280 εκατομμύρια ευρώ**. Στα έσοδα του Εθνικού Χορηγικού Προγράμματος συμπεριλήφθηκαν και οι χορηγίες του προγράμματος Λαμπαδηδρομίας. Τα μεγαλύτερα ποσά χορήγησαν η ALPHA

BANK με 75.000.000 ευρώ (πάνω από το 50% του ποσού αυτού δόθηκε σε μετρητά), η HYUNDAI με 16.300.000 ευρώ (σε μετρητά και 500 αυτοκίνητα), και η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ με το ποσό των 10.000.000 ευρώ (σε εισιτήρια).

2004 & Συνεδριακός τουρισμός Χάθηκε η ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων;

Η Αθήνα είναι η μοναδική ευρωπαϊκή μεγαλούπολη χωρίς συγκροτημένη πολιτική προσέλκυσης συνεδρίων, γεγονός που μειώνει το μικρό μερίδιο της πόλης στην αγορά των διεθνών συνεδρίων. Η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων δημιούργησε μια ευεργετική ευκαιρία για την ενίσχυση του συνεδριακού τουρισμού της Αθήνας, η οποία ωστόσο έχει μείνει αναξιοποίητη.

Αφετηρία για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων για το κατά πόσο η Αθήνα επωφελήθηκε από τη δυναμική της Ολυμπιάδας για να προσελκύσει συνέδρια, αποτελεί η εμπειρία από τις προηγούμενες Ολυμπιάδες. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία της Βαρκελώνης, της Ατλάντα και του Σίδνεϋ, και στις τρεις αυτές πόλεις σημειώθηκε ραγδαία ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού πριν και μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες που φιλοξένησαν. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Βαρκελώνης, η οποία κατάφερε να καθιερωθεί ως ένας από τους κορυφαίους συνεδριακούς προορισμούς εφαρμόζοντας το κατάλληλο μάρκετινγκ και επενδύοντας σε νέους συνεδριακούς χώρους. Η αύξηση αυτή παρατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 με αποτέλεσμα τα 373 συνέδρια του 1990 σχεδόν να τετραπλασιαστούν το 2000, φτάνοντας τα 1.380.

Το 1996 ακολούθησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Ατλάντα, όπου υπερδιπλασιάστηκαν τα συνέδρια σε μια περίοδο 15 ετών, αφού ο αριθμός των 1.350 διοργανώσεων του 1985 ανήλθε το 1999 στα 3.252 συνέδρια. Τα τελευταία δύο χρόνια πάντως υπήρξε μία κάμψη των αντίστοιχων μεγεθών, γεγονός που αποδίδεται κυρίως στην ύφεση της αμερικανικής οικονομίας και στα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Εξάλλου οι 1,8 εκατομμύρια σύνεδροι του 1989 διπλασιάστηκαν, φτάνοντας έπειτα από δέκα χρόνια τα 3,6 εκατομμύρια άτομα.

Ιδιαίτερα θεαματική υπήρξε η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού και στο Σίδνεϋ. Το 1993, χρονιά που ανατέθηκαν στην πόλη οι Ολυμπιακοί Αγώνες, δεν βρισκόταν καν ανάμεσα στους 40 σημαντικότερους προορισμούς για διεθνή συνέδρια. Από τότε, όμως, παρατηρήθηκε μια ραγδαία εξέλιξη, με αποτέλεσμα το Σίδνεϋ να καταλάβει το 2000 –χρονιά πραγματοποίησης των Ολυμπιακών Αγώνων- την έκτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης.

Από το 1997, το έτος που ανατέθηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Ελλάδα, δεν παρατηρήθηκε κάποια αντίστοιχη ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού στην

Αθήνα. Αντιθέτως, η Αθήνα αποτελεί τη μόνη ολυμπιακή πόλη στην οποία μειώθηκαν αντί να αυξάνονται τα συνέδρια. Αυτό προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία για τα περίπου 3.000 διεθνή συνέδρια οργανώσεων που συγκεντρώνει η ICCA. Βάσει αυτών των στοιχείων, η Αθήνα προσέλαυσε το 1997 και το 1998 24 και 25 συνέδρια αντίστοιχα. Το 2001 φιλοξένησε 16 συνέδρια, ενώ το 2002 μόλις 13. Παράλληλα μειώθηκε και το μερίδιό της Αθήνας στο σύνολο των συνεδρίων που γίνονται στην Ελλάδα. Έτσι, ενώ το 1997 αντιστοιχούσε το 58% των ελληνικών συνεδρίων στην Αθήνα, το 2001 υποχώρησε το μερίδιό της στο 36%.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέλιξη της Αθήνας σε σύγκριση με αυτήν του Σίδνεϋ, εάν συσχετιστούν τα στατιστικά μεγέθη με το έτος πραγματοποίησης των Αγώνων. Το 1994, δηλαδή έναν χρόνο μετά την ανάληψη των δικών του Αγώνων, το Σίδνεϋ βρισκόταν σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με την Αθήνα του 1998, αφού καταλάμβανε την 35^η θέση έναντι της 32^{ης} της Αθήνας. Εντούτοις, τον τέταρτο χρόνο της ολυμπιακής προετοιμασίας, το Σίδνεϋ ανέβηκε στη 18^η θέση, δηλαδή 30 θέσεις μπροστά από την αντίστοιχη της Αθήνας το 2001.

Από τα προαναφερθέντα στοιχεία προκύπτει ότι η Αθήνα δν απέκτησε κάποια αξιόλογη δυναμική στη διεθνή συνεδριακή αγορά μετά την ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων. Με βάση όμως την εμπειρία των άλλων Ολυμπιακών Αγώνων, σε κάποιες περιπτώσεις οι πόλεις τυγχάνουν αύξησης της προβολής τους την ίδια χρονιά ή και τις επόμενες από αυτή των Ολυμπιακών Αγώνων. Λαμβάνοντας υπόψη παράλληλα και τα **συνεδριακά κέντρα** που διαθέτει η Αθήνα, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα πως οι Αγώνες ωφέλησαν τον συνεδριακό τουρισμό της Αθήνας και της Ελλάδας στο σύνολό της και αναμένουμε σταδιακή αύξηση των πραγματοποιούμενων συνεδρίων τα επόμενα χρόνια. Πρέπει λοιπόν, να γίνει συνείδηση ότι σε μία ιδιαίτερα ανταγωνιστική αγορά όπως είναι αυτή των διεθνών συνεδρίων, δεν υπάρχουν αυτοματισμοί, αλλά απαιτείται συστηματική δουλειά και επαγγελματισμός από όλους τους εμπλεκόμενους με το συνεδριακό τουρισμό για να αξιοποιηθεί η μοναδική ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων. Και ποιά είναι η ευκαιρία που απορρέει για το συνεδριακό τουρισμό; Η επιλογή της πόλης από την Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή, που στέλνει αυτόματα σε όλο τον κόσμο το μήνυμα πως έχει την ικανότητα να υλοποιήσει ακόμη και την πιο δύσκολη διοργάνωση του κόσμου, η αύξηση της δυναμικότητας και ο εκσυγχρονισμός των ξενοδοχείων και συνολικά, η ριζική αναβάθμιση των υποδομών της πόλης.

3.11.Συμπεράσματα

Άμεσα ευνοημένος ήταν ο ελληνικός τουρισμός από την φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, τον Αύγουστο 2004. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν δημιούργησαν μόνο μία στιγμιαία αύξηση της τουριστικής ζήτησης κατά τη διάρκεια των Αγώνων. Αντίθετα, μακροπρόθεσμα θα αυξηθεί σημαντικά η ζήτηση, υπογραμμίζοντας το δυναμικό αντίκτυπο των Αγώνων. Φυσικά, το δυνητικό αυτό αποτέλεσμα εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την επιτυχή οργάνωσή τους. Κάτι για το οποίο δεν μπορεί να μιλήσει πλέον κανείς με αρνητικά σχόλια. Η επιτυχία των Αγώνων ήταν αναγνωρίσιμη από όλους. Η **τουριστική πολιτική** του κράτους όμως χρειάζεται διαρκή επανασχεδιασμό, κυρίως σε δύο άξονες :

1. Στη σταδιακή απομάκρυνση του ελληνικού τουρισμού από τον εποχιακό χαρακτήρα του.
2. Στη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων ανεξάρτητων από εκείνα που ουσιαστικά οδηγούν στον εποχιακό τουρισμό.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες προσέφεραν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που θα ωφελήσουν την πόλη της Αθήνας, αλλά και την Ελλάδα στο σύνολό της, με τα έργα υποδομής που δημιουργήθηκαν. Τα έργα αυτά είχαν την ανάγκη αυτοχρηματοδότησης, και μπορούν πλέον να φέρουν το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα πιο κοντά σε μια ουσιαστική συνεργασία, θεμελιώνοντας μία μακροχρόνια οργανωμένη στρατηγική για τον τουρισμό. Μία στρατηγική, που θα έχει στόχο την απομάκρυνση από τον μαζικό τουρισμό, την βελτίωση του τουριστικού προϊόντος, την απομάκρυνση από την εποχικότητα μέσω του θεματικού τουρισμού, την βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής και του ανθρώπινου δυναμικού και τη συνεχή προσπάθεια βελτίωσης μέσω συνεχούς έρευνας της αγοράς και διαφημιστικών καμπανιών.

Άλλωστε τα παραδείγματα άλλων πόλεων αποτελούν ζωντανή απόδειξη για τα τεράστια οφέλη που μπορεί να αποκομίσει ο τουρισμός όσον αφορά στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού – συνεδριακός, εκθεσιακός, αρχαιολογικός, αγροτουρισμός, περιπέτειας, χειμερινών σπορ. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 ήταν μια αναντίρρητα πολυδάπανη διοργάνωση. Το έργο που υλοποιήθηκε ήταν γιγαντιαίο και περιλάμβανε τόσο την κατασκευή των αγωνιστικών χώρων όσο και τις υπηρεσίες εξυπηρέτησης των επισκεπτών, όπως η μεταφορά, η διαμονή και η φιλοξενία αθλητών και πλήθους κόσμου.

Τα νούμερα ήταν **υπέρογκα**. 16.000 αθλητές και συνοδοί, 4,2 εκατομμύρια θεατές από όλο τον κόσμο, 21.600 εκπρόσωποι των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, επισκεύθηκαν τη χώρα μας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες που διεξήχθησαν στην Αθήνα από 13 έως 29 Αυγούστου. Σε αυτούς πρέπει να προσθέσουμε 6.000 αθλητές και συνοδούς, 750 διαιτητές κριτές, καθώς και 3.000 εκπροσώπους των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που επισκεύθηκαν τη χώρα μας για τους **Παραολυμπιακούς Αγώνες**, που έλαβαν χώρα από 17 έως 28 Σεπτεμβρίου και δυστυχώς δεν έτυχαν της ίδιας προβολής και εκτίμησης με τους πολυσυζητημένους Ολυμπιακούς Αγώνες. Τα δύο μεγάλα αυτά γεγονότα προσέλκυσαν πλήθος κόσμου από κάθε γωνιά της γης. Η παρουσία των επισκεπτών ήταν αισθητή στην Αθήνα, τους όμορους νομούς και τις Ολυμπιακές Πόλεις.

Το κύριο μέλημα της Οργανωτικής Επιτροπής των Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004 ήταν η διαμονή και φιλοξενία των ατόμων που ήρθαν στη χώρα μας. Ήταν υπεύθυνη για την εξασφάλιση της φιλοξενίας για τα μέλη της Ολυμπιακής Οικογένειας, τους αθλητές και τους εκπροσώπους των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Για το λόγο αυτό κατασκευάστηκαν το Ολυμπιακό Χωριό, το Χωριό Τύπου και υπογράφηκαν συμβάσεις με ξενοδοχεία και με κρουαζιερόπλοια. Τουριστικοί πράκτορες προσέφεραν πακέτα διαμονής με ή χωρίς εισιτήρια για τις εκδηλώσεις, κατά τη διάρκεια των Αγώνων. Για τους ίδιους λόγους σχεδιάστηκε και το πρόγραμμα «Οικοεκδρομές 2004», το οποίο αποτελούσε μία εναλλακτική πρόταση ημερήσιων εκδρομών με σκοπό την ανάδειξη περιοχών κοντά στην πρωτεύουσα με οικολογικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον.

Η Οργανωτική Επιτροπή ΑΘΗΝΑ 2004 κάλυψε ένα μεγάλο μέρος των αναγκών σε προσωπικό με εθελοντική εργασία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως 160.000 άτομα από την Ελλάδα και το εξωτερικό δούλεψαν ανιδιοτελώς για να συνεισφέρουν στο μεγάλο αυτό έργο. Οι εθελοντές με έντονο το αίσθημα του φιλοπατρισμού, αποτέλεσαν κινητήριο δύναμη για τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Με μοναδική δαπάνη τη στολή τους και τα έξοδα μεταφοράς, ο Αθήνα 2004 είχε μεγάλη βοήθεια από τους εθελοντές, που έβγαλαν εις πέρας το μεγάλο έργο, βοηθώντας τόσο στις αγωνιστικές εγκαταστάσεις, όσο και στους τόπους διαμονής και φιλοξενίας των αθλητών. Φυσικά, οι δαπάνες των Αγώνων θα είχαν αυξηθεί κατά πολύ περισσότερο αν στη θέση των εθελοντών εργαζόταν έμμισθο προσωπικό.

Τα θετικά από τους Αγώνες είναι πολλά και η Ελλάδα κέρδισε μετάλλια πραγματικής αξίας, εκτός στίβων και αθλημάτων. Κέρδισε τη μάχη της κατασκευής των ολυμπιακών έργων, τη μάχη της ασφάλειας με τα μέτρα που είχαν ληφθεί, χωρίς να αστυνομοκρατείται η Αθήνα, τη μάχη των εντυπώσεων από τη διοργάνωση των τελετών έναρξης και λήξης. Ανέλπιστα κέρδισε η Αθήνα τη μάχη των συγκοινωνιακών μέσων και των μαζικών μετακινήσεων, όπως και την άνετη κυκλοφορία ακόμη και στις ολυμπιακές διαδρομές. Δείχνουν όλα αυτά τις δυνατότητες που υπάρχουν την πολιτιστική πρόοδο και την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας ζωής στους Έλληνες.

Εν κατακλείδι, διαπιστώνουμε πως μέσα στο γενικότερο πλαίσιο των ανακατατάξεων στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας, η ελληνική οικονομία είχε μία πρώτης τάξεως ευκαιρία με τους Ολυμπιακούς Αγώνες να διαφημίσει τα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα. Η Αθήνα καθίσταται πλέον ένα παγκοσμιοποιημένο, διασυνδεδεμένο διεθνώς οικονομικό κέντρο, όπου το κύριο χαρακτηριστικό είναι η δυνατότητα καλής πληροφόρησης και διαχείρισής της. Δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις δημιούργησαν μια νέα πραγματικότητα. Στις περισσότερες οικονομίες άλλωστε, η συνολική πορεία και οι οικονομικές επιδόσεις βασίζονται σε ένα κεντρικό μεγάλο, οικονομικό κέντρο, το οποίο είναι η πρωτεύουσα του κράτους.

Ο διαφοροποιημένος και πολύπλευρος τουρισμός, η ξενοδοχειακή βιομηχανία, τα κέντρα υγιεινής και καλής ζωής, ο αθλητισμός, τα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα στο πλαίσιο της μεσογειακής διατροφής, όλα αυτά αποτελούν φυσικά και στρατηγικά πλεονεκτήματα που πρέπει να εσωματωθούν σε ένα συνολικό σχέδιο μεταολυμπιακής ανάπτυξης.

“ ...Οι Έλληνες πετύχατε με λαμπρότητα το δύσκολο στόχο της διοργάνωσης των Αγώνων. Οι Ολυμπιακοί της Αθήνας θα μας μείνουν αξέχαστοι και ήταν ονειρεμένοι. Ευχαριστούμε Αθήνα, Ευχαριστούμε Ελλάδα ”

Ζακ Ρογκ
Πρόεδρος Δ.Ο.Ε
(City Press 30/8/04)

“ ...Χρυσό μετάλλιο σε όλους τους Έλληνες για την διοργάνωση. Δείξαμε σε ολόκληρο τον κόσμο τι μπορεί να κάνει η νέα Ελλάδα ”

Γ.Δ.Αγγελοπούλου
Πρόεδρος Αθήνα 2004
(City Press 30/8/04)

16 ΜΕΤΑΛΛΙΑ ΤΟ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΡΕΚΟΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στο πιο ψηλό... κατάρτι ύψωσαν την ελληνική σημαία η Σοφία Μπεκατώρου και η Αιμιλία Τσουφού!

Βήμα - βήμα πήρε το χρυσό μετάλλιο στα 20 χλμ. βάδην για την Αθανασία Τσουμελέκα.

Τέλειος συγχρονισμός και... χρυσό μετάλλιο για τους Θωμά Μαιμή και Νίκο Συρανίδη!

Διά... ποδών Έλλης Μυστακίδου άλλο ένα ασπμένιο μετάλλιο για τα ελληνικά χρώματα.

Φινάλε στα ελληνικά μετάλλια από τον Αλέξανδρο Νικολαΐδη στο Τάε Κβον Ντο.

Φανή Χαλκιά: Ένα νέο «χρυσό» σπότερι γεννήθηκε.

Οι ασπμένιες «γοργόνες» χάρισαν στην Ελλάδα το μοναδικό μετάλλιο σε ομαδικό άθλημα.

Κουτιά από... χαλκό για τους Βασίλη Πολύμερο και Νίκο Σκιαθίτη!

**Ο Ηλίας Ηλιάδης μάς έμαθε τι σημαίνει...
ίππον και τατάμι στο τζούντο!**

**Ο «γιος του Αιόλου» Νίκος Κακλαμανάκης ξεπέρασε τις αντίξοες
συνθήκες και χάρισε στα ελληνικά πανιά το ασημένιο μετάλλιο.**

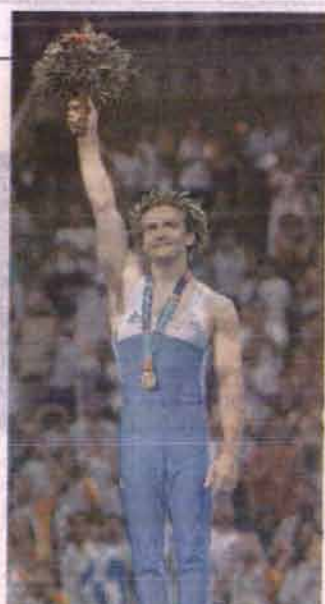
**Το 4ο μετάλλιο του Πύρρου Δήμα σε Ολυμπιακούς
Αγώνες δεν ήταν χρυσό, αλλά είχε ξεχωριστή λάμψη.**

**Η Χρυσοπηγή Δεβετζή εν... πτήσε! Στη συνέχεια προογει-
ώνεται στα 15,25 μ. και κατέκτησε το ασημένιο μετάλλιο.**

**Η Μιρέλα Μανιάνι
εκτόξευσε το ακόντιό
της μέχρι την κατάκτηση
του χάλκινου μεταλλίου.**

**Δημοσθένης Ταρπάκος:
Απλά... ο καλύτερος
στους κρίκους!**

**Αργυρός ιπτάμενος
δίσκος από την
Τασούλα Κελεσιδού!**

3.12.Οι τάσεις του τουρισμού και προϋποθέσεις να γίνει οικονομικά αποδοτικότερος

Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τουρισμού, όπως διαπιστώνουμε από την μέχρι τώρα έρευνα που πραγματοποιήσαμε για τον τουρισμό σε όλα του τα επίπεδα, ανεξαρτήτως από μεγάλα γεγονότα και Ολυμπιακούς Αγώνες, είναι η μαζική μετακίνηση των τουριστών μέσα και έξω από τη χώρα στην οποία διαμένουν μόνιμα. Το γνώρισμά του αυτό αποτελεί χωρίς άλλο συνέπεια των τελευταίων εξελίξεων του τουριστικού φαινομένου, που συνδέονται με την απαρχή μιας λαϊκοποίησής του και παράλληλα μιας λίγο-πολύ έντονης εμπορευματοποίησής του. Η εμπορευματοποίηση του τουρισμού περνάει ολοένα και περισσότερο κάτω από τον απόλυτο έλεγχο μεγάλων εθνικών και πολυεθνικών ταξιδιωτικών οργανισμών, οι οποίοι διαμορφώνουν τους κανόνες του παιχνιδιού στην τουριστική αγορά όπως αυτοί θέλουν. Η **λαϊκοποίηση** και ο **εκδημοκρατισμός** του τουρισμού υπήρξαν συνέπειες μιας θεαματικής στη κυριολεξία αύξησης της τουριστικής ζήτησης, που προκλήθηκε κατά κύριο λόγο από τους εργαζομένους σαν έκφραση της βιολογικής τους ανάγκης για ξεκούραση και χαλάρωση από το καθημερινό άγχος που δημιουργεί η βιοπάλη και η μονοτονία της ρουτίνας.

Ο τουρισμός λοιπόν, φαινόμενο που πάντα είχε και θα έχει ανάγκη το άτομο να πραγματοποιεί, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να γίνει οικονομικά αποδοτικότερος και να αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο. Στην ανάπτυξή του σημαντικό ρόλο θα παίξουν πολλοί παράγοντες. Αρχικά, η βελτίωση των **αερομεταφορών**. Με τη δημιουργία μεγαλύτερων και ταχύτερων αεροπλάνων, με την κατασκευή περισσότερων αεροδρομίων και με τον εγκαινιασμό νέων αερογραμμών, θα συνδεθούν οι τουριστικές αγορές με τους νέους προορισμούς.

Επιπλέον, στην ανάπτυξη γενικότερα του τουρισμού βασικό ρόλο παίζει η βελτίωση και η επέκταση των διάφορων μορφών **τοπικών συγκοινωνιών**. Σημαντικοί επίσης τομείς, είναι η αναβάθμιση της λειτουργίας των σταθμών υποδοχής τουριστών, η βελτίωση του συστήματος πληροφόρησης των τουριστών, η απλούστευση των διαδικασιών εισόδου και εξόδου των τουριστών και η βελτίωση της οδικής σήμανσης. Μικρά ίσως και επιμέρους μέτρα, που αποκτούν ιδιαίτερο ειδικό βάρος στον τουρισμό που φέρνει σε επαφή τον τουρίστα με ένα πλατύ φάσμα εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων της κοινωνικής ζωής της χώρας που επισκέπτεται για να ικανοποιήσει συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες.

Οι παράγοντες που ως τώρα περιόριζαν κατά ένα βαθμό την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα τείνουν να εξαλειφθούν με τα έργα που έχουν πραγματοποιηθεί με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Τα έργα αυτά έγιναν για συγκεκριμένο σκοπό αλλά θα μείνουν ως απόκτημα και θα μας δώσουν τη δύναμη να προωθήσουμε τον τουρισμό. Ένας τρόπος που μπορεί να κάνει τον τουρισμό της χώρας μας οικονομικά αποδοτικότερο κάτω από αυτές τις συνθήκες, είναι η ανάδειξη νέων ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Τέτοιου είδους εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι για παράδειγμα ο συνεδριακός, ο τουρισμός υγείας, ο τουρισμός κινήτρων. Για να προωθηθούν οι νέες αυτές δυναμικές μορφές, πρέπει να εκμεταλλευτούν σωστά τα έργα που έχουν πραγματοποιηθεί, συνδιαζόμενα με τα κατάλληλα αναγκαία οργανωτικά μέτρα και με την παράλληλη εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων τόσο για την προβολή των νέων αυτών μορφών όσο και για την προσέλκυση τουριστών.

Επίλογος

Χωρίς αμφιβολία ο 21^{ος} αιώνας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ο «**αιώνας του τουρισμού**», αφού η ανάπτυξη της τουριστικής δίκινης και η επισήμανση της αναγκαιότητάς του δεν αμφισβητείται πλέον από κανέναν. Με βάση τις υπάρχουσες κοινωνικό – πολιτικές, διεθνολογικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες θα πρέπει να αναμένουμε μία επίταση του φαινομένου στα επόμενα χρόνια. Στη διαπίστωση αυτή συνηγορούν και οι εξής επισημάνσεις :

- ◆ Η τεχνολογική ανάπτυξη που όλο και περισσότερο θα παράσχει ελεύθερο χρόνο στο σύγχρονο άτομο ιδίως με βάση τις εξελίξεις στην αερομεταφορά και γενικότερα στα μέσα πρόσβασης στους διάφορους τόπους.
- ◆ Οι κοινωνικό – ψυχολογικές επιβαρύνσεις θα αυξάνονται ολοένα και περισσότερο καθώς θα υποβαθμίζεται η ποιότητα της ζωής, μιας και αυτό είναι το φυσικό επακόλουθο της βιομηχανικής ανάπτυξης.
- ◆ Η άνοδος του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου με την υποβοήθηση των σύγχρονων επικοινωνιακών μέσων θα διευρύνουν σημαντικά τον πνευματικό – πολιτιστικό ορίζοντα των ατόμων, θα υποθάλπουν την «πνευματική περιέργειά» τους και θα κινητοποιούν το ενδιαφέρον τους για πιτόπιες γνωριμίες και εμπειρίες.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, πως ο διεθνής τουρισμός έχει ακόμα μακρύ δρόμο να διανύσει, ώσπου οι πολίτες όλων των χωρών της γης να πετύχουν την άσκηση του δικαιώματος του τουρισμού – που είναι πλέον πανανθρώπινη αξία – με τρόπο ελεύθερο, ευχερή και δημοκρατικό...

Ο τουρισμός αναμφίβολα αποτελεί σημαντικό κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, η συμβολή του οποίου στην οικονομική ανάπτυξη ή μεγέθυνση των κρατών κάθε άλλο παρά να υποβαθμιστεί μπορεί και πολύ περισσότερο να αποσιωπηθεί. Η ανάπτυξη ή μεγέθυνση του τουρισμού μεταπολεμικά υπήρξε στην κυριολεξία εντυπωσιακή, ειδικότερα δε από τη δεκαετία του '60 και μετά, επηρεαζόμενος από σημαντικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στο προσκήνιο. Η ανάπτυξη αυτή του τουρισμού, σε ορισμένα κράτη υπήρξε σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό αλόγιστη, άναρχη, αντιοικονομική και υδροκεφαλική, που οδήγησε στην υποβάθμιση των υπηρεσιών φιλοξενίας.

Σήμερα, αποτελεί πια κοινή συνείδηση των κρατούντων ότι τα προβλήματα της τουριστικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα, αλλά μέσα από τοπικά, περιφερειακά και εθνικά προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Και ακόμη ότι ο τουρισμός (διεθνής και εσωτερικός) δεν μπορεί να αποτελέσει πανάκεια για την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων ενός κράτους. Μπορεί να προκαλεί αξιόλογες οικονομικές εισροές, έσοδα δηλαδή τόσο για τους κατοίκους όσο και για την τοπική αυτοδιοίκηση και το κράτος γενικότερα, αλλά

αυτό δεν σημαίνει πως έχει μαγικές ικανότητες. Η Ελλάδα, μία κατά κώρων τουριστική χώρα με τα πανέμορφα νησιά και τις αξέχαστες παραλίες της, τον δυνατό ήλιο και τα καταγάλανα νερά της, φυσικά στηρίζεται οικονομικά στον τουρισμό, αλλά δεν θα λύσει ο τουρισμός όλα τα προβλήματα που πρέπει η χώρα να αντιμετωπίσει.

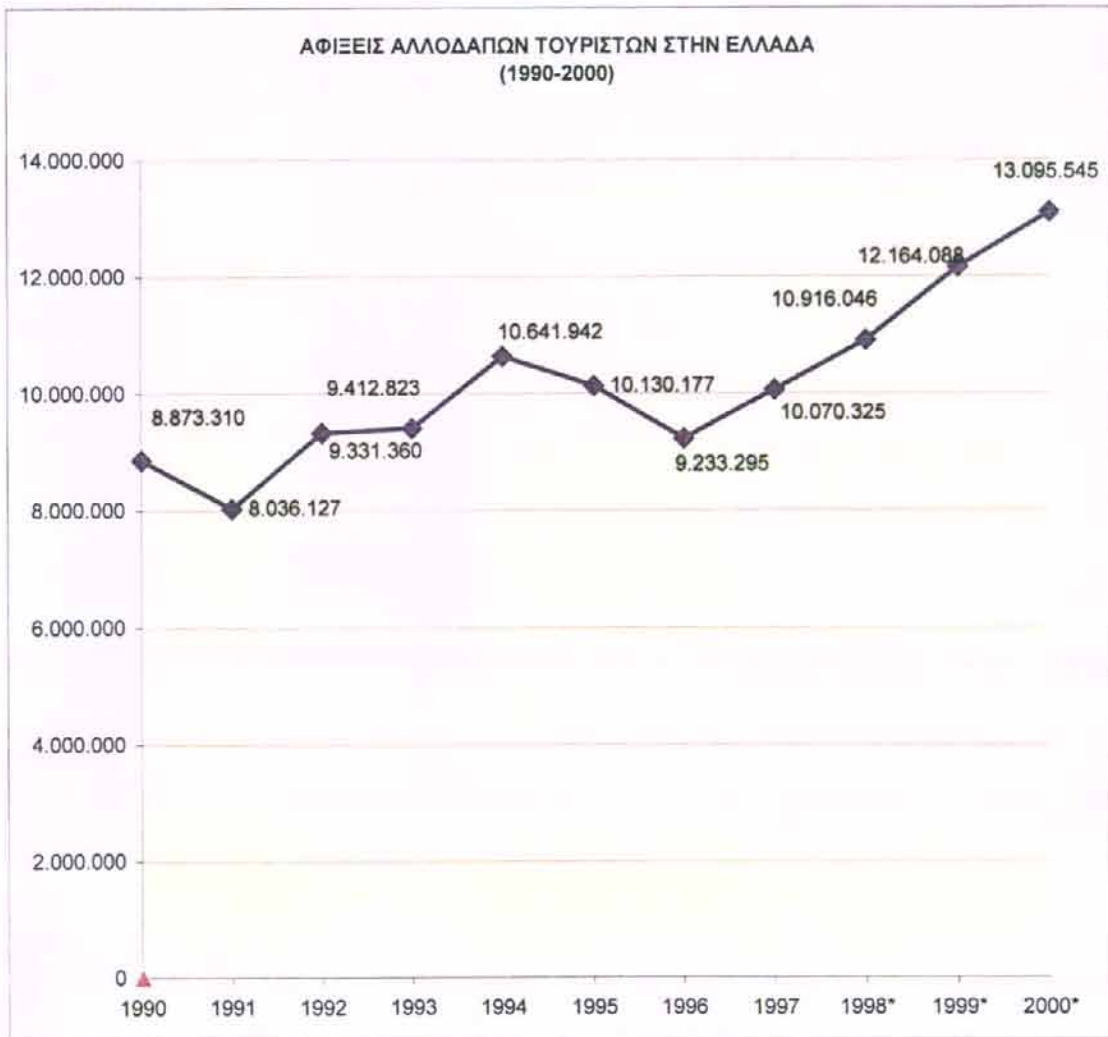
Ύστερα από την φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων, όλοι μιλούν για μια χώρα με μεγάλες δυνατότητες. Αρκεί να εκμεταλλευτεί σωστά τη φήμη και τα θετικά σχόλια που απέσπασε κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των Αγώνων και ο τουρισμός θα αποδώσει ευεργητικά στοιχεία στην Ελλάδα. Η «Ολυμπιακή εμπειρία» ήταν μία καλή αρχή για την περαιτέρω εξέλιξη του τουρισμού. Η «δική μας» Ολυμπιάδα, δεν πέτυχε μόνο αγωνιστικά αλλά και οργανωτικά. Μας έδωσε ένα μάθημα : Όταν βάζουμε στόχους και λειτουργούμε συντονισμένα και με πρόγραμμα, αποδίδουμε. Και αυτό το «κέρδος» μας, οφείλουμε να το διασφαλίσουμε και να το επενδύσουμε μεθοδικά και προσεκτικά. Ας συνεχίσουμε την «Ολυμπιάδα» για εμάς τους ίδιους! Οι Ολυμπιακοί Αγώνες έριξαν στην Ελλάδα τους προβολείς της παγκόσμιας προσοχής. Τώρα είναι η ευκαιρία, η Ελλάδα να αναγνωρίσει τις ομορφιές της και τις δυνατότητές της και να προωθήσει αυτό το σημαντικό φαινόμενο που λέγεται τουρισμός.

«Πρέπει να οργανώσουμε τον τουρισμό έτσι, ώστε να μην αποτελεί μόνο μια καλή εμπορική δοσοληψία, αλλά και μια ευκαιρία για να δημιουργηθεί ένας περισσότερο καλλιεργημένος και ειρηνικός κόσμος»

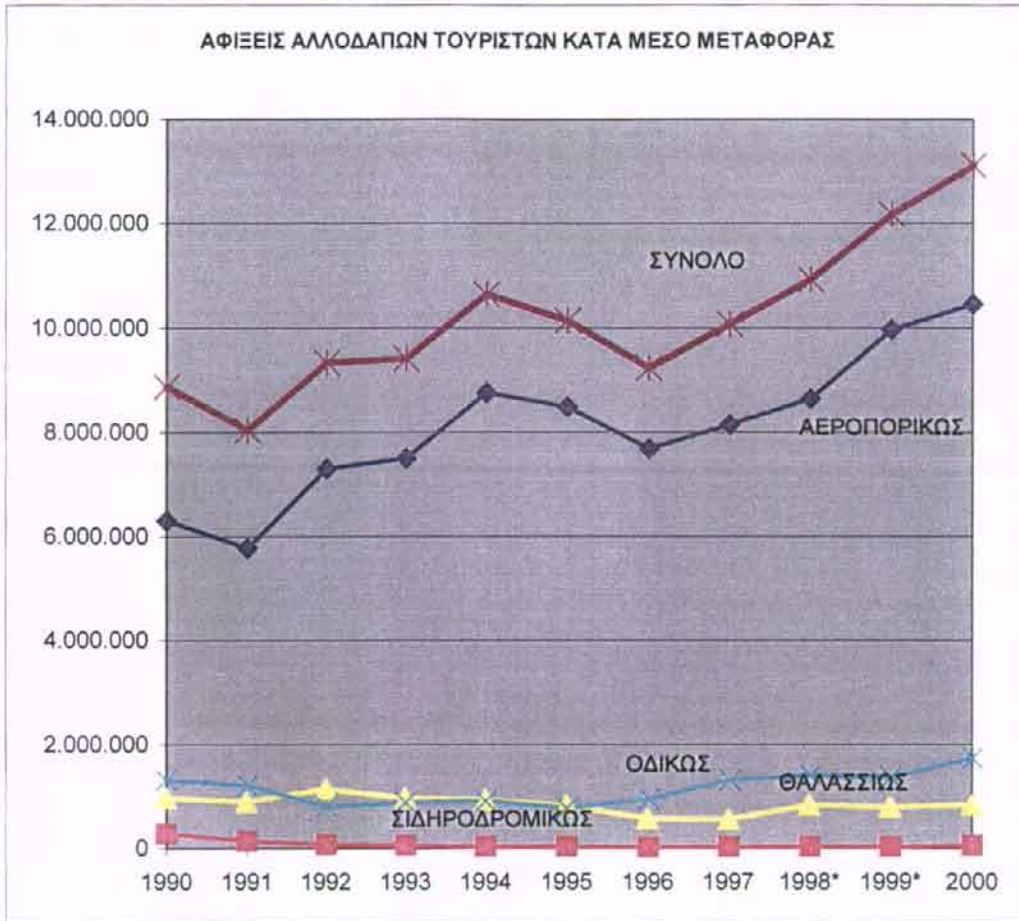
Arthur Haulot

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

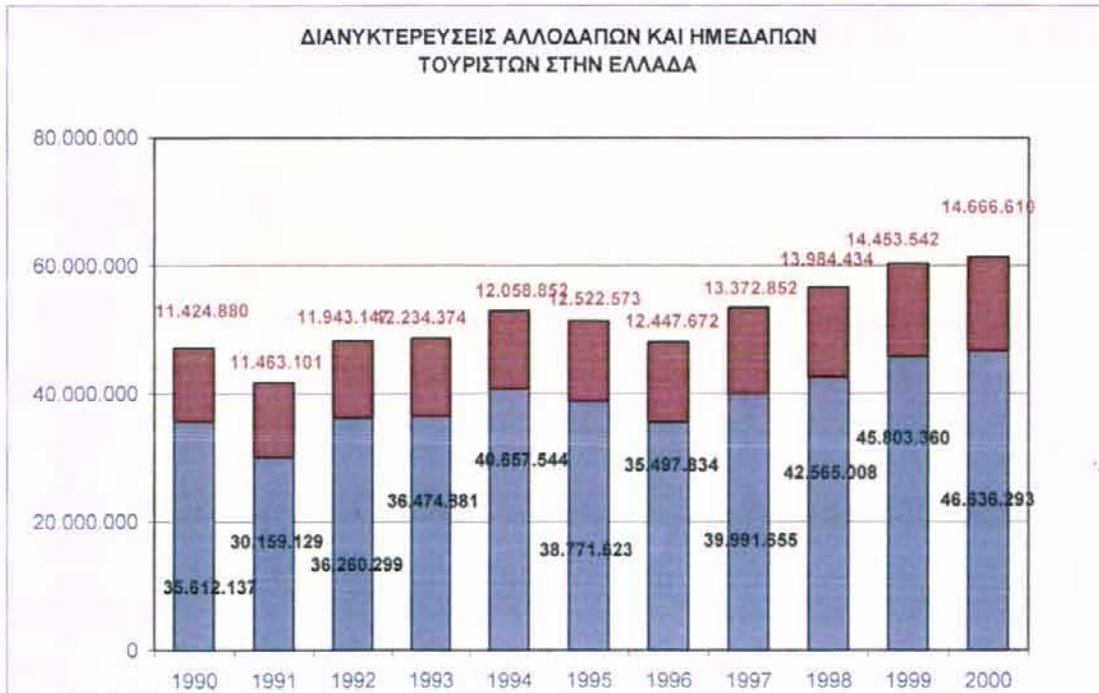
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

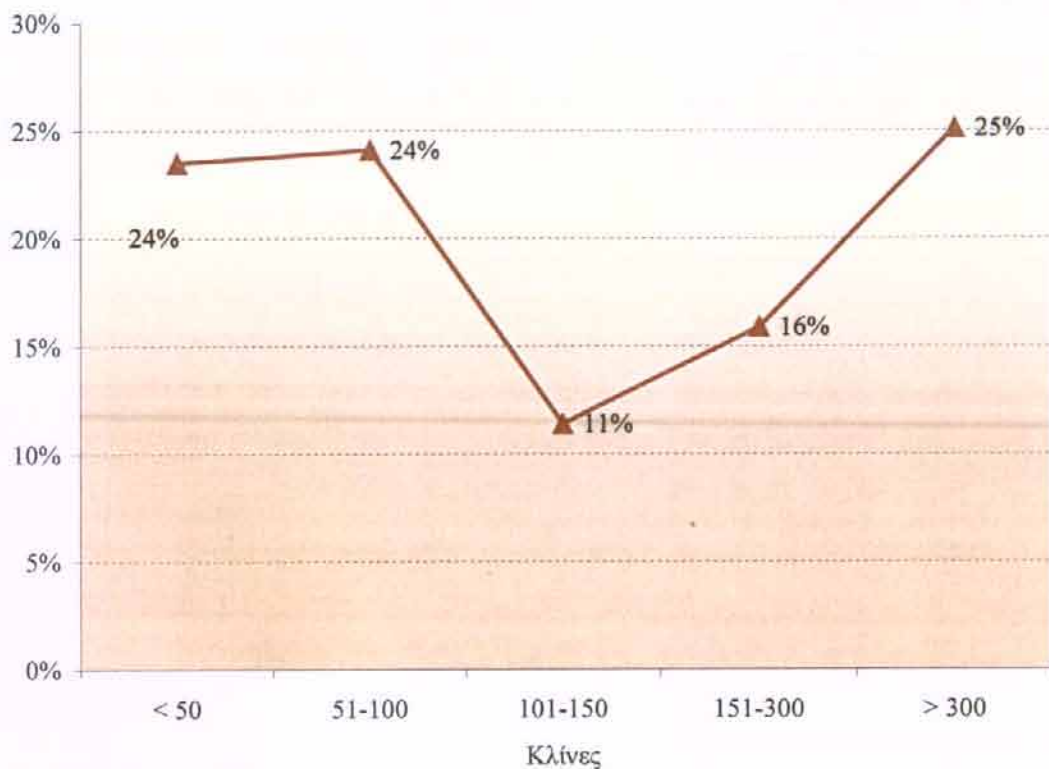

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

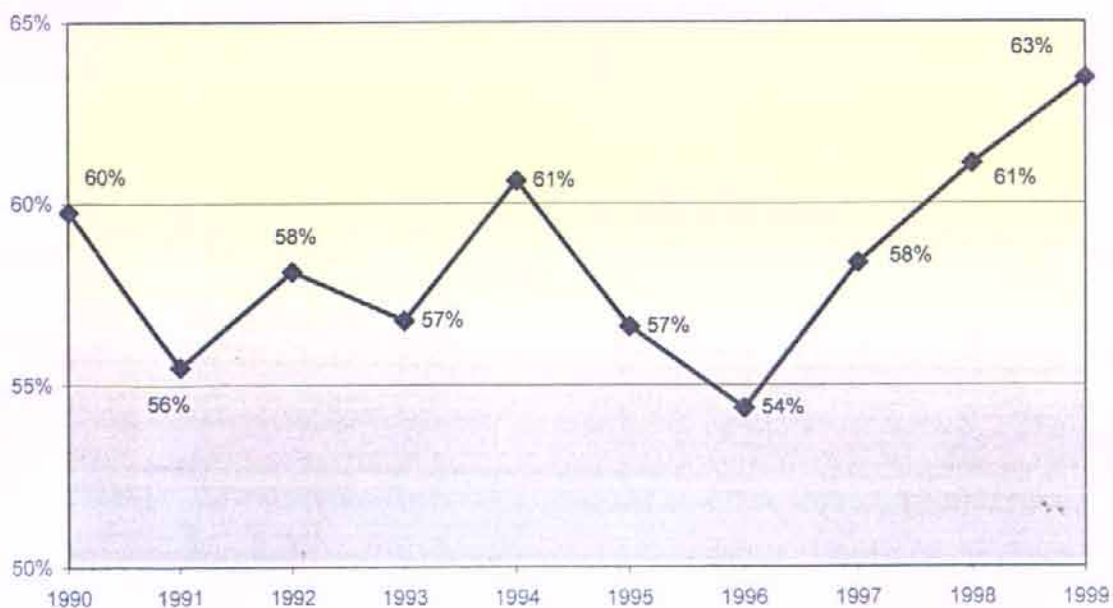

ΗΜΕΔΑΠΟΙ - ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΛΙΝΩΝ ΑΝΑ ΜΕΓΕΘΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1990-1999)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

Το μεγάλο καλοκαίρι της Αθήνας

Τα εύσημα στη χώρα μας για την επιτυχημένη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων δόθηκαν και από τον Πρόεδρο της Ολυμπιακής Επιτροπής των ΗΠΑ Πίτερ Πούμπεροθ, ο οποίος τόνισε με έμφαση ότι οι Έλληνες απέδειξαν ότι οι Κασσάνδρες έκαναν λάθος. Παρά τα επικριτικά σχόλια, υπογράμμισε, η ολυμπιακή οικογένεια πήρε ένα δίδαγμα. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας είναι από τους καλύτερους της Ιστορίας, αν δεν είναι οι καλύτεροι. Εκ μέρους της Ολυμπιακής Επιτροπής των ΗΠΑ και των Αμερικανών πολιτών θέλω να ευχαριστήσω τους πολίτες της Αθήνας και τον ελληνικό λαό για το τεράστιο δώρο που μας προσέφεραν. Ήταν μία εκπληκτική διοργάνωση που πήγε καλά από όλες τις όψεις.

Από την πλευρά του, ο Μάρτιν Φρέιζερ, επικεφαλής της Ολυμπιακής ομάδας των ΗΠΑ, αφού ευχαρίστησε την οργανωτική επιτροπή Αθήνα 2004 για το εξαιρετικό έργο της, τόνισε μεταξύ άλλων : Ήρθαμε πριν από ενάμισυ χρόνο στην Αθήνα και ανησυχούσαμε για τις εγκαταστάσεις και όλα τα σχετικά με την διοργάνωση θέματα. Όμως αποδείχθηκε ότι ανησυχούσαμε άδικα και είμαστε απόλυτα ικανοποιημένοι. Θέλω να ευχαριστήσω τις 201 Ολυμπιακές Επιτροπές που συμμετείχαν στον Αγώνα για το σοβαρό τους έργο. Νομίζω ότι το 2004 δημιουργήσαμε μια νέα γενιά αστέρων. Η διοργάνωση ήταν άριστη

Όσον αφορά στους Αμερικανούς αθλητές εξέφρασαν τον ενθουσιασμό τους για τη φιλοξενία και τη συμπεριφορά των Ελλήνων υπευθύνων σε όλες τις Ολυμπιακές Πόλεις, αλλά και στο Ολυμπιακό Χωριό, για το οποίο είπαν ότι ήταν το καλύτερο που έχουν συναντήσει στη καριέρα τους.

Την αντιστροφή των αρχικά αρνητικών συναισθημάτων τους σχετικά με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 από την Αθήνα παραδέχονται τα περισσότερα ΜΜΕ. Τα σχόλιά τους είναι από επαινετικά έως διθυραμβικά. Το CNN σημειώνει για τη διοργάνωση των Αγώνων «από την πιο μικρή χώρα μετά τη Φιλανδία το 1950» ότι «μετά τους θριαμβευτικούς Ολυμπιακούς που διέψευσαν τους απαισιόδοξους, η πνευματική πατριδα των Αγώνων είναι αποφασισμένη να κλείσει τη διοργάνωση με στυλ και όλοι οι καταστροφολογικοί τίτλοι εφημερίδων πριν από τους Αγώνες περί κατασκευαστικού χάους θα ξεχαστούν». Και αναφέρει τα ενθουσιώδη σχόλια του Προέδρου της ΔΟΕ Ζακ Ρογκ, που παραδέχτηκε ότι η Αθήνα έκανε «φανταστική δουλειά»

Ο ανταποκριτής του αμερικανικού δημοσιογραφικού δικτύου χαρακτηρίζει μάλιστα την πόλη που φιλοξένησε του φετινούς Αγώνες «όμορφη» και ζητά να της δοθεί το «χρυσό μετάλλιο». Στο ίδιο πνεύμα και η ανταπόκριση του απεσταλμένου του BBC Μάθιου Ντέιβις. «Ας ξεχάσουμε την προσπάθεια της τελευταίας στιγμής για να είναι όλα έτοιμα και τα σκάνδαλα με τα αναβολικά και ας θυμόμαστε τα αισθήματα των αθλητών στα 300 ολυμπιακά αθλήματα» αναφέρει ο δημοσιογράφος και προσθέτει τις επαινετικές δηλώσεις του Ρογκ για όλα τα ζητήματα : το οργανωτικό, το θέμα της ασφάλειας, τις υποδομές, το κοινωνικό δίκτυο, που παρά το μεγάλο κόστος, αποτελούν την παρακαταθήκη της Αθήνας για το μέλλον. Σε τηλεοπτική του ανταπόκριση από την Αθήνα, το BBC παραδέχεται ότι κακώς είχε αμφισβητήσει τους Αγώνες.

Σε ανάλογο συμπέρασμα καταλήγει και η Guardian που υποστηρίζει ότι τελικά αυτοί οι Ολυμπιακοί ήταν καλύτεροι από ό,τι αναμενόταν. Για το Sky News, μάλιστα, οι Αγώνες της Αθήνας ήταν καλύτεροι από εκείνους του Σίδνεϋ (2000) ή της Βαρκελώνης (1992), ενώ η βρετανική Independent θεωρεί ότι στο εξής η εξαιρετικά επιτυχημένη διοργάνωση από την Αθήνα ανέβασε όσο πολύ τον πήχη που θα αποτελεί πρότυπο για το Πεκίνο το 2008.

Πίνακας 18
Διεθνής Τουρισμός Ελλάδος
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών ανά Χώρα Προελεύσεως

	Αγγλία	Γερμανία	Ιταλία	Γαλλία	Η.Π.Α	Σκανιναβικές Χώρες(1)	Κάτω Χώρες(2)	Σύνολο
1960	40.756	40.299	15.961	30.221	75.306	10.472	10.471	399.438
1970	166.904	142.702	76.215	115.977	304.681	50.738	44.410	1.609.210
1980	768.215	692.961	197.006	299.791	288.647	528.689	249.966	4.795.900
1990	1.647.361	1.922.029	620.766	565.407	273.849	871.042	697.506	8.873.310
1981	964.707	625.121	225.479	296.499	321.081	576.763	248.948	5.094.349
1982	1.022.692	606.046	223.922	335.366	333.080	645.810	203.405	5.032.822
1983	888.991	728.478	327.610	299.506	406.887	561.866	230.114	4.778.477
1984	1.043.363	864.000	328.598	405.907	474.845	559.165	269.704	5.523.212
1985	1.329.259	1.050.078	364.177	441.148	466.155	670.589	369.365	6.574.000
1986	1.710.000	1.145.000	440.000	468.499	204.667	764.539	448.000	7.089.679
1987	1.980.000	1.250.000	465.000	510.000	260.000	784.000	485.000	7.564.000
1988	1.790.000	1.382.000	544.000	469.000	295.000	802.000	564.000	7.778.000
1989	1.632.000	1.655.000	569.000	478.000	279.000	901.000	591.000	8.081.851
1990	1.647.361	1.922.029	620.766	565.407	273.849	871.042	697.506	8.873.310
1991	1.674.875	1.561.113	517.145	470.945	180.429	758.356	629.819	8.036.127
1992	2.154.850	1.944.704	622.619	542.222	278.941	863.483	771.286	9.331.360
1993	2.191.347	2.069.379	625.509	554.644	256.719	789.622	734.908	9.412.823
1994	2.418.628	2.404.628	722.652	618.565	270.777	987.215	821.741	10.403.489
1995	2.224.885	2.272.911	643.473	551.798	239.684	1.028.211	751.188	10.001.966
1996	1.687.999	1.907.863	491.081	462.732	222.130	1.025.775	665.746	9.041.676
1997	1.711.942	1.994.670	533.303	426.678	240.555	1.125.660	693.454	9.771.482
1998	2.044.243	2.136.515	659.688	486.201	219.362	1.135.768	822.013	10.329.864
1999	2.433.033	2.450.137	745.915	545.981	229.314	1.263.431	949.720	11.491.027
2000	2.772.256	2.395.185	823.245	602.353	218.731	1.295.149	987.227	12.378.282
2001	2.932.342	2.345.440	889.925	726.816	164.689	1.241.973	1.108.988	13.019.202
2002	2.858.360	2.510.849	805.008	735.568	146.754	1.137.443	1.079.423	12.924.261

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ, WTO.

(1) Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Φιλανδία

(2) Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο

Πίνακας 19
Διεθνής Τουρισμός Ελλάδος
Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών ανά Χώρα Προελεύσεως
(Μερίδιο Αγοράς)

	Αγγλία	Γερμανία	Ιταλία	Γαλλία	Η.Π.Α	Σκανδιναβικές Χώρες(1)	Κάτω Χώρες(2)	Μερικό Σύνολο
1960	10,2	1,01	4,0	7,6	18,9	2,6	2,6	56,0
1970	10,4	8,9	4,7	7,2	18,9	3,21	2,8	56,0
1980	16,0	14,5	4,1	6,3	6,0	11,0	5,2	63,1
1990	18,6	21,7	7,0	6,4	3,1	9,8	7,9	74,4
1981	18,9	12,3	4,4	5,8	6,3	11,3	4,9	64,0
1982	20,3	12,0	4,5	6,7	6,6	12,8	4,0	67,0
1983	18,6	15,2	6,9	6,3	8,5	11,8	4,8	72,1
1984	18,9	15,6	6,0	7,4	8,6	10,1	4,9	71,4
1985	20,2	16,0	5,5	6,7	7,1	10,2	5,6	71,4
1986	24,1	16,2	6,2	6,6	2,9	10,8	6,3	73,1
1987	26,2	15,9	6,2	6,7	3,4	10,4	6,4	75,2
1988	23,0	17,8	7,0	6,0	3,8	10,3	7,3	75,2
1989	20,2	20,5	7,0	5,9	3,5	11,2	7,3	75,5
1990	18,6	21,7	7,0	6,4	3,1	9,8	7,9	74,4
1991	20,9	19,5	6,5	5,9	3,2	9,5	7,9	72,2
1992	23,1	20,8	6,7	5,8	3,0	9,3	8,3	76,9
1993	23,3	22,0	6,7	5,9	2,7	8,4	7,8	76,7
1994	21,6	21,5	6,4	5,5	2,4	8,8	7,6	73,8
1995	22,2	22,7	6,4	5,5	2,4	10,3	7,5	77,1
1996	18,7	21,1	5,4	5,1	2,5	11,3	7,4	71,5
1997	17,5	20,4	5,5	4,4	2,5	11,5	7,1	68,8
1998	19,8	20,7	6,4	4,7	2,1	11,0	8,0	72,6
1999	21,2	21,3	6,5	4,8	2,0	11,0	8,3	75,0
2000	22,4	19,3	6,7	4,9	1,8	10,5	8,0	73,5
2001	22,5	18,0	6,8	5,6	1,3	9,5	8,5	72,3
2002	22,1	19,4	6,2	5,7	1,1	8,8	8,4	71,8

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΕΟΤ, WTO.

(1) Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Φιλανδία

(2) Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο

Πίνακας 20
Παγκόσμιος Τουρισμός
Αφίξεις και Συναλλαγματικές Εισπράξεις

	Αφίξεις		Συναλλαγματικές Εισπράξεις	
	(εκατ.επισκέπτες)	(μέση ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	(δισ.δολάρια)	(μέση ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)
1950	25,3	-	2,1	-
1960	69,3	10,6	6,9	12,6
1970	165,8	9,1	17,9	10,1
1980	286,0	5,6	105,3	19,4
1990	455,9	7,4	264,1	19,3
1991	464,0	1,2	277,6	3,2
1992	503,4	8,5	315,1	13,5
1993	519,0	3,1	324,1	2,8
1994	552,3	6,1	354,0	9,2
1995	550,4	3,1	406,5	14,8
1996	599,0	5,6	437,9	7,7
1997	619,7	3,5	440,0	0,4
1998	636,7	2,7	441,3	0,3
1999	652,2	2,4	456,3	3,4
2000	687,3	6,8	473,4	4,0
2001	684,1	-0,5	459,5	-2,9
2002	702,6	2,7	474,2	3,2
2003	694,0	-1,2	n.a	n.a

Πηγή : WTO, Compendium, Tourism Highlights.

Πίνακας 21
Ευρωπαϊκός Διεθνής Τουρισμός βάσει Αφίξεων

	1990-2000	2000-2003	2002-2003		
Ευρώπη	3,4	2,2	0,4		
Β.Ευρώπη	3,8	0,7	1,5		
Δ.Ευρώπη	2,3	-2,6	-1,4		
Κ.& Αν.Ευρώπη	4,8	9,6	4,7		
N.& M.Ευρώπη	4,0	4,4	0,0		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία:

- Έρευνα Ελληνική Οικονομία και Τουρισμός, Εκδόσεις Επτάλοφος, Αθήνα, 1997.
Ηγουμενάκης Νίκος Γ., Τουριστική Οικονομία, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1998
Ηγουμενάκης Νίκος Γ., Τουριστική Πολιτική, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1990.
Κουζέλης Α.Κ., Επιπτώσεις της Συναλλαγματικής Πολιτικής στις πρόσφατες επιδόσεις του τουριστικού τομέα, Εκδόσεις Επτάλοφος, Αθήνα, 1997 (ΙΤΕΠ).
Κούρκουλος Α., Οικονομική, Αθήνα 2001.
Λύτρας Π.Ν., "Κοινωνιολογία του τουρισμού", Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 1998.
Παπανίκας Θ.Γρηγόρης, Η απασχόληση στα ελληνικά ξενοδοχεία, Αθήνα, 2004.
Παπανίκας Θ.Γρηγόρης, "Οι Ολυμπιακοί Αγώνες και οι επιπτώσεις στον ελληνικό τουρισμό", Αθήνα, 1999.
Παυλόπουλος Π.Γ., Κλαδικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας, Αθήνα, 2004.
Φραγκιαδάκης Ε., "Εισαγωγή στο Μάνατζμεντ των ξενοδοχείων", Ρέθυμνο, 1999.

Σημειώσεις

- Καμπισόπουλος Π., Τουριστικό Μάρκετινγκ
Λάσκαρης Σ., Γενικές αρχές τουρισμού
Λάσκαρης Σ., Τουριστική Οικονομία
Μπενετάτος Θ., Έρευνα τουριστικής αγοράς, Πάτρα, 2002.
Σακελλάριος Χρ., Διαφήμιση ξενοδοχείων και εστιατορίων
Σακελλάριος Χρ., Ξενοδοχειακό Μάρκετινγκ

Περιοδικά

- Εθνοσπόρ-Αθλητικό περιοδικό (διάφορα τεύχη)
Οικονομικός Ταχυδρόμος (διάφορα τεύχη)

Ξένη βιβλιογραφία:

- Anonymous, Business Outlook: Greece, 1/5/2002, pg12.
Anonymous, Corporate location, September 1998, pg20.
Drucker Jesse, Wall Street Journal, 4/1/2002, pg.17.
Fairlamb David, Business Week, 26/7/04, pg.28.
Kuntze Oscar-Erich, Griechenland: Olympiade 2004, May 2003, pg.25.
Raizel Robin, Canadian Business, 5/8/04, pg.27.
Surrey Malcolm, Asian Business, June 1999, pg.57.

Internet:

1. www.ATHENS2004.gr
2. www.EOT.gr
3. www.OLYMPICGAMESHISTORY.com
4. www.SETE.gr

